

TRO INNSIKT UTSYN HÅP

ST. OLAV

KATOLSK KIRKEBLAD 03/2020

ERIK VARDEN O.C.S.O.:

Fra munk til biskop

ST. PAUL I BERGEN:
Norges største
katolske menighet

44

Et siste møte
med trappisten i
Tinn, fader Robert
Anderson

34

Hun kom og ble:
Gloria fra Chile
rømte fra et diktatur.

Nº 03/2020

Innhold

Leder	3
Biskop Berislav har ordet	4

DEN NYE BISKOPEN

Erik Varden: – Nåden er en overraskelse	6
Bildereportasje: Ordinasjonshøymesse for biskop Erik Varden	12

Valget i USA	18
Guds ord	21
Min menighet: Bergen	22
Spørsmål og svar	27
Polsk historie: Mirakelet ved Wista	28
Kunst: Romas gate-madonnaer	31
Hun kom og ble: Gloria fra Chile	34
Kunst: Olavsfrontalet og Nidarosdomen	40
Mennesker: Siste møte med trappisten i Tinn, fader Robert Anderson	44
Norske kirkeskatter:	
Den hellige Laurentius i Lørenskog kirke	50
Katolsk profil: Elsebet Kieler	52
Aktuelt: Norge rundt	58
Aktuelt: Verden rundt	60

«Det går an å komme innom for å se,
selv om man ikke er katolikk. Men man
utsetter seg selvfølgelig for den risiko at
man kan bli påvirket av Den hellige Ånd!»

DOM ALOIS BRODERSEN I MIN MENIGHET PÅ SIDE 22

Caritas: Reisebrev fra Colombia	62
Klipp	65
Min søndagsmiddag: Briyany	66
Klostertanker: En annerledes sommer	68
Signert. Ingrid Rosendorf Joys:	
Når ytringsfriheten truer religionsfriheten	70
Bokomtaler	72
Ytring	73
Nytt om navn	76
Utgangsort:	
«Berre dette» av Arnfinn Haram O.P.	82

06

På forsiden: – Nåden
er en overraskelse,
sier biskop-prelat
Erik Varden

18
Valget i USA
fra et katolsk
perspektiv

Ordensmennesker

Med «ordensmennesker» sikter vi ikke til dem som rydder opp etter rottekopper, men til medlemmene av våre ordenssamfunn. Hvor hadde Den katolske kirke i Norge stått i dag uten dem?

Igjen er vi blitt minnet om dette kontrafaktiske spørsmålet ved den bispevielsen som fant sted 3. oktober. Et medlem av cistercienserordenen er blitt kalt til biskop for Trondheims katolske stift og er viet til sin gjerning i Norges nasjonalhelligdom, ved Den norske kirkes imøtekommenhet. Han var abbed i et kloster i England, og mye tyder på at både han og hans orden befant seg vel med dét. Men så ville Den hellige stol det annerledes.

ERIK VARDEN ER IKKE DEN FØRSTE. Mange av våre biskoper ble rekruttert fra ordener og kongregasjoner av ymse slag. Biskop Mangers var marist, Trømsø-biskopene Wember og Goebel tilhørte Misjonærene av den hellige familie, og deres kolleger Schwenzer, Rùth og Müller var picpusfedre. John Willem Gran var cistercienser, av den strenge sorten, trappistene, likesom vår nye biskop. Og Bernt Eidsvig var godt etablert som augustinerkorherre i Klosterneuburg i Østerrike da Roma kalte ham til en helt annen post. Vi som observerer det hele utenfra, kan glede oss over slike utnevnelser når de kommer, men vi aner at det ikke alltid kan ha vært så lett for dem som ble kalt. Her må være noen uventede og vanskelige brudd i planlagte, stabile livsløp. Men felles for de utpekte er at de alle sa ja.

Å være biskop i Den katolske kirke er ikke en stilling man søker, i konkurranse med andre som mener seg kvalifisert til oppgaven. Det er et apostolisk embede og et ansvar noen blir kallet til av Kirken, etter grundige undersøkelser, og det er noe man normalt ikke avslår. Her forutsettes noen dyder som ikke står så høyt i kurs i dagens samfunn: lydighet og lojalitet.

HVA ORDENSFOLKET HAR BETYDD FOR den katolske kirke på våre breddegrader kan knapt overdrives. Det gjelder fra bunn til topp, fra bakemannskap til overhyrder. Da Moderkirken ble gjenetablert i landet på 1800-tallet, var det ordenene som dannet selve ryggraden. Deres medlemmer tjente ikke bare de katolske menighetenes liv og virksomhet, de gjorde også en betydelig innsats i landets helse- og undervisningssektorer. Og på dette området var det

ordensøstre som dominerte, ledet av sterke priorinner, og med geistlig støtte av prester.

Sett med vanlige norske øyne lever ordensfolket et liv som er svært annerledes. Da de første kullene ankom landet etter fire hundre års protestantisk pause, ble deres livsform nok oppfattet som sær inntil det uforståelig. De ga frivillig avkall på ektefelle og familie, i en nøye regulært tilværelse viet bønn og tjeneste, og uten lønn av det dennesidige slaget.

TITTER VI LITT I BAKSPEILET, oppdager vi at imponerende mange institusjoner over hele landet har vært opprettet og drevet av ordenssøstre. Eksperten på området, sosiologen Else-Britt Nilsen OP, dokumenterer i antologien *Katolsk kirkeliv i Norge gjennom 1000 år* at i perioden 1882-1949 opprettet og drev katolske nonneordener 23 hospitaler, 19 helseinstitusjoner, 8 fagskoler for sykepleiere og 15 menighetsskoler i dette landet.

Mye av dette er avviklet i dag, virksomhetene er overtatt av andre, søstre er blitt færre, og de er blitt omskolert til å ta seg av andre oppgaver. Det rokker ikke ved det faktum at kvinner og menn av forskjellige ordener og kongregasjoner har tilført det norske samfunn mye, og vært viktige for Kirkens nærvær og omdømme. Her skal de nevnes i alfabetisk orden(!): augustinerkorherrene, cistercienserne, birgittasøstrene, dominikanerne, elisabethsøstrene, Franciskus Xavier-søstrene, fransiskanerne, josephsøstrene, karmelittene, maristene, oblatfedrene, picpuspatrene, samt diverse misjonskongregasjoner. Og har vi glemt noen, må de ha oss unnskyldt.

I DAG RETTER VI EN SÆRLIG TAKK til cistercienserne. Fader Robert Andersen O.C.S.O. døde i høst, etter over 50 år som eneboer i Norge, i bønn for oss alle. Like etter ble en annen cistercienser, også han av «den strenge observans», Erik Varden O.C.S.O, vigslet til biskop av Trondheim. Vi er takknemlige for alt hva fader Robert var for så mange gjennom et langt liv, og ønsker hans ordensbror Erik Varden hjertelig velkommen til sine nye og krevende oppgaver i Kirkens tjeneste.

Nils Heyerdahl
Redaktør

52

Katolsk profil:
Elsebet Kieler

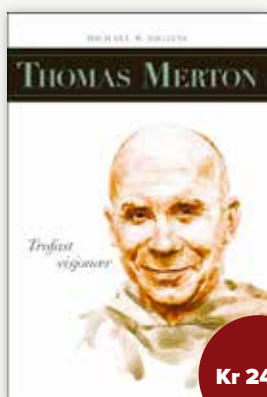
NYHETER PÅ ST. OLAV FORLAG

Sigrid Undset

GYMNADENIA & DEN BRENNENDE BUSK

I den doble konversjonsromanen *Gymnadenia* (1929) og *Den brennende busk* (1930) følger vi hovedpersonen Paul Selmer i et psykologisk og eksistensielt drama som drar ham i retning av Den katolske kirke. Undset konverterte selv til katolisismen i november 1924, og Pauls prosess anses å ha klare selvbiografiske trekk. Derfor har det falt seg naturlig å illustrere denne spennende nyutgaven med fotografier fra hennes eget liv og sekulære og kirkelige samtid, som hun så livlig beskriver.

Kr 249,-

Michael Higgins

THOMAS MERTON Trofast visjonær

Denne lille biografien i serien «Moderne trosvitner» gir oss et nyansert psykologisk portrett av den verdensberømte munken som lengtet etter eneboerens ensomhet, men som samtidig hadde en ubendig trang til å engasjere seg i sin samtid.

Kr 329,-

Thomas Merton

FJELLET MED DE SYV TRINN En trappistmunks selvbiografi

Den fremtredende trappistmunken, forfatteren og poeten Thomas Mertons selvbiografi foreligger for første gang på norsk! Boken, først utgitt i 1948, er en av de mest berømte historiene mellom to permer om et menneskes søken etter tro og fred. Den ble umiddelbart en klassiker og etablerte forfatterens unike stemme i samtiden – en stemme som ble lyttet til på tvers av landegrensener og i de mest uensartede miljøer.

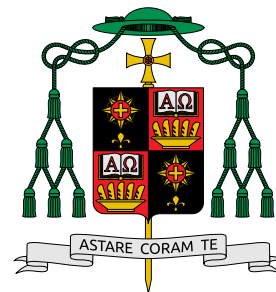
Kr 289,-

Tordis Ørjasæter
& Kristin Brandtsegg Johansen (red.)

DE BLANKE ORDENE fra Sigrid Undsets verden

Få kjenner Sigrid Undset bedre enn hennes biograf Tordis Ørjasæter og leder for Sigrid Undset-selskapet Kristin Brandtsegg Johansen. Sammen har de for St. Olav forlag gjennomgått og samlet utdrag fra Undsets rike og brede forfatterskap – både fra bøker, essays og brev. Sitatene er kyndig kategorisert i kapitler med en kort innledning. Boken er et must for alle som elsker – eller ønsker å lære å kjenne – vår nobelprisvinnende forfatterinne.

Det beste i verden? – KJÆRLIGHET!

KJÆRE TROENDE! Denne gang ønsker jeg at de følgende ord av den hellige Mor Teresa av Calcutta skal være en oppmuntring for oss til å bli enda bedre mennesker, en oppmuntring i vår streben mot det himmelske riket.

Mor Teresa var av albansk herkomst, men hun var alltid en venn av det kroatisk folk. Jeg traff henne første gang på presteseminaret i 1979. I årenes løp har jeg samlet flere av hennes utsagn som har vært trykket i kroatisk kirkeblad. Noen av dem deler jeg altså med dere her. Måtte hun gå i forbønn for oss alle.

Peneste dag? – I dag!
Letteste sak? – Å gjøre feil!
Beste underholdning? – Arbeid!
Beste gave? – Tilgivelse!
Beste vei? – Rettferdighets vei!
Beste følelse? – Inderlig fred!
Beste imøtekommenhet? – Smil!
Beste medikament? – Optimisme!
Største velbehag? – Utført arbeid!
Største hindring? – Frykt!

Største feil? – Resignasjon!
Største eksperter? – Barn!
Største glede? – Å være til hjelp for andre!
Største hemmelighet? – Døden!
Kilde til alt ondt? – Selviskhet!
Verste nederlag? – Mismodighet!
Verste person? – Løgneren!
Verste følelse? – Hat!
Viktigste næring? – Nattverd!
Største kraft? – Troen!
Det nødvendigste? – Familie!
De nødvendigste personer? – Prester!
Det beste i verden? – KJÆRLIGHET!

+ Berislav Grgić

Msgr. Berislav Grgić
Biskop av Tromsø

NÅDEN

er en overraskelse

– Det store spørsmålet nå, så vidt jeg kan se, er ikke hvilket kirkesamfunn som vinner. Men om Kristi person og budskap får forbli troverdig og fullstendig til stede i Europa, sier Erik Varden – ny, katolsk biskop i Trondheim.

TEKST: OLAV EGIL AUNE FOTO: KRISTIN SVORTE

Hva mor og far tenkte da Erik Varden gikk i kloster som 26-åring, vet jeg ikke. Jeg vet ikke om han har spekulert på det. Han ble presteviet og opptatt i den snart 1000 år gamle cistercienserordenen – for hans del ved klosteret Mount Saint Bernard i Leicestershire, England. Hvor han inntil nærmest nylig var abbed. Cistercienserne skulle «rense» Kirken – friske opp igjen den første hengivelsen og kjærligheten til den delen av Kirken som ble grunnlagt av Benedikt av Nursia, 500 år tidligere igjen. For ett år siden opplevde han at selv om han var «en lykkelig munk», var ikke klosterlivet nødvendigvis en trygg havn, en siste stasjon. Han ble kalt til å bli katolsk biskop av Trondheim.

TRO, TVIL OG LENGSEL

– *Du blir på en måte en reisende i «tro». Hva er tro?*

– Da sier jeg: «ja», først og fremst. Og ... så sier jeg «utfordrende». Så sier jeg «fellesskap». Så sier jeg «håp». Og så sier jeg – selv om det ikke nødvendigvis er et motiv som er konstant – «glede».

– *Ingen tvil?*

– Tvilen er jo en slags ... når solen skinner, så kaster vi en skygge. Slik er tvilen på sett og vis troens skygge. Vi går der og vi er bevisst at skyggen er der, men det er ikke skyggen som er den reelle størrelse. Det er vi, det er troen.

– *Du har skrevet en bok som har vakt stor oppmerksomhet i England som i Norge (norsk utgave: «Lengsel er mitt vesen»). Den handler om din vei og ditt liv med troen, åpent og ærlig?*

– «Lengsel er mitt vesen» er sitat fra et dikt av Rainer Maria Rilke, som har fulgt meg i mange år. Det var noe med det verset som hogg seg

fast, begrepet lengsel er blitt mer og mer viktig for meg, det har kanskje med at man blir litt eldre å gjøre? Jeg møtte ordet lengsel igjen da jeg begynte på teologistudiet, da hos kirkefader Athanasius – jeg fikk lengselen min logisk forankret. Jeg husker jeg ble så begeistret at jeg ikke klarte å sitte stille. Det slo meg hvor viktig det er å skjelne mellom lengsel og begjær, slik jeg også forsøker å gjøre det i boken. Det er dette at lengselen er noe som er dypt grunnfestet i mennesket, men som har sin opprinnelse utenfor mennesket: at lengselen er et kall fra et annet sted. Det uttrykkes slående på norsk – som man sa før: «Det lenges meg». Slik har jeg strukturert mitt liv på grunnlag av det som jeg opplever som et kall. Men kallet har kanskje ikke for meg hatt denne klokkeklare dimensjonen som det har for noen, jeg gjenkjenner bare lengselen. Det er som om et rop fra et annet sted finner sin klangbunn i meg. Som da treffer meg.

– *Den som lengter, jukser ikke?*

– Nei, det tror ikke jeg heller.

NÅDENS OVERRASKELSE

– *Hvis jeg kommer til deg en dag og sier at nå står det riktig dårlig til med bønnen. Det er tilsynelatende mange som er så flinke til å be, de finner fred, mens jeg bare trygler om nåde. Det vil si, ikke det én gang. For jeg skjønner ikke hvorfor jeg skal be om nåde, når den gode Gud – som jeg virkelig tror – har lagt inn i regnskapet at han tilgir. Uansett om jeg ber eller ikke. Det blir krampe?*

– Ja, det er det som er det store. Når det indre dramaet går mot slutten i forfatteren Georges Bernanos' roman *En landsbyprests dagbok*, er konklusjonen «alt er nåde». Det peker mot at nåden er altomfattende. Jeg inspireres veldig av et dikt av poeten Olav Aukrust, også ▶

– «Nådelauga i nattleg ljøs». Det er noe som setter sitt preg på hele verden. Jeg tror at det å leve i nåde rett og slett er å åpne øynene for en verden som er frelst, og å erkjenne og skue og se at den er frelst. Det er det grunnleggende faktum. Så å våkne til nåde er å se tingene som de faktisk er. Jeg er enig i at begrepet «å tryggle om nåde» kan være litt misvisende, fordi nåden er der allerede – om jeg er mottakelig for å leve på den, nå. Det er en gave jeg har fått uten å ha fortjent den. En overraskelse. Og det er få gaver som er mer gledelige enn de som overrasker og tilsvarende noe jeg trenger og som jeg har lyst på uten å vite at jeg har lyst på det.

– *Der har de fleste av oss en vei å gå antakelig, i vår selvopptatte sammenheng, vi har jo lyst til å ordne opp i dette selv. For vår gode samvittighets skyld?*

– Jeg tror kanskje vi lever, sånn kulturelt sett, i kjølvannet av en teologisk debatt som ofte har vært ganske brutal og hvor nåden er blitt et slagord. Så vi har glemt dette kollektive: å tenke nåden rett og slett som oksygenet vi puster i. Som noe ømt og trøstende. Regnskap? Vi tenker oss ofte tros livet som et regnskap hvor nåden er en matematisk kalkulerbar faktor; men det er kanskje ikke helt sånn det er.

– *Til dem som sier at dette var da ren agnostisisme – Gud i allnaturen, liksom?*

– Hvis jeg forblir munk, og jeg håper å forblir munk, så er det rett og slett fordi jeg har oppdaget bønner som en helt vital nødvendighet. Ikke som en from øvelse, men som en forankring i det vesentlige. Klosterlivet er jo radikalt på flere måter, det er radikalt på grunn av den praktiske måten det oppdeler dagen på, det sørger for at bønner får plass. Og der håper jeg at jeg har opparbeidet tilstrekkelige vaner og disiplin til å holde det gående. Jeg kan bare ikke se hvordan jeg kunne gjøre noe som helst fornuftig og fruktbart, hvis ikke bønner kommer først.

– *Nå er du snart biskop. Kom det ut av det blå? Ville du det?*

– Denne utnevnelsen er for meg et stort mysterium. Men livet er nå noen ganger mystisk.

– *Hvordan blir det, tror du, å stå der i Nidarosdomen og vite at det er den første, katolske innvielsen i katedralen siden reformasjonen?*

– Jeg må innrømme at jeg har et avslappet forhold til evenementer av typen «første gang siden». Tar vi livet på alvor, er hvert nytt øyeblikk en første gang og det er dét som egentlig er viktig. At vi er fullt og helt til stede i det som skjer og angår og utfordrer oss nå, for å forsøke å vise oss verdige nuet.

DE ANDRE

– *Hva tenker du om framtida og hva dette øyeblikket har for betydning for de ulykksalige grensene*

mellom troende, i Norge, som andre steder. Det er jo nærmest et kirkehistorisk sjokk. Det er ikke så mange år siden at norske biskoper ikke ville være til stede i domen da Johannes Paul II ble invitert til å feire felleskirkelig gudstjeneste der ...?

– Hvis jeg ikke husker feil, sier Paul Selmer i Sigrid Undsets Gymnadenia noe sånt som at han lenge hadde opplevd Bibelens ord som en steinrøys de kristne hentet skyts fra for å pæle hverandre med. At vi er kommet noen skritt videre, er noe vi kan være takknemlige for. Det store spørsmålet nå, så vidt jeg kan se, er ikke hvilket kirkesamfunn som vinner, men hvorvidt Kristi person og budskap får forbli troverdig, fullstendig til stede i det underlige sammensurium som er dagens Europa. Opplever vi det spørsmålet som noe vitalt, noe det er verd å leve og dø for? Opplever jeg det som uttrykk for en vesentlig oppgave, et vesentlig kall? Jeg tror det er her knutepunktet befinner seg.

ET BARNDOMSMINNE

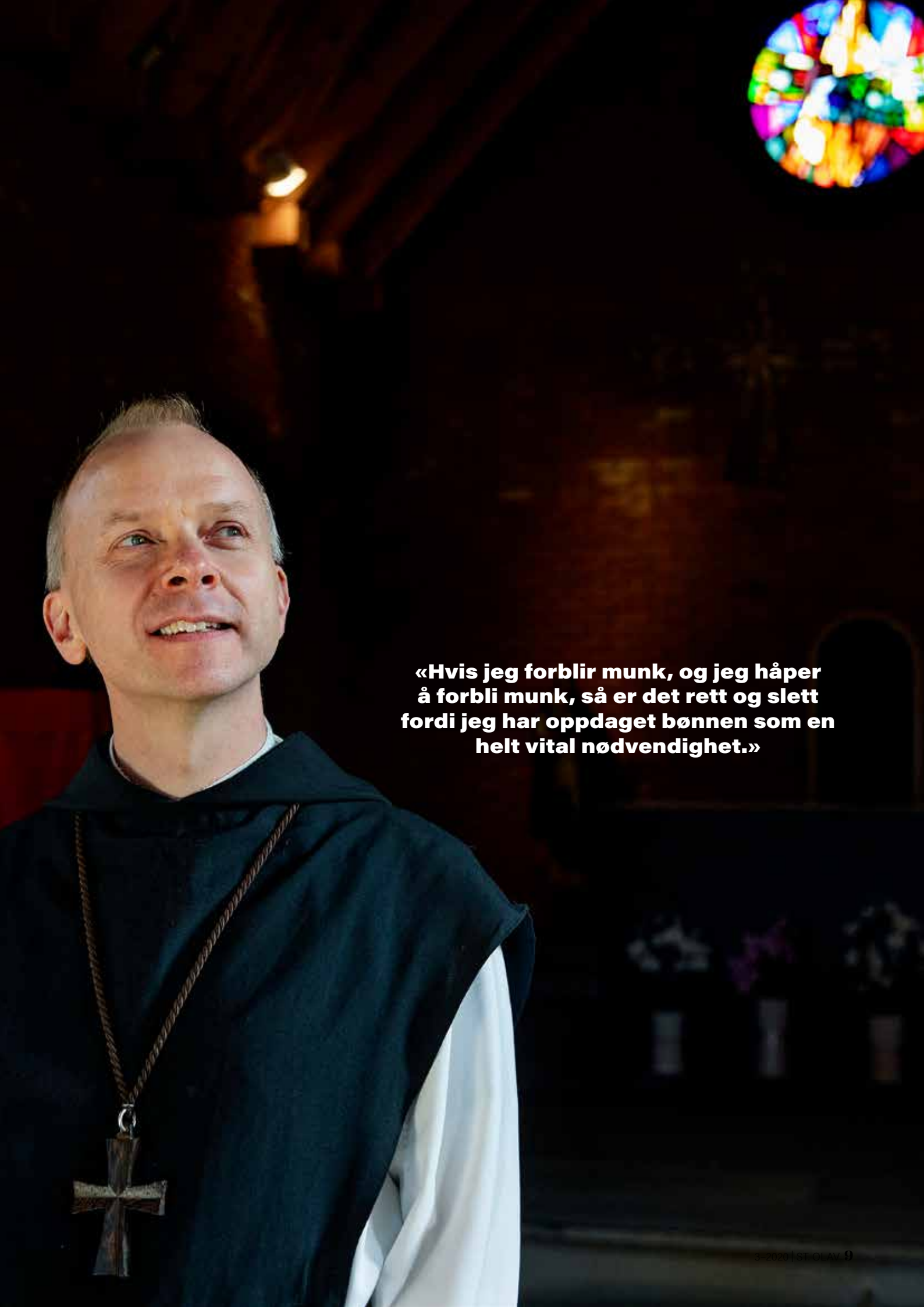
– *Når jeg leser boken din, er det ett av mange avsnitt som har stor virkning. Det handler om tortur. Og et barnlig sinn som tok imot fornemmelsen av det?*

– Ja, det var da vi satt ved bordet en ettermiddag, jeg må ha vært en ni, ti år gammel – min far, en landsens veterinær i Østfold, fortalte om dagens gjøremål, om et opprivende møte. Tidligere på dagen hadde han vært på besøk hos en bonde, det var varmt, og han – som ikke var helt ung lenger – hadde kastet skjorten. Ryggen hans, fortalte far, hadde dype piskeslag på kryss og tvers. Hvorfor? Han hadde sittet i tysk fangenskap under krigen og blitt utsatt for brutal tortur. Merkene etter fangenskapet, skjult i hverdagen, hadde avdekket seg selv som et ufrivillig vitnesbyrd. Han utbroderte ikke historien. Den ble notert; så dreide praten over på temaer jeg ikke husker noe av. Bildet av arrene hadde imidlertid etset seg inn i meg. Det var som om verdens smerte, gjennom dem, var sluppet inn i min beskyttende verden, som forble rystet. Jeg følte meg med ett sårbar, utsatt.

– *Du ble altså munk. Tror du dette minnet hadde noen betydning for ditt radikale veivalg?*

– Jeg kjenner at svøpen som festnet seg på netthinnen min da jeg var liten, forblir den samme. Den skaper virkelige sår som krevet å bli sett, å bli grått over. De er imidlertid ikke uhelbredelige hvis de bestråles av et glimt av ilden som utsletter natten, ilden som har kommet til verden som kjærlighet og bare behøver å tennes for at den skal brenne. Med det samme jeg forsto at å være munk er å gi sitt liv som oppenningsved til dette bålet, var jeg sikker: ▶

**«Hvis jeg forblir munk, og jeg håper
å forbli munk, så er det rett og slett
fordi jeg har oppdaget bønner som en
helt vital nødvendighet.»**

Det var det eneste jeg ønsket. Gjennom et slikt liv kunne jeg i frihet påta meg oppgaven som var gitt meg som en forunderlig forutanelse da jeg var barn.

MUSIKK - ET PRIMÆRSPRÅK

– Du har et forhold til komponisten Gustav Mahler, vet jeg. Og en spesiell opplevelse?

– Ja, det forundrer meg til denne dag. Men jeg var en 14, 15 år gammel – jeg hørte mye på musikk og kjøpte en innspilling av Mahlers andre symfoni, Oppstandelsessymfonien, på anbefaling fra en venn. Uten å tenke på at dette skulle bli en åpen dør til noe nytt. Det var virkelig noe som brast i meg, flerstemmigheten, alt. Og det er blitt slik at musikken har vært og er blitt et slags primærspåk for meg, fordi den har potensial for et uttrykk som ord sjelden kan nå. Mahler bruker et dikt om en sjel som trenger seg frem på vei mot, han er ikke sikker på hva, og så kommer det en engel, som sperrer veien – men han sier: Jeg må videre. Og sjelen sier – «jeg er av Gud og vil videre til Gud». Satsen heter «Urlicht», det opprinnelige lyset, det er et lys også jeg trenger å bevege meg mot: «Tro, og ta det for gitt at du ikke ble født for ingenting.» Det står i evangeliet at Jesus talte med myndighet. Det var dette budskapet som var der på én og samme tid, musikkalsk og verbalt, som gjorde at det ble en slags myndighet. Som der og da var uimotståelig. Jeg kjente den bare umiddelbart som sann. Men det som forundrer meg, er at det aldri har gått over. Jeg hadde ikke en erkjennelse der og da om at dette skulle bli et vendepunkt i mitt liv. Men det var en komet, som jo alltid etterfølges av en hale.

KIRKESKANDALENE OG VEIEN VIDERE

– Kirken, den katolske, har virkelig vært i sentrifugen (unnskyld uttrykket) de siste årene, folk vender kirken ryggen i avsky og vemmelse over vanstyre og svik. Den katolske nobelprisforfatteren François Mauriac spør seg selv i boken «Min tro» om hvorfor han holder ut Kirken og fortsetter sin hengivne deltakelse, til tross for elendighet i det ytre. Og han svarer at for ham er Kirken som et digert rør som har ført troen uskadet gjennom historien, slik at den i sin tid nådde ham. Er røret fremdeles åpent?

– Ja, jeg tror det er det. Kanskje den mest utfordrende tanken nå er å spørre seg hvor åpningen er. For det er fryktelig mye som blokkerer.

«Jeg tror jo på det evige liv, og at veien dit er mer komplisert for noen enn for andre.»

REFLEKTERER: – Nåden er rett og slett som oksygenet vi puster i, som noe ømt og trøstende, sier Erik Varden. Her på besøk hos dominikanerinnene på Lunden kloster i Oslo.

Det er åpenbart at det er smertefullt, det er så uendelig sørgelig. Kirken og klosterlivet fortoner seg som slitt og skuffet og såret og sliter med skandaløs atferd. Hvor ble de løfterrike ordene av? Men det er her jeg tror det er viktig - nå - å forankre seg i det basalt evangeliske og la seg trøste. Og å befestes og bekjenne håpet om at da Kristus oppsto fra de døde - og det er en evig begivenhet - så beseiret han døden. Jeg tror at oppgaven nå er å forsøke å se den konkrete virkeligheten som omgir oss i et slikt tros- og åndsperspektiv. For så å leve og handle ut fra det og å erkjenne tingene slik som de er, uten å forskjønne. Og å nedkalle Guds nåde over den fattigdommen, den ødeleggelsen som omgir oss på så mange plan. Men óg på samme tid å se hvordan det spirer

og å verne om det, fordi det er skjært. Det har krefter i seg til å bli fruktbart.

DYRENE GIR TRØST

– Du er vokst opp med dyr, var sikkert med far rundt om på gårdene – hva forteller dyrene deg, hva «fortalte» de deg da du var liten – og hva betyr de nå?

– De har betydd veldig mye. Jeg har vært omgitt av dyr hele mitt liv – hunder, fugler og marsvin, alt, helt siden jeg var liten. Og så kommer det altså igjen i livet som munk – i klosteret er vi bønder, ikke sant, jeg har melket kuer siden jeg trådte inn, så det å omgås dyr, det er viktig for meg, det er noe som gir meg stor trøst.

– Fordi?

– Det er en tillit hos dyr, det vil si hos noen

– behandles de dårlig, blir de mistroiske. Men kua kjenner den som kommer og melker, og en lojal hund eller en katt, som driver med sitt, er nådig nok til å involvere meg i sin eksistens. Det er en slags tillit som blant oss mennesker kompliseres så forferdelig, fordi våre mellommenneskelige forhold er så komplekse. Det å omgås dyr, det minner meg om at jeg må la meg forenkle litegrann.

– Noen tror at det blir minst to munker til stede under vigslingen i Nidarosdomen: du og Munken, det vil si han som spøker på galleriet når han finner det for godt. Tror du på slike ting?

– Dette visste jeg ikke noe om. Jeg tror jo på det evige liv, og at veien dit er mer komplisert for noen enn for andre. Treffer jeg ham, skal jeg jo hilse på ham.

– Da må du for all del hilse fra meg også! •

KONSENTRASJON: Biskop Bernt I. Eidsvig av Oslo, seremonimester Bjørn Tao Nguyen og biskop-elekt Erik Varden forbereder vigslingsmessen i St. Olav domkirkes kapell.

PROSESJON: Biskop-elekt Varden og biskop Eidsvig i prosesjon foran Nidarosdomens vestfront.

COR NORVEGIAE: Erik Varden, dagens ordinand, kneler i trappen foran høykoret og høyalteret i domens oktogon. Før vigslingen sitter han i den nå tomme stol mellom stiftets egne prester, sogneprest Egil Mogstad og p. Dominic Nguyen Van Thanh.

Ordinasjonshøymesse for

– Herre, hør vår ydmyke bønn, utgyd den prestelige nådes olje over denne din tjener, og velsign ham med Åndens kraft. Ved Kristus, vår Herre, sa hovedordinator biskop Bernt I. Eidsvig av Oslo fra Nidarosdomens høykor. Tre biskoper ba så sammen for Erik Varden, og la sine hender på hans hode. Han var vigslet til ny biskop av Trondheim.

Trondheims nye biskop

Lørdag 3. oktober kl. 10.50 stilte ordensfolk, prester, tre biskoper og én biskop-elekt seg i prosesjonen foran St. Olav domkirke, Trondheim, presis kl. 10.45. Fem minutter senere beveget den seg mot Nidarosdomen, Hellig Olavs gravkirke, for en historisk bispevigsel.

Prosesjonen ble hilst av kirkeklokkene fra begge sider av Prinsens gate; fremme ved vigslingskirken stanset den foran vestveggen med skulpturene av Kristus, apostlene, hellige og konger. Så ble hoveddøren åpnet. Inn i kirken strømmet lyset og prosesjonen med olavsfanen i front. Til slutt steg Erik Varden inn sammen med hovedordinator, biskop Bernt I. Eidsvig ►

PROSTERNASJON: Etter løfteavleggelsen legger biskop-elekt Varden seg flat på gulvet. Handlingen, prosternasjonen, symboliserer ydmykhet overfor Gud og den forestående tjeneste.

OKTOGON: Biskop Bernt I. Eidsvig flankeres av biskop Czeslaw Kozon av København (t.v.) og biskop Berislav Grgić av Tromsø i domens oktagon.

INSIGNIER: Den nyvigslede biskop Varden med sine insignier: mitra, stav, ring og kors, trer ut av Nidarosdomen i prosesjon mot eget bispesete: St. Olav domkirke.

←

EUKARISTI: Erik Varden feirer sin første messe som biskop av Trondheim. Det skjer ved Nidarosdomens høyalter, der Hellig Olav engang ble gravlagt. Diakon Sindre-Jakob Bostad og generalvikar Dom Lukas Stefan Lorf-Wollesen (t.h.) i bakgrunnen.

av Oslo, samt biskopene Czeslaw Kozon av København og Berislav Grgić av Tromsø.

Til messingblåserfanfare og Sir Charles H. Hubert Parrys «I Was Glad» fortsatte biskopene og ordinanden frem til Nidarosdomens oktogon, som ifølge tradisjonen er Hellig Olavs gravsted. Her fremme foran høyalteret i høykoret, på Norges helligste sted, benevnt «Cor Norvegiae» (Norges hjerte), skjer ordinasjonen: Pavebullen med ordinasjonsmandat leses på latin av mgr. Torbjørn Olsen, ordinanden avlegger sine løfter, håndspåleggelsen og ordinasjonsbønnen finner sted, til slutt salves ordinandens hode; evangelieboken og insigniene overrekkes ham.

Til Charles-Marie Widors «Marche pontificale» går prosesjonen ut av vigslingskirken, over vestfrontplassen til St. Olav domkirke. Klokkene i begge kirker hyller den nye biskop Erik Varden av Trondheim og hans følge. Han ønskes velkommen av sogneprest Egil Mogstad og inntar sin domkirke. Idet han møter menigheten, bryter de troende ut i «Be for oss, Hellig Olav». •

– Et sted skapt for bispevielser

Etter bispevielsen av Erik Varden i Nidarosdomen, vil p. Egil Mogstad gjerne åpne for ny praksis, som egentlig er en svært gammel tradisjon.

TEKST: PETTER T. STOCKE-NICOLAISEN
FOTO: KATHRINE LÅVER

Sognepresten i St. Olav domkirkesogn, Trondheim, mener at alle fremtidige norske biskoper i Den katolske kirke bør vies i vår tidligere metropolitankirke, Nidarosdomen.

– *Vigslingen av biskop Erik Varden er gjentatte ganger kalt «historisk». Hvorfor det?*

– For det første, fordi det var den første katolske bispevielse i Nidarosdomen etter reformasjonen i 1537.

For det annet fordi vielsen er en viktig indikator på at den økumeniske prosess som ble igangsatt av en gudstjeneste i Nidarosdomen i 1989, fortsatt er livskraftig og bærer frukt.

– *Bare for få år siden ville det ikke vært tenkbart at en katolsk biskop ville blitt vigslat i Nidarosdomen. Hva har skjedd?*

– I 1989 feiret pave Johannes Paul II økumenisk gudstjeneste i Nidarosdomen under sitt norgesbesøk. Det ble et økumenisk vendepunkt for Den katolske kirke i Norge. Allerede i 1993 feiret vi den første katolske messe i Nidarosdomen etter reformasjonen. Dette markerte 150-årsjubileet for den Den katolske kirkes tilbakekomst til landet i 1843.

Deretter ble det etterhvert en selvfølge at vi også kunne og skulle feire olsokmesse i Nidarosdomen 29. juli. At dørene åpnes for katolske messer her, er resultatet av en ganske lang modningsprosess. I all ydmykhet må jeg også si at min egen prestevielse er del av denne fortellingen: Den skjedde i januar 2014 – på invitasjon fra den

lutherske biskop i Nidaros Tor Singsås – også dette for første gang siden reformasjonen. Jeg har vært hjelpeprest i Nidarosdomen for Den norske kirke, og bygget opp den nye omvisningstjenesten i dommen. Kjennskap, vennskap og gjensidig tillit har naturligvis også hjulpet på villigheten til å åpne dørene for oss.

– *Vår nasjonalhelligdom ble reist over Hellig Olavs levninger i Olavsskrinet. Nå er det hans gravkirke. På hvilken måte håper og tror du at Den katolske kirke i Norge ved Trondheim stift kan bruke dommen i årene frem mot 1000-årsjubileet for kristningen av Norge i 2030?*

– Det løper en linje via pavens besøk i 1989 via olsokmessene til årets bispevielse. Nå synes jeg at Den katolske kirke i Norge bør være frimodig og fortelle Den norske kirke hva vi vil: For hvordan skal våre lutherske venner ellers kunne gjette seg til vårt håp og vårt ønske? Jeg mener, for eksempel, at samtlige fremtidige katolske bispevielser i Norge bør skje i Nidarosdomen.

En «metropolitankirke» er jo der for nettopp å gi rom for landets bispevielser. Det ville vært vakkert, om så skjedde, både utfra historiens og samtidens perspektiv. Søndag 11. september opplevet vi preses Olav Fykse Tveit og Kirkerådets festgudstjeneste. De la vekt på at Nidarosdomen er vår felles-kristne nasjonalhelligdom. Den kan vi ta del i ved å legge våre bispevielser dit, sier pater Egil Mogstad •

EGET SETE: Stiftets nye biskop har inntatt sitt bispesete. Vigslingsseremonien er til ende.

→
GRATULASJONER: Biskop Erik Varden sammen med bl.a. medlemmer av sin egen cistercienserorden: brødrene og søstrene ved henholdsvis Munkeby og Tautra Mariakloster.

«Dette underlige år 2020 har vist hvor objektivt sant det er, det dikteren John Donne engang skrev, at "No man is an island". Vi er ikke øyer spredt ut i en mørk kaosflod. Vi er elementer av jord kalt til å bindes sammen til et vidt kontinent som åpner seg mot himmelen. Slik så Gud det den syvende dag, og han så at det var såre godt. På dette kontinent, vil han at edldrueen skal får vokse, modnes, og presses. Derfor, brødre og søstre: Måtte vi vise oss gode, kloke, trofaste forvaltere av vingården som er oss, dere og meg, betrodd her oppe i nord! »

Les hele biskop Erik Vardens preken på katolsk.no

HVEM VINNER VALGET?
President Donald Trum eller
utfordreren Joe Biden

Biskop om valget i USA:
Ikke la én sak avgjøre
din stemmegivning!

FL to 30330
DEN
ARRIS
LORIDA

Det skrives og sies mye om det amerikanske presidentvalget i mediene for tiden. Dermed minnes vi om at mangt i samfunnsliv og politikk er forskjellig i USA og Norge. Et godt eksempel er religionens plass og rolle i samfunnet.

TEKST: NILS HEYERDAHL

Det meste som har med kristen tro, praksis og kulturarv å gjøre er etter hvert kastet ut av det offentlige rom her hjemme. I USA derimot spiller religion, og særlig kristendommen i alle slags avskygninger, en viktig rolle i det sosiale og politiske liv. Her hjemme klages det i leserinnlegg over at kronprinsregenten fulgte tradisjonen og avsluttet trontalen i år med å nedkalle Guds velsignelse over Stortingets arbeid. I USA kan en amerikansk president ufortrødent lede en fellesbønn ved TV-overførte statsanledninger uten at det vekker reaksjoner. Og både han og andre politikere avslutter gjerne sine taler og appeller med et «God bless America!». Dette til tross for at det alltid har vært et skarpe skille mellom stat og kirke(r) der vest enn det har vært i det norske samfunn – i hvert fall inn til vår tid.

FELLES TRO BETYR IKKE FELLES MENINGER

Et annet trekk som skiller, er at mange prester, biskoper og religiøse ledere i USA ikke ser ut til å sjenere seg for å anbefale sine trosfeller å stemme på et bestemt parti. Noe slikt ville garantert blitt tatt ille opp i Norge. Den slags veiledninger til norske katolikker forsvant vel med biskop Fallizes generasjon. Vi har en felles tro. Men det betyr ikke at vi har felles politiske oppfatninger. Vi er voksne mennesker, og kan selv vurdere hvilket parti som i størst mulig grad fremmer de mål og verdier vi identifiserer oss med.

Nå har vi jo langt flere valgmuligheter enn amerikanerne. I de fleste europeiske land finnes det mange politiske partier, med et tilsvarende mangfold av syn på hva som bør gjøres for å fremme en gunstig samfunnsutvikling.

I USA dreier valget seg i praksis bare om to partier. Deres overordnede ideologier er noe forskjellige. De trekker i litt ulike retninger i synet på individets frihet versus statens makt, i synet på hva som er et rettfærdig skattesystem for rike og fattige, i synet på hvordan helse-tjenester og andre velferdsgoder bør organiseres og finansieres, i synet på verdien av internasjonalt samarbeid osv. Det ene partiet trekker i mer konservativ retning, det andre i mer liberal retning (men er forsiktig med å bruke det ordet, som i mange amerikaneres ører har en klang av samfunnsnedbrytende radikalisme).

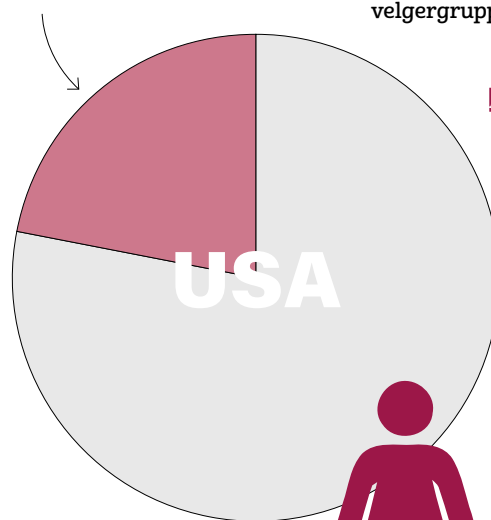
DEN AVGJØRENDE SAK

En tendens blant velgerne som synes å være mer markert enn tidligere, er å la sin stemme avgjøre av hvordan de to partiene stiller seg i en enkelt sak, f.eks. innvandringsspørsmålet, homofiles rettigheter eller abortlovgivningen. Dette har fått den katolske biskopen i El Paso, Texas, Mark J. Seitz, til å reagere. I en ►

Fakta om katolikker i USA

Den katolske kirke er USAs største trossamfunn med 51 millioner voksne medlemmer, 22 % av befolkningen.

Katolikken er USAs **STØRSTE KRISTNE** velgergruppe.

De fleste amerikanske katolikker har europeisk bakgrunn, men gruppen **latin-amerikanske katolikker vokser mest. Den utgjør nå 1/3 av Kirken i USA, 13 % av alle stemmeberettigede amerikanere.**

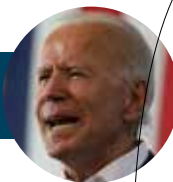
Amerikanske katolikker stemmer sjelden som en ensartet gruppe, bortsett fra i 1960 da de fleste stemte på katolikken John F. Kennedy.

De fleste hvite katolikker stemmer republikansk, mens de fleste latinamerikanske stemmer demokratisk.

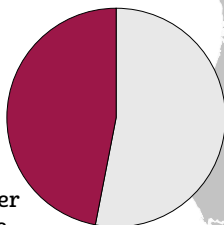
43 % sier de vil stemme på Trump

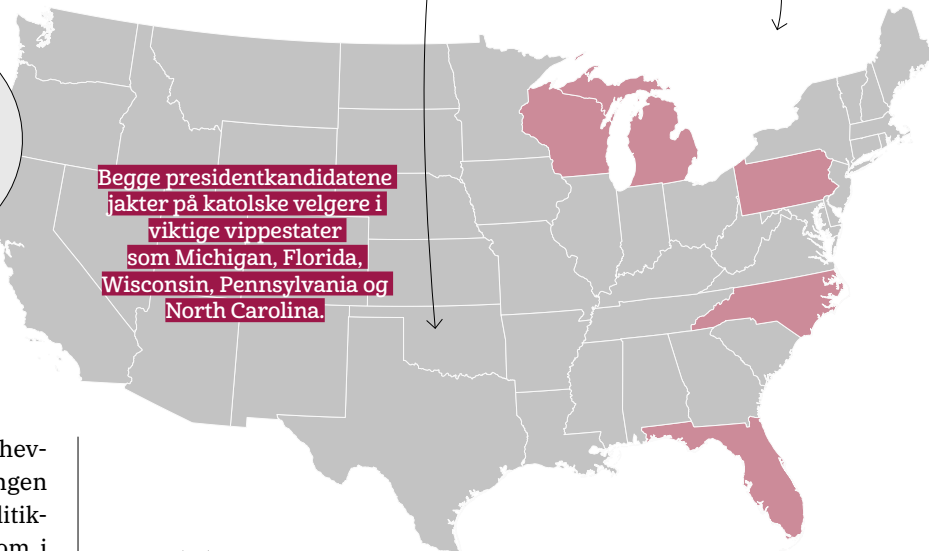
45 % sier de vil stemme på Biden

«Det katolske USA» er primært i nordøst, og langs grensen i sør

47 % av amerikanske katolikker mener abort bør være forbudt.

Begge presidentkandidatene jakter på katolske velgere i viktige vippestater som Michigan, Florida, Wisconsin, Pennsylvania og North Carolina.

artikkel på jesuittenes nettavis *America* hevder han rett ut at én-saks-stemmegivningen har ødelagt for det kristne vitnesbyrd i politikken. Han etterlyser et politisk lederskap som, i pakt med pave Frans' syn, har mot og erfaring nok til å kjempe mot den hensynsløse individualismen og den mangel på solidaritet som er drivstoff i de krisene som rir verden i dag.

FLERE HENSYN BØR TELLE

Mange amerikanske katolikker har sagt at de gir sin stemme til Trump på grunn av hans standpunkt i abortsaken, og fordi de mener Biden og demokratene har et for liberalt syn i denne saken. Biskop Seitz på sin side peker på at katolikken Biden er på linje med pave Frans i sosiale spørsmål og har fremmet arbeiderklasse-verdier i en verden som blir stadig mer aggressivt sekulær og konkurranseorientert. Demokratenes standpunkt i abortsaken er et problem, mener han, men i kampen for de ufødte må man ikke glemme at de fødtes liv er like viktige og hellige som de ufødtes: de fattige, de nødlidende, de forlatte og de underprivilegerte, de sårbare, de skrøpelige eldre, noen av dem kanskje presset i retning av å akseptere eutanasi, ofrene for tvungen prostitusjon og menneskehandel, og ikke minst ulovlige innvandrere uten papirer:

«Det er smertelig ironisk at det ene partiet hevder at det forsvarer familier uten papirer og foreldreløse innvandrerbarn, men ikke de ufødte, mens det andre partiet hevder at det forsvarer de ufødte, men bryr seg ikke om dem som mangler papirer. Kirken vil alltid forstå seg selv som et samfunnsforpliktet av å være solidarisk med alle dem som ikke anses for å være verdige til å høre hjemme et sted».

Det er lett, og antagelig korrekt, å tolke

“
Vi har en felles tro. Men det betyr ikke at vi har felles politiske oppfatninger.
”

biskop Seitz' artikkel som et innlegg for demokratene og mot «én-saks-stemmegivning» til republikanerne, med henvisning til abortspørsmålet. Den slags tydelige partipolitiske anbefalinger fra en overhyrde vil nok mange mene er prinsipielt sett problematiske.

På den annen side: biskopens hovedanliggende er åpenbart å påpeke at i politikken bør man ikke la sin stemme bestemmes av bare én sak, men av helheten i den politikken som et parti fremmer.

Og når dette skrives, vet vi ennå ikke hvordan det gikk til slutt i det valget. •

Fakta om valget i USA

- USA holder presidentvalg tirsdag 3. november.
- President Donald Trump (74) stiller til gjenvalg for fire nye år for Republikanerne, med Mike Pence (61) som visepresidentkandidat.
- Joe Biden (77) stiller for Demokratene med Kamala Harris (55) som sin visepresidentkandidat.
- USAs president velges ikke direkte av folket, men av 538 valgmenn utpekt av de 50 delstatene og hovedstaden Washington.
- Valgmennene må i utgangspunktet stemme for den kandidaten som får størst oppslutning blant velgerne i delstaten valgmennene tilhører.
- Antall valgmenn er ujevnt fordelt mellom delstatene etter størrelse, og noen stater er derfor mer avgjørende enn andre.
- Hvilke stater som er vippestater, kan endre seg over tid i takt med demografiske og andre endringer.
- Valgordningen gjør det mulig å vinne presidentvalget uten å ha flest stemmer på landsbasis, forutsatt at man vinner i de riktige delstatene.
- Samtidig med valget av president er alle de 435 setene i Representantenes hus og 35 av de 100 plassene i Senatet på valg.

(Kilder fakta: NTB og Vårt Land)

«Treet som gir kunnskap om godt og ondt må du ikke spise»

For en økologisk omvendelse

TEKST: P. PAULUS PHAM HUU Y

Leser vi den bibelske beretning om mennesket i Guds hage og syndefallet, er det den skjebnesvangre befalingen «...treet som gir kunnskap om godt og ondt, må du ikke spise» (1.Mos 2:17), som pleier å ta vår oppmerksomhet. Dette kan gi inntrykk av at det bare er ett tre som er nevnt i denne fortellingen. Faktisk er det to trær som blir presentert ved navn når Bibelen innleder syndefallets historie: «Og Herren Gud lot alle slags trær gro opp av jorden, herlige å se på og gode å spise av, og midt i hagen livets tre og treet til kunnskap om godt og ondt.»(2.Mos 2:9).

Det sto altså et tre som lovet evig liv midt i hagen og ble presentert først. Likevel har dette treet ikke fanget interesse. Først etter at menneskene hadde syndet, ville Herren at de ikke «strekker hånden ut og tar av livets tre, og spiser og lever evig!» Og Herren Gud sendte ham ut av Edens hage... og øst for Edens hage satte han kjerubene og det glødende flammesverdet for å vokte veien til livets tre»(1.Mos 3:22-24)

Bibelen meddeler i etterkant at menneskene var fristet og falt for kunnskapens tre. Vi pleier å spørre hvorfor Gud forbyr menneskene å spise av treet som gir kunnskap om godt og ondt. Det ser ut som om Gud ikke ville at menneskene kunne skjelve og velge mellom det gode og det onde. «Kunnskap om godt og ondt» er et bibelsk uttrykk som viser til en altomfattende kunnskap, en enorm visdom, en uendelig klokskap. Gud vet at mennesket ikke er i stand til å mestre all sin kunnskap. Derfor har Gud advart, og frarådet mennesket å strebe etter å vite alle ting, for når alle ting er kjent, "vil du sikkert dø" (1.Mos 2:17). Denne advarselen er fortsatt aktuell for oss i dag. Det er dette budskapet pave Frans formidler til dagens

menneskehet i encyklikaen *Laudato Si'*, som vi nå markerer 5-årsjubileet for.

Etter mer enn to århundrer med store fremskritt innen vitenskap og teknologi, står menneskeheten i dag overfor en sosio-økologisk krise. Klimaendring og naturkatastrofe kjenner ingen grenser. Når man strekker seg for å plukke fruktene av det høyeste kunnskapsnivået – kjernekraft, bioteknologi, informasjonsteknologi, DNA-kunnskap - står menneskeheten i dag på randen av selvdeleggelse (jf. LS 104). I denne sammenheng er *Laudato Si'* en oppfordring til økologisk omvendelse fra en kastekultur og en markeds-ideolog som forårsaker miljøkrise, og som utelukker de fattige, skapelsen og til og med Skaperen (jf. LS 224).

Encyklikaen byr oss en ny ideologi, en integrert økologi, med den hellige Frans av Assisi som veileder. I Frans' spiritualitet ligger en oppfordring til å være åpne for fellesskapet med hele skaperverket. Når man nærmer seg naturen og miljøet med et åpent og ærbødig hjerte, oppfører man seg ikke lenger som en grådige eier eller en utrettelig forbruker. Økologisk spiritualitet gjør mennesker tilbakeholdne og oppmerksomme overfor alle skapningene som finnes rundt dem. Det endrer menneskets hjerte til å betrakte verden som et mysterium, med glede og lovsang (jf. LS 12).

5-årsjubileet kan være en anledning til å lese *Laudato Si'* nok en gang for å oppdage, midt i denne pandemikrisen, hele den profetiske og aktuelle dimensjon i encyklikaen. Sammen med pave Frans ber vi for en global økologisk omvendelse og fornyelse, som forhåpentlig kan redde jorden, vårt felles hjem. •

St. Paul menighet i Bergen

- Norges nest eldste katolske menighet, etablert i 1870.
- Byggingen av St. Paul kirke ble påbegynt i 1865. Innviet på festdagen for apostelen Paulus i 1876.
- Arkitekt var grev Edorda Arborio Mella fra Vercelli i Italia.
- Første sogneprest var Johan Daniel Stub, utnevnt i 1870. Han opprettet St. Paul skole.
- Biskop Fallize grunnla *Kongregasjonen av Den hellige Franciskus Xavier* i 1901. De drev både sykehus og skole.
- I 1953 ble Marias Minde kjøpt for å være et søster- og rekonvalesenthjem med en rommelig kirke, Vår Frue. Kirken ble innviet i 1959.
- Idag holder augustinerkorrherrer, St. Franciskus Xavierussøstre, søstre av det hellige kors (Nha Trang) og Missionaries of Charity til i menigheten.
- Menigheten omfatter nesten hele Vestland fylke, samt det som var kommunen Hornindal i Møre og Romsdal fylke.

Dom Alois Brodersen Can.Reg

- Født 30. august 1955 i Misvær.
- Konverterte 1975 i Bergen. Cand. med. 1980. Inntrådt hos augustinerkorrherrerne i Klosterneuburg (Østerrike) 1989. Avla første løfter 28. august 1990 og evige løfter 28. august 1993. Diakonviet 23. november 1997 og presteviet 13. april 1998 i Klosterneuburg av biskop Gerhard Goebel av Tromsø.
- Ansvarshavende prest i Nussdorf i erkebispedømmet Wien 1999– 2003.
- Ankom St. Paul menighet i Bergen i 2003 og utnevnt til sogneprest 30. november samme år.
- Medlem av presterådet i Oslo katolske bispedømme.

«Mitt hjem er Kirken.»

DOM ALOIS BRODERSEN

– En stor og levende menighet

St. Paul menighet i Bergen er Norges største katolske menighet med sine vel 19 000 medlemmer.

TEKST: KATHRINE LÅVER

Omkranset av de syv fjell, bygninger og et yrende byliv, befinner Norges største katolske menighet seg.

Bergen by har hatt et aktivt katolsk menighetsliv siden etableringen i 1870. Selv om det kanskje blir riktigere å regne fra 1857, da pastor Christopher Holfeldt-Houen tok ferden over Filefjell fra Kristiania, visstnok til fots, for å se om det var pastorale behov i byen. Det var det, og han satte i gang arbeidet med å opprette en katolsk menighet på Vestlandet.

Det tok mange år å få bygget sognekirken som i dag har plassering midt i byen. En viktig bidragsyter var pater Johan Daniel Stub, som var født i Bergen. Han la iherdig ut på utallige kollektreiser for å skaffe midler til byggingen. Han fikk til og med audiens hos pave Pius IX som under samtalen uttrykte ønske om at kirken skulle få navnet etter apostelen Paulus. Paven donerte selv en sum til byggingen og overrakte en medaljong som skulle mures ned i kirkens grunnmur.

KATOLSK FELLESKAP

Menigheten i dag omfatter så mye mer enn kun Bergen by. Her inngår det meste av fjell, fjorder, tettsteder og byer innenfor Vestland fylke, samt det som tidligere var kommunen Hornindal. Sogneprest er dom Alois Brodersen. Han trådte inn hos augustinerkorherrene i Klosterneuburg, Østerrike i 1989, og ble en del av kommuniteten som betjener menigheten i dag. Biskop Bernt I. Eidsvig av Oslo tilhører også augustinerkorherrene.

– Det var han som foreslo at jeg burde dra til Klosterneuburg og se om det var noe for meg, sier dom Alois Brodersen.

Det er ikke mange sogneprester som har like lang fartstid som ham.

EKSPLOSIV VEKST

– *Hvordan var St. Paul menighet da du kom tilbake til Norge for å virke som prest i 2003?*

– I begynnelsen var menigheten nesten like stor som den jeg kom fra i Wien. Det var rundt 4800 medlemmer. Vi var bare tre prester og alt var enklere og mer oversiktlig. Plutselig eksploderte menighetstallene. Veksten har vært så sterk at man ikke klarer å komme i forkant av utviklingen, men vi prøver å få alt til å fungere. Heldigvis har vi mange gode medarbeidere og frivillige som er villige til å bidra og ofre mye for Kirken. Uten alle frivillige, ansatte og alle de prestene vi har her, ville det ikke være mulig å drive en menighet på nesten 20 000 medlemmer som vi er i dag.

Dom Alois Brodersen kan beskrive mange store begivenheter i menigheten opp gjennom årene. Men det er ikke de store tingene sognepresten trives best med. Det er den daglige rytmen med messefeiring, bønn, kontorarbeid og administrasjon.

– Det er mye som skal organiseres og mye kontorarbeide, og man kan jo stille spørsmål om hvorfor en ble prest når det er slikt en må gjøre, men jeg vet at det er nødvendig for at menigheten skal fungere. Det gir meg en stor glede å vite at jeg jobber i Herrens vingård og ser at det bærer frukt. Jo mer man gir av seg selv i dette arbeidet, desto mer får man igjen.

– *Hvordan vil du beskrive St. Paul menighet i dag?*

– St. Paul er en stor og levende menighet på mange nivåer, men den er også veldig sammensatt og komplisert. Det er rundt 120 forskjellige nasjonaliteter delt inn i både store ►

FØRSTEKOMMUNION: Det var travelt i St. Paul kirke lørdag 5. september med hele tre førstekommuionsmesser på rad. 120 unge mottok sin første hellige kommunion i de norske messene. Foto: Hoang Van Nguyen.

←
TI PROSENT: Av alle prestene i bispedømmet virker ti prosent i St. Paul menighet. – Det er fordi ti prosent av alle troende i bispedømmet sogner til menigheten, sier sogneprest Alois Brodersen
Foto: Hege Askvik

ÅTTE RASKE

Kristus er: Guds sønn, min frelser

Tro betyr: mitt daglige brød
Kirken gir meg: mitt hjem

Ett bibelvers: «... en annen skal binde beltet om deg og føre deg dit du ikke vil.» (Johannes 21,18)

Favoritthelgen: den hellige Aloisius Gonzaga

Favorittbok: Leoparden, av Tomaso di Lampedusa.

Det å være sogneprest er: å arbeide i Herrens vingård.

Jeg vil gjerne bli husket for: å ha vært en trofast arbeider i Herrens vingård.

og små nasjonale grupper. Noen som har vært i Norge lenge, og andre ikke. De er hver for seg, men allikevel sammen i en kirke og i en menighet. Det er min oppgave som sogneprest å få mangfoldet til å holde sammen og være ett. Jeg synes vi er ganske flinke til det her i St. Paul, selv om det alltid er rom til forbedring.

SØKER GUD OG KRISTUS

Dom Alois forteller at når han står og ser ned i kirken en søndag, ser han en sammensetning av mennesker fra hele verden. Nå i koronatiden kan det selvsagt ikke være så mange på én gang her, men til vanlig er det stappfullt med 400–500 mennesker.

– Og alle kommer hit for å søke Gud og Kristus.

Det er spesielt gledelig, sier sognepresten.

– Hvem er de troende i menigheten?

– Nå er det først og fremst de som bor her. Det er ikke så stor innvandring lenger. I hvert fall ikke slik det var. Det er mange som har bodd her i mange år og kommer mest sannsynlig til å bo her resten av livet. Det er alle slags mennesker med ulik type bakgrunn, utdanning og yrker. Det er mange barn og ungdommer, så snittalderen er ganske lav.

– Hva er grunnen til det?

– Mange av dem som kommer til Norge for å søke jobb, er unge mennesker. Når de har vært her en stund, stifter de familie. Det påvirker menigheten.

Den største nasjonale gruppen er polsktalende med 42 %, deretter litauere med 17 %. Resten er fordelt på mange land, men de største gruppene er filippinere, folk fra spansktalende land, tamiler og vietnamesere. Menigheten har også en god del norske konvertitter.

STØRST I NORGE

Menigheten er den største i Norge med over 19 000 medlemmer. Den er nest størst i utstrekning.

– Akkurat nå er St. Paul menighet den største fordi menighetene i Oslo ble delt. Dermed er de blitt litt mindre, og St. Paul rykket opp som størst på listen. Men menigheten er blitt så stor at det ikke lenger går an å kun basere seg på frivillig arbeid. Det må være ansatte som kan hjelpe til å organisere menighetens aktiviteter. I år var det rundt 120 førstekomunionsbarn på norsk, 100 konfirmanter og mange som deltar i katekese. Det kreves mye arbeidsinnsats. Det vidunderlige er at vi har disse folkene som stiller opp for menigheten, kirken og Gud, samt sine egne og andres barn. Målet er å formidle troen. Uten dem hadde vi ikke klart det.

– Hvordan er miljøet?

– Jeg opplever det som om alle går godt sammen. Vi har ingen store stridigheter i menigheten. Av og til kan det bli litt knuffing på grunn av parkeringsplasser eller hvem skal benytte hvilke rom, til hvilken tid. Men akkurat nå er mange av aktivitetene lagt på is på grunn av koronaen.

Ellers er plassmangel en av utfordringene til menigheten. – Vi får benytte St. Paul skole, men til og med den blir for liten. Et av prosjektene er å skaffe mer plass, sier sognepresten.

STORE AVSTANDER

Vestlandet er kjent for sin storslagne natur med daler, fjord og fjell, men det byr også på store avstander mellom menighetens troende.

– Går det noen gang an å samle alle?

– Nei, det er ikke fysisk mulig. Vi har heller ikke noe sted som kan romme 20 000 personer. Da måtte vi ha leid Brann stadion, sier sognepresten og ler.

– Det meste vi klarer å samle, er rundt 1200 til festen for Kristi legeme og blod. I tillegg til dette har vi menighetsfesten på minnedagen for Den hellige Paulus' omvendelse, da vi klarer å samle mange på tvers av de nasjonale gruppene. Det er de to begivenhetene som samler menigheten med den intensjon at dette gjør vi fordi vi er én menighet.

Menigheten er også oppdelt på grunn av de mange messetidene og messestedene rundt i distriktene. Bare i Bergen feires det 7–8 messer i St. Paul kirke hver søndag, samt messe på Marias Minde. 10 % av alle prestene i Oslo katolske bispedømme virker i menigheten.

– Men menigheten rommer 10 % av katolikkene i Norge, påpeker sognepresten. ▶

SMITTEVERN: Alle som ønsker å delta i messefeiringen må registrere seg i døren. Menigheten har strenge rutiner for smittevern. I gulvet er det tydelige oppfordringer om å holde avstand og flere av kirkebenkene er sperret av med hvite bånd. Foto: Kathrine Låver

FRIVILLIGE: Under hver messe stiller frivillige kirkevakter opp for å påse at smittevernet blir ivaretatt. – Jeg er veldig imponert over alle som stiller opp og hjelper til. Det har blitt en rutine, sier sognepresten. FOTO: Kathrine Låver.

HELE VERDEN: Menighetens største nasjonale gruppe er polsktalende, deretter litauere. Resten er fordelt på mange land, som filippinere, folk fra spansk-talende land, tamil og vietnamesere. Menigheten har også en god del norske konvertitter. Foto: Hege Askvik

DIREKTESENDT: I løpet av koronapandemien har St. Paul menighet direkte sendt messefeiringen. Det er det mange som bor langt unna et av menighetens messesteder glade for. FOTO: Kathrine Låver

De store avstandene betyr også mye reisevirksomhet for menighetens prester.

– *Har du inntrykk av at de som bor langt unna føler tilhørighet til menigheten, eller dannes det egne minimenigheter på grunn av avstanden?*

– Ja, jeg tror de føler at de er i del av St. Paul menighet. De har ikke egne kirker, eller lokaler hvor de har sine egne aktiviteter. Presten kommer reisende og det knytter dem til menigheten. I Førde er det en egen prest, men heller ikke han har en egen kirke.

Det er p. Zygmunt Majcer OMF som er ansvarlig prest for de rundt 2500 katolikker i Sogn og Fjordane, hvor flesteparten er polsktalende.

– De kunne godt ha vært et eget sogn, men vi har ikke noe kirkebygg. Vi kan jo håpe på det i fremtiden, sier sognepresten.

HISTORISKE LINJER

– *Menigheten er Norges nest eldste. Hvordan påvirker de historiske linjene menighetens virke i dag?*

– Jeg tror ikke at folk til daglig går rundt og tenker på at menigheten er den nest eldste, selv om det er en fin historie om hvordan menigheten ble til. Pastor Holfeldt-Houen startet i en loftsleilighet på Kalmargjerdet med rundt 30 katolikker. Men de hadde visjonen i orden da de bygget en kirke med plass til 350 mennesker på en tid hvor det ikke var mer enn 60 katolikker i byen. Pave Pius IX ønsket at menigheten skulle vies til apostelen Paulus, den store misjonsapostelen. Han tenkte seg nok et misjonsbrohode på Vestlandet, og det har det vært. Menigheten har vokst fra 30 medlemmer i 1858 til litt under 20 000 i dag.

– En annen del av historien er St. Fransiskus Xavier-kongregasjonen som ble opprettet her i Bergen. Man kan ikke tenke seg en menighet uten dem.

I dag er det bare én St. Fransiskus Xavier-søster igjen, sr. Mary Doyle. I Bergen bor det også Moder Theresa-søstre og Søstre av det Hellige Kors (Nha Trang).

– De er en stor åndelig ressurs og mange oppsøker dem, sier sognepresten.

I tillegg har Bergen en egen katolsk barne- og ungdomsskole, St. Paul skole, samt Norges eneste katolske gymnas, også kalt St. Paul. St. Paul skole ligger vegg i vegg med sognekirken.

– Det er veldig viktig for menigheten at skolen er her. Det er helt naturlig for barna å være katolikker og delta i messen. Mange kommer innom kirken for å be. Det er et helt unikt miljø å formidle troen i. Vi merker det godt i katekesen ved at det er en forskjell mellom de barna som går på skolen og de som ikke gjør det.

– Kirken har også gjennom skolen en bred møteplass. På gymnaset er det enda flere som ikke er katolikker, og dette gir Kirken en kontaktflate ut mot byens befolkning som er viktig. Går man på en katolsk skole, kan man ikke unngå å møte Kirken og troen, og kanskje bli påvirket av den.

SÅ KOM KORONA

– *Hvordan har menigheten taklet smittevernsrestriksjonene grunnet koronapandemien?*

– Det har vært tungt for folk å ikke kunne gå til kirken under nedstengingen. Hvis man ikke får gå til messe, går man sulten. Det å være fysisk i kirken lar seg ikke erstatte, og det har vært et savn. Men innføringen av smittevernstiltakene har egentlig gått fint. Jeg er veldig imponert over alle som stiller opp og hjelper til. Det har blitt en rutine.

– *Hva har vært spesielt viktig for deg i denne tiden?*

– Det er å komme tilbake til normalsituasjon igjen med messefeiringen. Kirken er ikke så veldig stor. Vi får bare ha 100 personer til hver messe. Normalt er det 400–500. Det betyr at mange ikke får komme. Det er ikke timer nok i løpet av dagen til å ha flere messer. Men vi prøver så godt vi kan å gi alle muligheter til å komme til messe.

Det andre fungerer omtrent som før.

– *Hva vil du si til dem som har lyst til å besøke menigheten?*

– Alle er hjertelig velkommen. Kirken er åpen og alle kan komme og delta i messen. Det går an å komme innom for å se, selv om man ikke er katolikk. Men man utsetter seg selvfølgelig for den risiko at man kan bli påvirket av Den hellige Ånd! •

FEM PÅ JUBILEUMSMESSEN

Navn: Alf Tore Hommedal
Alder: 63 år
Fra: Bergen

1. – Fordi jeg ville være med å feire jubileene. Det er en stor begivenhet å feire. St. Sunniva var jo med på å etablere Bergen by. Hun er den kvinnelige vernehelgen for Bergen og Norge.
2. – Ja, jeg har arbeidet med St. Sunniva i mange år.
3. – Den betyr svært mye. Den er en viktig og nødvendig del av mitt liv.

SPØRSMÅL:

1. Hvorfor kom du til St. Paul kirke idag?

2. Idag har vi feiret festen for Translatio Sunnivae, altså flyttingen av relikvieskrinet fra Selja til Bergen som i år feirer 850årsjubileum. Kjente du til St. Sunniva før du kom hit idag?

3. Hva betyr St. Paul menighet for deg?

Navn: May Bull Wingaard
Alder: 70 år
Fra: Bergen

1. – Jeg har jobbet på menighetskontoret i 10 år og er aktiv i menigheten. Nå er min faste jobb å lese tekstene på mandager.
2. – Ja, jeg har vært på Selja og mitt eldste barnebarn heter Sunniva.
3. – Den betyr utrolig mye. Samtidig som menigheten er mitt åndelige hjem har jeg også mange venner her. Jeg har jobbet som menighetssekretær for menigheten i mange år.

Navn: Catherine Tangen
Alder: 43 år
Fra: Filippinene

1. – Fordi jeg er medlem i den filippinske gruppen og er her for å representere dem.
2. – Jeg vet at hun er fra Selja. Dessverre har jeg ikke vært der. Men hun spredte kristendommen hit til Bergen.
3. – Den betyr mye. Menigheten er som en familie. Den filippinske gruppen er ganske stor.

Navn: Stig Frode Samnøy
Alder: 47 år
Fra: Bergen

1. – Jeg ble invitert som styreleder i olavsgildet. Ellers ønsket jeg å ta del i St. Sunnivafeiringen.
2. – Ja, og min datter er oppkalt etter henne. St. Sunniva betyr mye for Bergen.
3. – St. Paul betyr mye som en støtte på min pilegrimsferd. Spesielt viktig er den siden den organiserer feiringen av ord og sakrament i fellesskap med andre.

Navn: Åse Amlie
Alder: 75 år
Fra: Bergen

1. – For å hjelpe til under kirkekaffen og for å delta i messen.
2. – Ja, absolutt.
3. – Den betyr veldig mye. Spesielt etter at jeg flyttet til Bergen. Jeg har blitt tatt veldig godt imot her i menigheten.

**MIRAKELET VED
WISŁA:** Maleri av
Jerzy Kossak, 1920.
Henger i Nasjonalmu-
seet i Krakow.

POLSK HISTORIE

«Mirakelet ved Wisła»

Sommeren 1920 marsjerer den seirende røde armé vestover. General Mikhail Tukhatsjevskij gir denne ordre til sine soldater: «Verdensrevolusjonens skjebne blir bestemt i vesten: veien går over Polens lik til et altomfattende flammehav. Framover mot Vilna, Minsk og Warszawa!»

TEKST: EWA SIARKIEWICZ-BIVAND

Europa ventet i spenning. Mens avisen Social-Demokraten den 3. august meldte at «Polakkerne oppgir alt haap om at holde Warschau» og «Bolsjevikene har bestemt indtoget i byen den 9. august», kunne Morgenbladet informere den 18. august at «Warschau holder seg fortsatt» og at «Bolsjevikene trækker seg hurtig tilbake». Bolsjevikenes marsj vestover ble stoppet i slaget ved Warszawa. Et mirakel ved Wisła-elven.

ANSPENT FORHOLD TIL RUSLAND

Siden den gang har dette slaget og dens betydning

vært et diskusjonstema blant historikere og politikere. Meningene er ofte farget av deltakernes politisk og ideologisk tilhørighet og debatten er fortsatt aktuell. Når man i dag ser på kartet og hører på nyheter fra Øst-Europa, er det åpenbart at konflikter med den store nabo i øst ikke er avsluttet. Russland definerer sine naboer, tidligere Sovjet-republikker, som «nært utland», og deres relasjoner med andre land i regionen er anspent. I denne konteksten er historien fra 100 år tilbake fortsatt levende og skremmende.

Situasjonen i denne delen av Europa i 1920 er vanskelig for oss å forestille seg. Versailles-traktens bestemmelser trådte først i kraft i januar 1920, med mange grensespørsmål fortsatt uavklart.

Imens etablerte bolsjevikene sovjetiske republikker i Latvia, Hviterussland, Litauen og Ukraina, og kommunistiske partier prøvde å ta makten i Berlin, Budapest og Wien. Allerede året før, i mars 1919, ble Komintern stiftet – en sammenslutning av kommunistiske

partier og arbeiderpartier, hvor også det norske Arbeiderpartiet spilte en viktig rolle.

KOMINTERN OG MOSKVA-TESENE

I juli 1920, mens den røde armé nærmet seg Warszawa, vedtok Komintern de famøse Moskva-tesene. Den norske delegasjonen besto av ti utsendinger med bl.a. unge Einar Gerhardsen og redaktør Olav Schieflo. Kravet om blind lojalitet til Kominterns bestemmelser skremte en del av medlemmene i DNA og førte, som kjent, til splittelse. Blant de 21 tesene kunne man også lese krav om å «støtte alle eksisterende sovjet-republikker», altså de ovennevnte nye sovjetiske republikker i områder hvor befolkningen ønsket egen stat, som i Baltikum og i Ukraina, heller enn å bli innlemmet igjen i det russiske imperiet, denne gang med bolsjevikene i styret. Tesene gikk også inn for væpnet kamp og bruk av både legale og illegale metoder i land med antikommunistisk styre.

Det Polske Kommunistiske Partiet var også med i Komintern og varslet etablering av en polsk sovjetisk republikk, men partiet hadde lite støtte i befolkningen, slik at dette ikke ville vært mulig uten hjelp fra Den røde armé. Etter over hundre år uten å være en selvstendig stat, delt mellom de tre stormaktene, fikk Polen igjen mulighet til uavhengighet, og denne muligheten sto på spill i 1920. Mens venstreorienterte historikere, også i Norge, i lang tid presenterte denne konflikten som den siste fase av intervensjonskrigen ført av vestlige makter mot den russiske revolusjonen, så polakkene den som en kamp til forsvar av Polens selvstendighet. Det er også lite kjent at i april 1920 signerte Polen og den ukrainske lederen Simen Petlura en forsvarsallianse og de marsjerte sammen mot den ukrainske hovedstaden Kiev for å frigjøre den fra bolsjevikene. Aksjonen var mislykket både militært og politisk. Den røde armé gikk til motangrep og beveget seg raskt mot vest, og i begynnelsen av

“
Situasjonen i
denne delen
av Europa
i 1920 er
vanskelig
for oss å
forestille
seg.

”

august nærmet den seg Warszawa. Stormaktene var interesserte i å avslutte krigen og så med argusøyne på situasjonen.

ET LAND MED PROBLEMER

Polen anno 1920 var et land med svake og skiftende regjeringer og mange partier i det nyvalgte parlamentet som skulle lage den første grunnlov for den nye staten. Det var et land uten våpen eller våpenindustri, med dårlig økonomi og befolkning svekket av 1. verdenskrig og av spanskesyken, et land hvor de jordløse på landsbygda betraktet kampen om selvstendighet som en sak for overklassen, et land med nesten 30 prosent etniske minoriteter som ikke nødvendigvis var interesserte i å være polske statsborgere, et land som besto av tre deler nylig løsrevet fra Russland, Tyskland og Østerrike-Ungarn, og med forskjellige administrative og juridiske systemer, forskjellig valuta, forskjellig sporbredde på jernbanelinjer; et land med generaler vant med å gi ordre på fremmedspråk og soldater som for ikke lenge siden kjempet mot hverandre – eller var nye rekrutter uten nødvendig skoleing, uniformer og utstyr. Det var vanskelig å kjøpe og importere våpen, for arbeiderne både i Frankrike og Tyskland støttet kommunistene og nektet å laste våpen på jernbane og skip.

RUSSERNE BLE STOPPET

Den røde armé, organisert av Trotskij, hadde større antall soldater og erfarne ledere. Den 12. august seiret den røde armé ved Radzymin, bare 20 km nord for Warszawa. Utenlandske diplomater forlot byen med unntak av Vatikanets utsending, nuntius Achilles Ratti, den fremtidige pave Pius XI. Byens innbyggere forberedte seg på det verste, men, som den britiske diplomat d'Abernon forteller, var det ingen tegn til panikk. 14. august kunne man lese i dagsavisen Rzeczpospolita en appell om bønn om et «Wisła-mirakel». Dagen etter, høytiden for Jomfru Marias opptagelse i himmelen, gikk ▶

LEDET STYRKENE: Den polske stabssjef og øverstkommanderende Józef Piłsudski

en stor prosesjon fra Warszawas katedral gjennom byens gater med bønn om Guds hjelp. På samme tid var slaget allerede avgjort, den røde arméen ble stoppet i sin marsj mot vesten.

Var dette et mirakel? Ikke nødvendigvis i betydningen en guddommelig intervensjon. Men hvis vi forstår mirakel som «en spesiell hendelse som ikke kan forklares gjennom vanlig erfaring eller kjente naturlover» så var det utvilsomt et mirakel. Det var et resultat av hovmod på den sovjetiske siden og av synergieffekten på den polske siden.

Sovjetiske ledere var så sikre på å seire og så opptatt av å oppnå sine mål og spre revolusjonen videre, at istedenfor å konsentrere seg om Warszawa, marsjerte én arme mot Ungarn og en annen nordvest mot Danzig (Gdansk). Den sistnevnte fikk kjennskap til den polsk militærordren om det planlagte angrepet, men avviste den som en polsk provokasjon. Bolsjevikene ventet at de polske arbeiderne i

“
Avgjørende for seieren var strategien, den uventede manøver som Polens militærleder marskalk Piłsudski og hans stab valgte.
 ”

Warszawa ville gjøre opprør mot den «reaksjonære staten», men det skjedde ikke.

SAMLING MOT FIENDEN

På den polske siden falt alt på plass. Med fienden ved døren samlet alle samfunnslag og partier seg og støttet de militære med frivillige, med penger, med appeller, med mat, klær og sko. Ammunisjon fra Ungarn kom endelig den 12. august, og jernbanearbeidere og lastebilsjåfører gjorde alt de kunne for å bringe den til fronten. Sultne og trette soldater, mange barbert, fulgte ordre og marsjerte fremover og kjempet videre. Alle bidro så godt de kunne.

Avgjørende for seieren var strategien, den uventede manøver som Polens militærleder marskalk Piłsudski og hans stab valgte, og som offiserer og soldater gjennomførte. Istedenfor å satse på forsvar, valgte han å omorganisere sine styrker og angripe fienden bakfra. I tillegg klarte polske kryptologer å knekke den sovjetiske koden og lese deres radiodesjer samtidig som de blokkerte sovjetiske radiofrekvenser ved å lese 1. Mosebok! Den sovjetiske armé måtte snu. Krigen var ikke slutt, men slaget ble vunnet og hadde en enorm betydning.

Seieren ble festet i den nasjonale hukommelsen til 15. august, festen for Jomfru Marias opptagelse i himmelen, og nokså tidlig florerte fortellinger om et mirakel. Noen hadde til og med sett Jomfru Maria over slagmarken som med sin kappe beskyttet Warszawa. Senere ble mirakelet forsterket med et allegorisk maleri av Jerzy Kossak. Samtidig ble legenden om mirakelet brukt av Piłsudskis motstandere til å frata ham æren for seieren. Men man må heller ikke glemme at Piłsudski på den tid ble betraktet av høyresiden, nasjonaldemokratene og Kirken som en farlig sosialist. Han hadde røtter i PPS (Det polske sosialistparti) og i tillegg hadde han en uavklart religiøs status, idet han tidligere hadde konvertert til protestantismen for å kunne gifte seg med en skilt kvinne.

Seieren ved Warszawa kostet minst 4500 liv på den polske siden og nærmere 25000 døde i den røde arméen. Krigshandlingene fortsatte frem til våpenhvile i oktober. Det var en usedvanlig brutal krig, i Vesten best kjent fra Isaak Babels «Rytterarmé»-noveller. •

VIA GRAMSCI: Her i Parioli-området finner vi et av byens nyere by-altre. Denne vakre mosaikk-madonnaen ble laget i 1950-årene.

ROMAS gate-madonnaer

MATER ITINERIS

Graxie
04-05-08

33

P.G.R.

83-1091 - K.K. & G.C.

PV

PINO & MARIA

GR

FRAN

Graxie

VIA DELLE BOTTEGHER OSCURE: Her har Madonnaen fått selskap av en rekke sølvhjerter, såkalte votivgaver, ofte med påskriften P.G.R. (Per Grazia Ricevuta.) Dette byaltret fra 1700-tallet er ifølge et kjent folkesagn blitt populært fordi Maria skal ha beveget øynene i 1796.

På husgavler og fasader, i bakgårder og langs gater og streder er det i Roma fullt av «by-altre»: små og store malerier av Jomfru Maria som man bare ser om man gir seg ut på byvandring med nesen i sky. Her forteller vi om en katolsk tradisjon som i dag er en del av Romas helt spesielle gateutsmykning.

TEKST OG FOTO: JESPER STORGAARD JENSEN

Om det er sant at alle veier fører til Roma, er det nok like sant at den italienske hovedstaden utsetter den besøkende for et veritabelt sansebombardement av lyder, lukter og synsinntrykk. I dette virvaret av sanselige påvirkninger skjer det lett at en overser de små detaljene.

Et eksempel på slike små detaljer er Romas *edicole sacre*, det vil si hellige by-altre, som på folkemunne også kalles *madonnelle*, små madonnaer, eller Jomfru Maria-malerier. Det er oftest malerier av Jomfru Maria med Jesusbarnet på fanget. Men også visse helgener kan være avbildet. Felles for dem alle er at de henger på hushjørner og fasader, ofte fra to til seks meter over gatenivå, og dermed på steder den besøkende ikke ser.

Madonnabildene stammer fra en gammel katolsk bondekultur som har røtter tilbake til 16- og 1700-tallet. Den gang var det skikk og bruk blant mange italienske bønder å plassere små madonna-figurer på trepåler ute på markene. Slik markerte man grensen mellom de jordstykkene som hadde ulike eiere. Samtidig hadde madonnafiguren som «oppgave» å beskytte jorden og gjøre den ekstra fruktbar.

Fra 1600-tallet og opp til moderne tid forlot mange italienske bønder sine gårder til fordel for et nytt liv i byene. Det betydde likevel ikke at bruken av disse figurene som familiens beskytter døde ut. Her ble de små maleriene plassert over husets inngangsdør, eller kanskje over en butikk, med ønske om at familien og livsgrunnlaget skulle beskyttes.

Disse madonnabildene var ofte enkle malerier utført av lokale og ikke kjente kunstnere. De kunne være malt direkte på husveggen som en fresko, eller på en treplate som ble hengt opp, gjerne med et lite, beskyttende blikktak over. Ofte har madonnafigurene også selskap av en liten tent lampe som kaster lys over bildet og samtidig tiltrekker seg oppmerksomhet fra dem som går forbi.

DET FANTES OVER 600 BY-ALTRE

Ved noen av Romas by-altre ser en også såkalte votivgaver formet som små metallplater eller sølvhjerter, ofte med påskriften P.G.R. (Per Grazia Ricevuta), som er den italienske forkortelsen for *For Mottatt Nåde*. Disse votivgavene settes

DE BESTE «JAKTOMRÅDENE»: Der du har størst mulighet for å finne gate-madonnaene, er i Trastevere, Ponte-kvarteret i sentrum, Campo dei Fiori-området, Campo Marzio og i Testaccio.

LARGO PRENESTE: Her finner vi den muren i Roma som har flest votivgaver.

opp – også i våre dager – i takknemlighet etter eksempelvis å ha blitt frisk av sykdom eller reddet fra en ulykke.

Et godt eksempel på bruken av votivgaver finnes ved en av byens nyere by-altre i Via Gramsci i Parioli-området. Ved denne vakre mosaikk-madonnaen med Jesusbarnet i fanget, som ble laget i 1950-årene, finnes mange votivgaver plassert. Et annet eksempel ses i Via delle Botteghe Oscure, der en høyt plassert Madonna har fått selskap av en rekke sølvhjerter. Dette byaltret fra 1700-tallet er ifølge et kjent folkesagn blitt populært fordi Maria skal ha beveget øynene i 1796.

Under en opptelling som ble utført i Roma av filantropen Alessandro Rufini, registrerte han over 600 forskjellige by-altre. Mange av dem er selvsagt forsvunnet med tiden, særlig i forbindelse med tallrike arkitektoniske endringer av Roma, især på 1800-tallet. En rekke av dem ble ødelagt under fascismen, og dessuten var nok mange av et materiale som ikke tålte tidens tann.

Men heldigvis er det fremdeles et mangfold av disse små «by-altrene» igjen. I hele Romas sentrum – og også flere steder utenfor bykjernen – er disse religiøse og arkitektoniske skattene gjemt. De beste «jaktområdene» der en har størst mulighet for å finne dem, er i Trastevere, Ponte-kvarteret i sentrum, Campo dei Fiori-området, Campo Marzio, og i Testaccio i forlengelse av Trastevere. Men også i nabolag som Quadraro, Garbatella og Pigneto kan den oppmerksomme vandrer få øye på dem.

BONDEKULTUR: Madonna-bildene stammer fra en gammel katolsk bondekultur som har røtter tilbake til 16- og 1700-tallet. Dette byalteret finner vi i Trastevere.

VIA DELL'ARCO DELLA CIAMBELLA: Nær Pantheon kan du oppleve et av byens mer monumentale by-altre. Det er fra 1895 og utført av Pietro Campofiorito.

By-altrene kan være både store og respektinngytende eller små og sågar usle. Et av Romas mest kjente finnes på hjørnet av Via Governo Vecchio og Piazza dell'Orologio. Enkelte historikere hevder at det skal ha vært utført av selveste Francesco Borromini, mens de fleste kjennere hevder at de ble laget på midten av 1700-tallet av to av Borrominis elever, Tommaso Righi og Antonio Bicchierai.

I Via dell'Arco della Ciambella, nær Pantheon, kan en oppleve et av byens mer monumentale by-altre. Det er fra 1895 og utført av Pietro Campofiorito. Marmorbenken nedenfor er fra 1600-tallet og er gjerne opptatt – av blomster. Et bevis for at dette stedet fortsatt har religiøs verdi for nabolaget.

Et noe mer beskjedent uttrykk finner en skjult i den lille arkaden Archo dei Banchi. Det er et freskomaleri av madonnaen, malt direkte på murveggen. På tross av at den turkisblå bunnfargen er skallet av flere steder, har hele komposisjonen likevel stor sjarmer.

Sist, men ikke minst, bør også den muren i Roma nevnes som har flest votivgaver, nemlig den som ligger i Largo Preneste og har flere hundre av dem. Legg spesielt merke til den meget enkle votivgaven som har innskriften «Takk, allikevel»!

Enten en søker etter storhet eller forfall, er jakten på Romas by-altre spennende. Det viktigste er at en tar på seg gode spasersko og setter nesen i sky. •

Oversatt av Jorunn Hope

Du kan ikke gå tilbake

Gloria fra Chile rømte fra et diktatur. I dag bor hun i Kristiansand og kan fortelle om en fortid preget av angst og utrygghet.

TEKST: ELISABETH SOLBERG FOTO: KRISTIN SVORTE

Chile har i de senere tiårene hatt en viss økonomisk fremgang, men også i dag er det et land med store sosiale forskjeller. I folkedypet ulmer det stadig. Noen ganger blusser glørne opp, og landet står i flammer. I 1970 ble den venstreradikale presidenten Salvador Allende valgt. Hans bestrebelser for å utjevne sosiale ulikheter tok brått slutt tre år etter, da general Augusto Pinochet og hans militærjunta tilranet seg makten ved et militærkupp. Det var starten på et terrorvelde, som skulle vare i 17 år.

Mange motstandere av Pinochets diktatur rømte fra Chile i kjølvannet av militærkuppet.

I 1988 kom en ny bølge av mennesker på flukt fra en tilværelse preget av redsel og terror. Ikke alle hadde selv levd et dramatisk liv, men vi skal se litt nærmere på noen av de forholdene de flyktet fra. Gloria bor i dag i Kristiansand og kan fortelle om en fortid innhyllet i angst og utrygghet.

ET HELT VANLIG LIV

Gloria vokste opp på 1960-tallet sammen med én søster og to brødre i den lille byen Viña del Mar, omtrent på midten av Chiles langstrakte stillehavskyst.

– Vi var en harmonisk middelklassefamilie. Far var stasjonsmester i byen vår, så derfor bodde vi i et hus på jernbanestasjonen. Rundt huset var det en deilig hage med vakre blomster. Hele min obligatoriske skolegang fullførte jeg i Viña del Mar, og deretter utdannet jeg meg til førskolelærer i storbyen Valparaíso. Mamma var alltid hjemme når vi kom fra skolen, og vi barna gjorde lekser og lekte og levde et helt vanlig liv. Samholdet i familien var godt.

Naturen i Chile er vakker, med høye fjell som kneiser stolt bak det lange båndet av en kystlinje. Om kontrastene i naturen var store, var de ikke mindre i befolkningen. De sosiale forskjellene i landet var skrikende. Noen få styrtrike familier eide alle jordeiendommer, mens store deler av befolkningen levde i fattigdom. Det blir misnøye av slikt, og radikale bevegelser fikk vind i seilene. Mange var de som arbeidet for en større sosial rettferdighet. Landets nobelprisberømte dikter, Pablo Neruda, var godt plassert på den politiske venstresiden, og den chilenske poeten Víctor Jara er blitt et symbol verden over på kampen mot urett og undertrykkelse.

VÅRVIND

I 1970 ble Salvador Allende valgt til president. Han ønsket med demokratiske midler å innføre en radikalt sosialistisk stat, med vekt på en rettferdigere fordeling av eiendom og andre goder.

– Jeg var åtte år da Allende overtok makten. Siden jeg var barn, husker jeg ikke at samfunnet forandret seg drastisk. Jo, vent, én forandring husker jeg godt: Staten tok opp fortegnelse på hvor mange mennesker som utgjorde hver husstand, og så fikk familiene rasjoneeringskort, minnes Gloria.

«Vi hørte skudd som ga gjenlyd fra begge sider av fjellene. Det var uhyggelig, vi var så redde for å bli skutt.»

– Man fikk bare kjøpe en viss mengde kjøtt og mel og andre matvarer. Jeg husker det kunne være lange køer foran butikkene. Dette systemet innførte Allende for å sørge for at alle chilenerne skulle få mat, også de aller fattigste.

1970-årene var en tid da radikale venstrevinder feide over store deler av verden, protestmarsjerende ungdommer hevet sine never høyt i været og stormaktenes kalde krig kastet mørke skygger over tilværelsen. Den chilenske visesangeren Víctor Jara brukte sin stemme og sin gitar som våpen i kampen for en bedre fremtid for de lavere sosiale klasser. Som gnister fenget hans budskap, og visene ble kjent verden over. Den norske visesangeren Lillebjørn Nilsen forkynte:

*Victor Jara, din sviaktende stemme
Bar høyt over trommenes smell.
Og vi skal love deg aldri å glemme
Sangfugl fra Chile, farvel.*

VINDEN SKIFTER RETNING

Den skjebnesvangre dagen 11. september 1973 snudde opp-ned på den alminnelige chileners liv. Tanks dundret gjennom gatene, og mange venstreradikale ble tatt til fange. Den sosialistiske gløden skulle kveles. Estadio Nacional, Santiagos store fotballstadion, ble omgjort til en gigantisk fangeleir. Hit slepte militærjuntaen sine motstandere, tusenvis ble stuet inn på gressmatten, mens garderobene ble omgjort til torturkamre. Mange ble henrettet. Víctor Jara, som var erklært kommunist, ble nokså umiddelbart grepet av militærjuntaen og internert på Estadio Nacional. Der knuste de alle fingrene og slo inn tennene hans, mens de lo. «Syng for oss», hånte de, «nå kan du holde konsert.» Han ble utsatt for den groveste pine og drept ved at mer enn førti skudd ble avfyrt. Enken fortalte senere at kroppen hans bar preg av den harde torturen og de mange skuddene. Denne episoden ble fort kjent verden over, og Lillebjørn Nilsen jamret:

*På en stadion i Santiago
Står sangeren Víctor Jara.
Tatt til fange av tapre soldater
Som frykter hans sang og gitar
Uten fingre med innslåtte tenner
Soldater må passe sin makt
Trassig synger han for sine venner
En sang fylt av hat og forakt.*

RUNGENDE TAUSHET

Huset der Gloria bodde med sin familie, lå i et dalsøkk med fjellvegger på begge sider. Minnene hun har fra 11. september 1973 er vage, hun var jo bare et barn.

– Det var mange folk i gatene, militære, ►

motstandsgruppen MIR og andre aktivister. Jeg husker at de begynte å skyte. Vi hørte skudd som ga gjenlyd fra begge sider av fjellene. Det var uhyggelig, vi var så redde for å bli skutt. Det var utrygt å gå ut, så vi ble inne og kunne ellers bare oppholde oss i hagen. Hver gang det kom et tog, jaget mamma oss inn, for det stod væpnet militærpoliti ved hver kupéinngang, og dem skulle man passe seg for. De militære oppførte seg arrogant overfor alle.

– Rett bak huset vårt lå det en stor fabrikk som produserte noen bygningsartikler. Fabrikken ble overtatt av juntaen allerede første dagen. Produksjonen ble stoppet, og fabrikken omgjort til fengsel. Arbeiderne ble innesperret

SØKTE ASYL: I Kristiansand tok familien kontakt med politiet og søkte asyl på humanitært grunnlag. Etter en stund fikk de innvilget opphold i Norge.

og torturert. Mange ble skutt eller henrettet på annen måte. De militære førte lister over personer som var mistenkt for å være venstreradikale. Siden vi bodde nær fabrikk, hørte vi og så hva som foregikk, du kan tro det var skremmende!

Det var en dyster tid, et teppe av angst lå over landet. Glorias liv ble innskrenket. Hun gikk på skole, skyndte seg så hjem og holdt seg inne resten av dagen. Det var portforbud store deler av døgnet, og i gatene patruljerte militære.

– Vi levde så triste liv. Ingen torde si hva de tenkte, alle visste at de kunne bli angitt, selv av venner og naboer. Det var en kjedelig tilværelse for et barn å være hjemme og holde seg

inne hele tiden. Jeg kunne ikke være sammen med venner, for i gatene skjøt de militære, de var tøffe og aggressive. Vi levde som om vi var fengslet hjemme – og hele tiden var vi redde.

– Ingen var trygge. Det var angivere over alt. Ble du mistenkt for å være mot regimet, kom du i juntaens søkelys. Da ble du overvåket, og det var ikke uvanlig at soldater og politi brøt seg inn i privatboliger og tok med familie-medlemmer. Militære patruljerte i gatene, fotograferte folk de mistenkte og forhørte dem senere. Du kunne bli tatt, bare på mistanken. Jeg minnes at politiet tok en gravid dame og alle barna hennes. De forsvant, rett og slett. Jeg husker også den fryktelige henrettelsen Víctor Jara var utsatt for, sier hun og grusser.

Mange av de bortførte motstanderne av Pinochets terrorregime er ennå ikke funnet.

– De ble helt sikkert drept. Familiene leter ennå etter dem de mistet, men mange av kroppene ligger nok i Stillehavet. I nord fraktet de likene ut i ørkenen, for der bor det ingen, og kastet dem i massegraver i sanden.

Gloria hisser seg opp og roper indignert:

– Det er mannen din eller barna dine, ikke sant! Faren til en venninne av meg ble bortført, og hun har aldri funnet ut av hvor han er. De tror han ble lempet ut i ørkenen. En dag oppdaget folk en massegrav, og de lette etter ham, men fant ham ikke. Det er en stor belastning å bære på gjennom så mange år.

Pablo Neruda skriver i diktet *Los Dictadores*, Diktatorene:

*Det vesle palasset skinner som en klokke,
og den forte latteren fra dem med hansker på
lyder stundom gjennom korridorene
og blander seg med stemmene fra de døde
og de blå munnene som nettopp ble begravet*

KIRKEN

For mange chilenerer er Den katolske kirken en del av deres kulturelle tradisjon. Aktivt trosengasjement varierer.

– Mine foreldre og besteforeldre er alle katolikker. Men vi gikk ikke så mye i søndagsmessene i min barndom, for det lå ingen kirke i nærområdet vårt. Vi lærte en del om den katolske tro på skolen, i faget «Tro og moral», og så gikk vi til katekese i kirken. Av og til ba vi rosenkransen sammen. Ikke pappa, han praktiserte ikke sin tro aktivt.

På spørsmålet om chilenske menn generelt sett ikke er så religiøst engasjerte som kvinnene, svarer Gloria:

– Det stemmer. Mange betrakter kirkelig praksis som en «kvinnegreie».

Gloria husker en spesiell begivenhet som fant sted i november hvert år:

– Da hadde vi store Maria-fester som var- te i én måned. Alle byene rundt omkring hadde egne måter å feire på, så vi besøkte de forskjellige stedene for å delta i sanger, bønner og andre ritualer. Blant annet bar vi frem blomster til Jomfru Maria, for å ære henne. Dette pågikk helt til den åttende desember.

Gloria føyer lattermild til: – Vi hadde ikke så mange fester som de har i Spania, da. Der er det helt vilt. Spanjolene elsker jo opptog! Hun vet hva hun snakker om, for hun og familien tilbringer feriene i sin sommerbolig i Spania.

Etter militærregimets maktovertakelse merket ikke Gloria noen forandring i kirken. Prestene snakket ikke om politikk, det var for farlig. Likevel fantes det i kirkelige kretser mer aktive undergrunnsbevegelser som jobbet for at de svakerestilte i samfunnet skulle finne sin kristne verdighet, som ga folk informasjon om menneskerettigheter og som ønsket en rettferdigere fordeling av godene. Gloria hadde aldri kontakt med frigjørings-teologene og deres virksomhet. Først etter at hun kom til Norge, ble hun en aktiv kirkegjenger.

VOKSEN LIV

– Min bror hadde en venn i nabolaget. Han kom av og til på besøk til oss. Slik ble jeg kjent med ham som skulle bli mannen min. Vi giftet oss i 1980, og som ektepar ble vi boende i mine foreldres hus. Det er helt vanlig i Chile, for så kunne min mor hjelpe meg med de to barna som etter hvert kom til verden. Jeg jobbet som førskolelærer.

– Ingen av oss var i noen motstandsbevegelse, men vi var i opposisjon til regimet. Mannen min snakket nok litt for fritt og åpenhertig. En dag kom han hjem og sa: «Vi må flykte fra Chile.» Han fortalte ikke hvorfor. Det var nok for å beskytte meg og familien. Jo mindre man visste, desto tryggere var man. ▶

FANT FRED: – I kirken fant jeg fred, den ble et hjem for meg, her fikk jeg også norske venner. I dag er mange av dem gamle, jeg har jo vært med i over 30 år, og de husker ennå da jeg kom til Norge.

Hvordan må det føles når fremtiden plutselig fortøner seg som et ugjennomtrengelig tåkehav? Hvordan reagerer man når skjebnen med ett fjerner muligheten for å planlegge egen tilværelse?

– Man mister litt grunn under føttene. Vi visste plutselig ingen ting om hva fremtiden ville bringe. Vi måtte bort, og vi kunne ikke ta med oss noe annet enn det vi stod og gikk i. Det var ingen flyktningeorganisasjon som hjalp oss, vi måtte gjøre alle fluktforberedelsene på egen hånd. Etter å ha undersøkt hvilke land i verden som tok imot chilenske flyktninger, valgte vi Norge. Vi leste litt om forholdene der, og så kjøpte vi flybilletter dit. Det vondeste var å skille seg fra familien som ble igjen i Chile.

FREMTIDEN TAR FORM

– Vi landet i Kristiansand. Der tok vi kontakt med politiet og søkte asyl på humanitært grunnlag. Etter en stund fikk vi innvilget opphold i Norge.

– Vi kjente ingen og hadde hverken bolig eller jobb. Vi hadde litt penger, men ellers stod vi på bar bakke. Jeg har alltid hatt tillit til at Gud styrer livet mitt, så jeg ba hele tiden om at han måtte hjelpe oss. På Kjevik flyplass traff vi helt tilfeldig noen chilenerne, som bodde i nærheten av Kristiansand. Jeg kaller dem engler, for de dukket opp da vi trengte dem mest, og de hjalp oss. Vi fikk alle fire bli med dem hjem, og så forklarte de oss hvordan vi kunne ta oss frem i den byråkratiske prosessen vi stod overfor. Vi bodde to dager hos dem, og så søkte vi hjelp hos politiet til å komme videre. Myndighetene sørget for at vi først fikk bo på ulike hoteller i byen, og deretter på en campingplass. Men det var sommer, og turistene strømmet til Kristiansand, så vi ble sendt til Åmli til sommeren var over. Da hadde kommunen skaffet en leilighet til oss. Vår syvårige sønn ble satt på skole, mens mannen min og jeg delte på å passe sønn nummer to på ett år. Så gikk en av oss på norskkurs om formiddagen, den andre om ettermiddagen. Etter hvert fikk han seg jobb innenfor elektrofag og sveising. Uheldigvis ble han utsatt for

«Menneskerettighetene er fremdeles truet i Chile. De sosiale forskjellene er det store problemet. Situasjonen blir aldri annerledes om ikke disse utjevnes.»

en trafikkulykke på hjemveien fra arbeidsstedet og måtte omskoleres til ingeniør. Etter ett års praksis mistet han jobben. Det er ikke mye arbeid å få med hans kompetanse her i området, så nå har han skaffet seg drosjeløyve.

– Da vi etablerte oss i Kristiansand, oppsøkte jeg raskt den katolske kirken. Her ønsket jeg å vokse i troen og få hjelp med å komme videre i livet, nå da jeg var langt fra hjemlandet og familien min. Jeg ble en aktiv kirkegjenger. I kirken fant jeg fred, den ble et hjem for meg, her fikk jeg også norske venner. I dag er mange av dem gamle, jeg har jo vært med i over 30 år, og de husker ennå da jeg kom til Norge. Jeg var bare 25 år, og de sier at jeg er blitt en del av inventaret. Menigheten vår er blitt pålagt å plukke ut medlemmer som kan danne en Caritas-gruppe. Jeg ble utvalgt, sammen med folk fra flere nasjoner. Jeg har også undervist i katekese på spansk, men ellers hjelper jeg helst til praktisk på grunn av språkproblemer.

Det er ikke så mange chilenerne igjen i kirken i Kristiansand. En del har reist tilbake til hjemlandet, mens andre har gått over til Filadelfia.

– Pinsevekkene har flere spanske pastorer, mens vi bare har en spansktalende prest som kommer og holder messe én gang i måneden. Det er for lite, vi har behov for en som bor her fast. Filadelfia er også for mange utlendinger en vei inn i det norske samfunnet; der er det folk som kan hjelpe med jobb og bolig og mye praktisk.

Gloria er litt fortørnet over det. Hun synes ikke det er greit å svikte sin kirke på grunn av verdslige tilbud.

Jeg minner henne om at hun fortalte meg at chilenerne er livsglade mennesker. Kanskje kan sangen og de livlige gudstjenestene i pinsekirken appellere mer enn en traust søndagsmesse? Jo, Gloria er enig i det.

– Men det er ganske strengt også, da, det er mye du ikke får lov til å gjøre.

Gloria fødte to gutter til, og til slutt kom en etterlengtet jente. Hun fikk navnet Désirée, den ønskede. På en hylle står et bilde av en rødkinnet jentunge med mørke fletter som strutter. Désirée har West syndrom, en epileptisk tilstand med sen mental utvikling. Gloria føler seg godt ivaretatt av helsevesenet i Norge. I Chile ville datteren aldri hatt de mulighetene hun har fått her, hevder hun.

– På Statens senter for epilepsi var de utrolig flinke. Jeg fikk beskjed om at datteren min kanskje aldri ville kunne snakke eller gå. Her måtte det intens profesjonell hjelp til. Men de tilføyde: «Men her på senteret er det mange dører som du kan banke på.» Og da begynte jeg å banke på dem alle sammen, ler Gloria. – Slik fikk jeg hjelp. Gjennom tegnspråk lærte

datteren min å snakke. Nå kan hun også gå. Hun har alvorlig epilepsi, men nå er anfallene redusert til tre–fire anfall i måneden. Jeg retter takken til Gud og Statens senter for epilepsi.

DAGENS CHILE

– I alle år har jeg savnet familien min i Chile dypt. Vi har besøkt dem og de oss. Senest ved juletider tok vi med datteren vår og dro til mine foreldres 60 års bryllupsfeiring.

Synes Gloria at det har skjedd noen fremgang i Chile i de 30 årene som har gått etter at Pinochet mistet makten i 1990?

– Kanskje har folk våknet litt mer, men menneskerettighetene er fremdeles truet i Chile. De sosiale forskjellene er det store problemet. Situasjonen blir aldri annerledes om ikke disse utjevnes.

Selv i senere perioder med demokrati og en viss økonomisk vekst har det ulmet i askehaugen. Det hersker en dyp sosial splittelse i landet.

I 2013 skrev Aftenposten: «Chile preges av uforløste kollektive minner skåret over en dyp kløft av fornektelse, uløste skyldnere og sår som ikke gror.» Mye tyder på at landet ikke har tatt noe fullstendig oppgjør med terrorveldet. Riktignok soner en del av militærofiserene som begikk terroren, nå sine dommer, blant annet ni av Víctor Jaras bødler.

SØKTE HJELP:

Glorias foreldre og besteforeldre er alle katolikker. Men de gikk ikke så mye i søndagsmessene i barndommen, for det lå ingen kirke i nærområdet.

– Da vi etablerte oss i Kristiansand, oppsøkte jeg raskt den katolske kirken. Her ønsket jeg å vokse i troen og få hjelp med å komme videre i livet, nå da jeg var langt fra hjemlandet og familien min.

Santiagos Estadio Nacional er blitt omdøpt til Estadio Víctor Jara. Pinochet ble anklaget, men på grunn av alder og helseproblemer aldri dømt, og i 2006 vandret han «til de evige militærparader», som Dagbladet uttrykte det.

Gloria blåser av rettergangen og fengslingen:

– Pøh. Enkelte av de ansvarlige for militærkuppet sitter i noe de kaller fengsel. Der lever de et luksusliv, spør du meg. De vil ikke fortelle om hvor de har gjort av dem de bortførte. Det er en skam at slektningene aldri skal få fred! Vi ønsker ikke hevn, men vi sier alltid: Vi må ikke glemme det som skjedde under Pinochet.

I 2019 kastet misnøyen igjen sin faretruende ild opp fra undergrunnen. Situasjonen var så opphetet at det planlagte klimamøtet i hovedstaden Santiago måtte flyttes. Igjen var det kamper i gatene mellom militærpoliti og demonstranter. Ennå er kampen for rettferdighet og menneskeretter ikke vunnet. Og Víctor Jaras indignerte ord gjenlyder:

Du kan ikke gå tilbake,

Fortsett fremover mot målet.

----

*Hvor mange må dø
for å se friheten*

Ilden som åpner dine øyne

(fra No puedes volver atrás)

Tapet som ble til seier
**OLAVSFRONTALET
OG NIDAROSDOMEN**

Olavsfrontalet kalles ofte Norges nasjonalikon eller nasjonalskatt. Frontalet er nært forbundet med Nidarosdomen som er Norges nasjonalhelligdom og hellig Olavs gravkirke i Trondheim.

TEKST: THERESE SJØVOLL

Olavsfrontalet er fra omkring år 1300, og beretter visuelt om kong Olavs kamp for kristningen av Norge. Kong Olav tapte slaget på Stiklestad da han led martyrdøden den 29. juli 1030. Et tap som ble til seier da Norge ble kristnet. Olav Haraldsson (955–1030) var krigerkongen som ble kristningskonge. I sin levetid innførte han kristenretten, og etter sin død ble han Olav den hellige, vår nasjonalhelgen og Norges evige konge.

Olavsfrontalet er et oljemaleri på trepanel datert til 1290–1330. I middelalderen ble slike alterfrontaler plassert på forsiden av alterbordet; derav betegnelsen “frontale” (“forside” på middelalderlatin). Nidaros, dagens Trondheim, var et viktig sentrum og pilegrimsmål i høy middelalderen grunnet Olavskulten. Forskere har lenge vært enige om at Olavsfrontalet stammer fra Nidarosdomen, men nyere forskning sannsynliggjør at frontalet kan stamme fra Olavskirken; en annen og nå tapt middelalderkirke i Trondheim (Stang, 2013).

Frontalet ble sent til kongen i Danmark på slutten av 1600-tallet, og det ble returnert til Norge i forbindelse med Olavsjubileet i 1930 da det ble installert i Nidarosdomen. I et kapell bak høyalteret henger det nå en kopi av frontalet, mens originalen befinner seg i Erkebispegården i Trondheim.

HELGENKONGEN OG KORSET

Frontalets narrativer struktureres av en korsform, som deler bildet inn i et midtfelt og ►

OLAV TIL HEST: Fire scener fra Olavs liv omgir korset og disse leses nedenfra og opp. I den første scenen, i nedre venstre hjørne, møter vi Olav til hest omgitt av hærmenn.

seks sidefelt. I midtfeltet, innrammet av gotisk kirkearkitektur, står Hellig Olav i full høyde. Han bærer kongekronen og rikseplet som symboler på hans kongeverdighet, og i sin høyre hånd bærer han stridsøksen som felle ham. Olavs martyrøks – selve symbolet på Norges evige konge – gjenfinner vi også i det norske riksvåpnet.

To smalere sidefelt utgjør korsets armer, i form av en horisontal frise på hver side av helgenkongen. Korsarmene viser symbolene til de fire evangelistene: løven (Markus), engelen (Matteus), ørnen (Johannes), og oxen (Lukas).

OLAVS LIV OG DØD I BILDER

Fire scener fra Olavs liv omgir korset og disse leses nedenfra og opp. I den første scenen, i nedre venstre hjørne, møter vi Olav til hest omgitt av hærmenn. Kongen skal i strid og på veien stanser han for å overrekke sølvpenger til en lokal bonde. Snorres Olavssaga forteller hvordan Olav instruerte bonden: pengene skulle gis til kirken, prestene, og de fattige, og til sjelemesser for dem som falt for våpnene til Olavs menn. Skal ikke pengene heller brukes til sjelemesser for Olavs menn, spurte bonden. Pengene skal gå til de falne på den andre siden, svarte Olav, ettersom alle som følger meg og faller i kampen skal bli frelst.

Den andre scenen, øverst på venstre side, viser Olavs drøm. Kongen ligger sovende på bakken og rundt ham står hærmennene. Olav

OLAVS DRØM: Den andre scenen, øverst på venstre side, viser Olavs drøm. Olav drømte, i følge Snorre, om en høy stige. Da han gikk opp stigen strakte den seg så langt at himmelen åpnet seg for ham.

drømte, ifølge Snorre, om en høy stige. Da han gikk opp stigen strakte den seg så langt at himmelen åpnet seg for ham. Olav ble vekket fra søvnen da han hadde nådd det øverste trinnet, og hærmannen som vekket ham fikk så høre drømmen. Dette var ingen god drøm, mente hærmannen, som trodde drømmen varslet Olavs død. Bildet synliggjør og konkretiserer drømmen. Stigen leder fra Olavs kropp til himmelen der Kristus åpenbarer seg med glorie. Kristus ser ned på Olav, mens han holder stigen stø med en hånd og velsigner med den andre.

Den tredje scenen i nederste høyre hjørne viser Olavs martyrdød på Stiklestad. Snorre beretter at Torstein Knarresmed hogg ham med øks i det venstre beinet over kneet. Olav lente seg mot en stein, kastet sverdet, og ba Gud om hjelp. Tore Hund stakk ham med et spyd oppunder brynjen og inn i magen, og Kalv hogg ham i halsen på venstre side. Disse tre sår voldte kong Olavs fall, skriver Snorre. Da øksehugget kom og Olav fikk sitt første bane-sår, kastet han sverdet og vendte seg mot Gud. Så døde han en kristen død.

Det siste bildet, i øverste høyre hjørne, viser Olav som blir erklært som helgen. Kongen er død, skrinlagt, og omgitt av biskoper og prester. Biskopene stenker ham med vievann og salver

«Nyere forskning sannsynliggjør at frontalet kan stamme fra Olavskirken, en annen og nå tapt middelalderkirke i Trondheim.»

ham med olje mens en prest holder frem evangelieboken. Kongen ligger kronet, nesten naken foruten lendekledet, og med tydelige sår. Kristuslikheten er åpenbar. Bildet tolkes vanligvis som Olavs helgenkåring og hans translatio; overføring, da Olavs jordiske levninger ble lagt i et helgenskrin og forflyttet, i første omgang til Klemenskirken i Trondheim.

GRAVLAGT I ALL HAST

Etter Olavs fall på Stiklestad ble hans legeme fraktet i hemmelighet til Nidaros, og gravlagt

↑ **OLAV SOM HELGEN:** Det siste bildet, i øverste høyre hjørne, viser Olavs helgenerklæring. Kongen er død, skrinlagt, og omgitt av biskoper og prester.

↖ **OLAV DØR:** Den tredje scenen i nederste høyre hjørne viser Olavs martyrdød på Stiklestad. Da øksehugget kom og Olav fikk sitt første banesår kastet han sverdet og vendte seg mot Gud. Så døde han en kristen død.

i hast i en sandbank ved Nidelven. Olav er hellig, sa folk, og etter mye snakk ble det besluttet å grave ham opp. Den 3. august, 1031, et års tid etter hans død, ble kisten gravd frem og åpnet. Det strømmet en herlig duft fra kisten og Olav, som hadde ligget lenge i graven, så ut som han nettopp hadde sovnet. Kinnene var røde og hår og negler «hadde vokst nesten like mye som de ville ha gjort om han hadde vært i live her i verden helt siden han falt.» (Snorre). Kong Olav Haraldsson ble omgående helgenerklært, og Olav den Hellige ble ført til Klemenskirken der Olavsskrinet fikk plass på høyalteret.

Siden sprang det opp en kilde på Nidarneset der Olav hadde vært begravet, og det ble reist en trekirke over hans gravsted til ære for Kristus (Kristkirken). I 1070 ble denne kirken erstattet av en steinkirke som etterhvert ble den Nidarosdomen vi kjenner i dag. Skrinet med Olavs levninger var lenge plassert på Nidarosdomens høyalter, men skrinet gikk dessverre tapt under reformasjonen. I middelalderen var Olavs gravkirke Nord-Europas viktigste pilegrimsmål, og fremdeles valfarter pilegrimer til Olavs grav. •

Siste møte med trappisten i Tinn

Langt inne i skogen, i en stupbratt skråning ned mot Tinnsjøen i Telemark, der ingen skulle tru at munkar ville bu, ligger «Hylland munkelyd». Her har tre munkar bodd i mange år – en fra USA og to fra Estland. På heilnorsk grunn og med umiskjennelig tinndialekt, supplert med engelsk, estisk, ukrainsk og latin, har de bedt, sunget og levd der i mange år, i pakt med St. Benedikts klosterregel fra 500-tallet.

TEKST OG BILDER: NILS HEYERDAHL

Langs den svingete og bratte grusveien som nokså ubemerket tar av fra fylkesvei 364, står det ingen veiledende piler som antyder at man er på vei til en «skita», et munkefellesskap (se faktaboks). Men ved veiens ende møter den uforberedte vandrer et overraskende syn, midt inne i tjukke skogen: en Maria-statue med Jesusbarnet og en sinnrikt utformet portal i tre med inskripsjonen FRED MED DEIM SOM TRED INN.

PÅ EN SKRENT I SKOGEN

Porten er åpen. Innenfor går den tørre grusveien over til å bli en skogssti av mykt gress, en naturlig allé der sollyset så vidt filtreres gjennom hvite bjerketrær. Veien ender i en lysning som viser seg å være en langstrakt, grønn hylle i den bratte skrenten. En liten kirke med klokketårn er sentrum i et anlegg av små tømmerhus, en kjøkkenhage og noen frukttrær. Utsikten er storslått: Tinnsjøen blinker langt der nede, og dramatiske fjellformasjoner med fossefall danner bakgrunnen på den andre siden av vannet.

Ut av et av husene kommer en skikkelse i lys kutte, med bredt belte og tettsittende kalott

på en blankraket isse. Han ønsker velkommen med en litt stakkato uttale som gir assosiasjoner til finsk. Men bror Miikael er ikke finne, han er estlender, 35 år og den yngste i trioen. Han har bodd her i 10 år, har for lengst tilegnet seg Tinn-dialekten og lært seg å kvede norske folketonen.

Jeg skrev «bror» Miikael. Selv kaller han seg «munk» Miikael, en nyskaping i norsk katolsk titulering, akkurat som «munkelyd» er et nyord som ordbøker ennå ikke har fanget opp. Det lyder jo mer norsk enn «kommunitet», og har en klar forbindelse til både det nynorske ord for menighet, «kyrkjelyd», og ordet for familie, «huslyd». Den andre estlenderen er munk Serafim. Han er i 50-årene og har vært her i 25 år. Han holder seg diskret i bakgrunnen under hele besøket, antagelig opptatt med praktisk arbeid.

For dette er et sted som følger den klassiske devise for vesterlandsk klosterliv: *Ora et labora* – be og arbeid! Dagen er inndelt i bønn, fysisk arbeid, åndelig lesning og feiring av Den hellige messe. Hver munk bor i sin egen lille hytte, men de spiser sammen. Det største huset, rett ved siden av kirken viser seg å romme det som i et vanlig kloster blir kalt refektoriet. Dette er ikke bare spisested, men også kjøkken og et

«Eg er vaksen opp i ei lita bygd, Forestville i Connecticut, og allereide då eg var 12 år var eg viss på at eg ville i kloster.»

felles oppholdsrom. Et forholdsvis stort bibliotek ligger under kirken. Munkene har ikke elektrisitet og ikke innlagt vann. De fyrer med ved i en stor, gammel komfyr og vannet henter de med bøtte fra en brønn. De er vegetarianere, etter Sankt Benedikts Regel. Her har de levet et enkelt, asketisk liv lenge før miljøbevissthet og energisparing kom på dagsordenen og kjøtt ble definert ut av riktig og sunt kosthold.

MUNKEKALLET

Fader Robert tok imot meg med et stort og vennlig smil. Rakte frem hånden uten tanke på Helsedirektoratets smittevernregler. Med kropp og sinn hadde han for lengst forlatt det hektiske forbrukersamfunnet. For 71 år siden, 15. august 1949, trådte han inn i et kloster i USA. Da var han 17. Hele 54 av sine 88 år har han tilbrakt i Norge. Han er blitt duknakket med årene, men mentalt like oppreist som da han kom hit første gang.

Vi tok plass rundt bordet der munkene både spiser og tar imot gjester.

– *Et munkeliv er spesielt, sett med de flestes øyne her til lands. Kom du tidlig på tanken om at dette var ditt kall?*

– *Eg er vaksen opp i ei lita bygd, Forestville i Connecticut, og allereide då eg var 12 år var eg viss på at eg ville i kloster. Men abbeden sa at eg måtte venta inntil eg var 17. Er ein så ung, lyt ein ha lov av foreldra. Eg bad far min å skriva under: «Ikke tale om!», fekk eg til svar. Roy Anderson var buss-sjåfør av svensk ætt, og hadde ikkje noko å gjera med den katolske kyrkja. Men mor mi var irsk og katolikk, og til slutt skreiv far under på dokumentet som skulle til for at eg kunne verta novise i eit trappistkloster i den minste staten i USA, Rhode Island. Men året etter at eg vart teken opp, brann klosteret og 150 munkar måtte flytte. Eit nytt kloster, St. Joseph Abbey, vart oppretta i Spencer, Massachusetts. Der vart eg prestevigd i 1955, 23 år gamal. 4 dagar før hadde far min vorte katolikk. Mor mi hadde bede i 25 år for at far min skulle koma til den sanne katolske trua.*

Fader Roberts Tinn-dialekt blekner litt i min gjengivelse på normert nynorsk. Mang en periode avsluttet han med et «veit du», og det er

GUDSHUS: Det lille tømmerkapellet med klokketårn har munkene bygget med egne hender.

ikke godt å vite om det burde følge et utropstegn eller et spørsmålstegn etter. Det gikk etterhvert opp for meg at denne munken, som kom til Norge da han var 34 år gammel, hadde hatt et mer variert livsløp enn de fleste.

ET MANGFOLDIG MUNKELIV

Den unge trappistpresten var med å grunnlegge et nytt kloster i Colorado i USA i 1956. Deretter ble han sendt til Roma for videre teologiske studier i 1957. Mens han var der, ble han bedt av sin abbed om å lære seg spansk, for kommuniteten tenkte å opprette et kloster i Argentina og dermed etterhvert kanskje få kandidater derfra til Spencer. Trappist-ordenen var i sterk ekspansjon etter krigen, og før han var fylt 30 fikk fader Robert en rekke ansvarsfulle oppdrag. 26 år gammel ble han novisemester for 30 legbrødre i klostret sitt. Deretter ville hans overordnede gjøre ham til den foresatte i et nytt kloster i Chile. Abbeden satset åpenbart på fader Robert. Men den unge presten tenkte at det var en for stor oppgave for ham. Etter en tid ble han sendt til Argentina som novisemester.

– *Men all denne reisinga, organiseringa og mangel på stabilitet baud meg eigentleg imot. Eg er ein bufast type, og trivst best med å vera i ro!* ▶

Cistercienserordenen ble grunnlagt i 1098, og den mest kjente av grunnleggerne var Bernhard av Clairvaux. Likesom benediktinerne følger ordenen Benedikt av Nursias klosterregel. Ordenen fikk stor utbredelse i middelalderen og omfattet på det meste 750 klostre, noen av dem i Norge: Lyse kloster ved Bergen, Sancta Mariae kloster på Hovedøya ved Oslo, Tautra kloster i Trondheimsfjorden og Munkeby kloster i Levanger. I dag er de ordinære cistercienserne tilbake i landet med et et nonnekloster på Tautra og et munkekloster i Munkeby. Hylland munkelyd i Tinn er derimot knyttet til den grenen av cistercienserordenen som kalles «trappistene». Se egen faktaboks.

MESSEFEIRING: Fader Robert ved alteret innenfor ikonostasen. Munkene Serafim og Miikael kneler utenfor.

Trappistene

Utgjør en egen og selvstendig gren av cistercienserordenen, grunnlagt i 1664. Den står for en strengere og mer asketisk livsform. Ifølge ordenens nettside var det 1. januar i år 1515 trappistmunker i verden, fordelt på 102 klostre, og 1550 trappistnonner, fordelt på 76 klostre. John Willem Gran (1920-2008) var trappistmunk på Caldey Island i Wales før han ble biskop av Oslo. Og før Dom Erik Varden ble viet til biskop av Trondheim, var han abbed i trappistklosteret Mount Saint Bernard Abbey i England. Thomas Merton (1915-1968), verdenskjent forfatter, var trappistmunk i USA. Hans selvbiografi er nylig kommet på norsk, og omtales annetsteds i dette nummer.

Etterhvert modnet tanken om at det kanskje var eremitt han skulle være. Han søkte råd hos den kjente trappisten og forfatteren Thomas Merton i klosteret Our Lady of Gethsemani i Kentucky. Merton var positiv og trodde på at fader Robert hadde et slikt kall. Det samme gjorde Dom Jacques Winandy, som kom fra benediktinerklosteret St. Maurice i Clervaux i Luxembourg, og var i ferd med å etablere en eremitt-gruppe i British Columbia i Canada. Han ble den åndelige veileder for fader Robert, som etterhvert ble klar for å forlate den vanlige munketilværelsen i et kloster og følge det kall som også er nedlagt som en mulighet i St. Benedikts ordensregel: eneboerlivet.

Det videre forløpet gikk i mange faser, og omfattet bl.a. et opphold i en liten hytte høyt oppe i Andesfjellene som eneboer. Men allerede under studieoppholdet i Roma hadde den norske trappisten John Willem Gran fra Caldey Abbey tatt kontakt med ham. Gran ønsket å samle trappister som kunne grunnlegge en kommunitet i Norge. Den planen måtte i første omgang vike, da ordenen i stedet satset på et alternativ: en gruppe nederlandske trappister skulle utprøve et slags forenklet og tilpasset klosterliv på Bornholm, der de grunnla klosteret Myrendal.

SISTE STOPP: TELEMAR

I mellomtiden var munken Gran blitt biskop av

Oslo og ville gjerne ha fader Robert til sitt bispedømme. En bitende kald januardag i 1967 kom den amerikanske trappisten til Norge, og etter en tid som eneboer i Gudbrandsdalen, fant han ved hjelp av katolske kontakter senere en liten plass oppe i skogen i den vakre Austbygde i Tinn, der bonden som eide stedet var glad for å ta imot ham. Fader Robert smilte da han tenkte tilbake på den tiden:

– *Dominikanerpateren Finn D. Thorn i Oslo åtvare meg. «Ikke tale om at telemarkingene vil ta imot deg og ha forståelse for din livsform!» Seinare måtte han vedgå at der hadde han teke grundig feil. Folket i Tinn tok imot meg med opne armar og kalla meg «munken kans» (vår munk). Dei fortel til framande folk: «Han snakkar språkjet kans!»*

I Austbygde bodde han i 10 år, inntil abbeden i moderklosteret ville at eneboerlivet hans skulle bli grunnlaget for oppbyggingen av et kloster. Da fant han et annet og bedre egnet sted i Tinn, et gammelt, nedlagt småbruk i Hovin. Det bygget han med egne hender om til å bli Hylland munkelyd. Til å begynne med fikk han hjelp av en annen trappist, bror Kasimir, fra klostret i USA. Fader Robert viste meg gjesteboken, der det står (på engelsk), under datoen 31. mai 1978:

«I går ankom jeg Hylland fra mitt kloster Spencer i Massachussets, USA. Jeg er kommet til Norge for å hjelpe bror Robert i å bygge opp en liten

cistercienserkommunitet her. Dette er en historisk begivenhet, for det er første gang siden reformasjonen at cisterciensere vender tilbake i Norge for å leve et munkeliv her. Ved Guds nåde og støttet av mange gode menneskers bønn vil vi slå rot her og vokse. Bror Richard Kasimir, O.C.S.O.»

Gjennom årene har 20-30 unge menn vært her for kortere og lengre perioder for å prøve et trappestliv i en norsk skog. Men det er en vanlig erfaring i klostrene at mange forsøker, få blir værende.

– Så kom bror Serafim i 1994, og han vart verande. Det fekk gode verknader, for han er byggmeister. No vart det fart på byggjing og ombyggjing med kapell og fleire små husvære. Og då bror Miikael kom i 2010, vart me jo ein verkeleg kommunitet!

Med ett ble samtalen vår avbrutt av kirkeklokken. Bror Serafim var usynlig til stede, og nå kalte han til Angelus over skog og hei og sjø i Telemark. Vi tidde og konsentrerte oss om bønnene knyttet til kirkeklokkens tre ganger tre slag, etterfulgt av fulltonende klokking.

BYGGET I TROSKAP

Fader Robert likte ikke at han alltid ble midtpunktet når journalister skulle skildre det lille munkesamfunnet. Det har vært noen der gjennom årene, tiltrukket av det eksotiske, avvikende og stillferdige, en tilværelse så annerledes enn det hektiske og larmende samfunnet utenfor. NRK Telemark har vært her, og polsk TV. Videoer ligger ute på *Youtube*. En rekke artikler har stått i norske og utenlandske publikasjoner. Nå er det mange år siden *St.Olav* har vært her. Søster Anne Bente Hadland OP lagde en fin reportasje for *Broen* i 2008. Men viktigere enn journalister som finner godt «stoff» her, har vennene av kommuniteten vært. De kommer på besøk, noen av dem for å finne ro til bønn og kontemplasjon. Bygdefolk kommer på besøk, skole- og konfirmantergrupper likeså. Stedet og dets asketiske beboere gjør inntrykk. Munkelyden er blitt et tegn for verden. Munkene er ikke alene, men del av et større fellesskap.

Fader Robert opprettet dette klosteret i lydighet

«Vi har kjent Fader Robert i over tretti år, og et besøk hos ham på Hylland har alltid fylt oss med glede og fred. Og mange er de Tinn-dølene som har besøkt munkelyden jevnlig - ikke minst skoleelever og konfirmanter. Vi tør å si at Robert, med sitt helt unike vesen, har rørt ved manges hjertes - hans kjærlighet var universell. Han var helt til det aller siste troende katolikk, men teller blant sine «tilhengere» også mange fra den norske kirken.»

Rupert Derben, Gaby Larsen, Ivanir Sibylla Hasson og Carl Olsen i Rjukan Arbeiderblad 2/10-2020

BOLIG: Fader Robert utenfor sin hytte.

«Folket i Tinn tok imot meg med opne armar og kalla meg "munken kans" (vår munk). Dei fortel til framande folk: – Han snakkar språkjet kans!»

og troskap mot sin abbed, og for grunnleggeren var det ikke egen person som var viktig, men stedet, kallet og oppgaven: det asketiske liv, den religiøse meditasjon, kroppens arbeid, bønner for verden – og døgnets høydepunkt og kraftkilde: feiringen av Den hellige messe. Den finner sted om ettermiddagen. Den lille tømmerkirken som munkene har bygget med egne hender, bringer tanken hen på de orientalske kirker: her er ortodokse kors, ikoner med tente lys foran og en *ikonostas*: en vegg som skiller koret med alter fra resten av kirkerommet. Klostret er bi-rituelt. Munkenes vakre sangstemmer bidrar til å gjøre både den byzantinske liturgien på ukrainsk og den gregorianske på latin til en opplevelse for alle som kommer på besøk. Slik har trappisten i Tinn og hans to klosterbrødre oppfylt Jesu bønn om at «alle må bli ett».

Fader Robert ble begravet ved Atrå kirke i Tinn 7. oktober. Mange er nå opptatt av hva som skal skje med denne uvanlige mannens livsverk, Hylland munkelyd. •

«Skita»

Munkene i Tinn kaller sitt kloster en *skita*. Med det menes oftest en filial av et større kloster, med et mer asketisk preg. Den hl. Nil av Sora, som levde på 1500-tallet i Russland, utformet den klassiske skita. Her er ikke noe felles bygningskompleks, men en kirke og et hus som rommer spisesal, bibliotek, sykestue etc. og i en viss avstand derfra ligger de enkelte munkenes eller nonnens celler som små hus hvor de bor for seg selv. Munkene kommer sammen til felles gudstjenester og måltider, resten av tiden ber og arbeider de i ensomhet.

Den hellige Laurentius

De fattiges håp i Lørenskog kirke

I 1935 ble det ryddet på loftet i Lørenskog kirke og flere eldre inventarstykker ble brakt frem i lyset, blant annet en gotisk skulptur i tre. Skulpturen fremstiller den hellige Laurentius.

TEKST OG FOTO: OLAV STEEN, SENIORRÅDGIVER HOS RIKSANTIKVAREN

Helgenfiguren er over halvannen meter høy og skåret i eik. Den er sterkt preget av tidens tann, begge armene er slått av og skulpturen har mistet sin rike fargeprakt. Det er kun noen få rester av rød maling på diakonkappen. Det er ikke lett å datere skulpturen, men mest sannsynlig er den fra 1300-tallet. Vi vet heller ikke hvor i kirken skulpturen har vært plassert eller hvilken sammenheng den har inngått i.

Helgenen bærer en bok under venstre arm, men er ellers helt uten kjennetegn, eller attributter. Hvordan kan vi da si at dette er St. Laurentius? Boken var ofte en attributt som helgenen bar, for han var ansvarlig for kirkens bøker. Men det finnes tydelige spor etter helgenens mest karakteristiske kjennetegn på kappen. To dype naglehull forteller oss at her har det vært innfestet en gjenstand. Hans lett gjenkjennelige attributt var nemlig den risten han langsomt ble grillert på i år 258, antageligvis under den romerske keiseren Valerian. Svært mange av de bevarte middelalderskulpturer av Laurentius har dessverre mistet denne viktige delen av helgengjengivelsen, og bare hullene er igjen. Men vi vet at han var populær i middelalderen og fantes i mange av våre kirker.

TIDLIG HELGEN

Lørenskog kirke er en fin, liten middelalderkirke i stein som kneiser på toppen av en kolle. Den ble innviet en gang mellom 1150 og 1250, og kanskje var kirken nettopp viet den hellige diakonen fra Roma.

Det kan være mange grunner til at St. Laurentius ble så populær ikke bare i Norge, men også i det øvrige Norden. Han er en av kirkens aller tidligste helgener. Legendene om martyren er også svært spennende, og hans martyrium er beskrevet allerede av Ambrosius rundt år 390, og utbrodert videre frem til den rike fortellingen i Den gylne legende, *Legenda Aurea*, fra 1200-tallet.

Legendene forteller at St. Laurentius var diakon og skattmester hos pave Sixtus II i Roma da en kristendomsforfølgelse brøt ut i byen, ledet av keiseren. Paven ble arrestert, og Laurentius sørget over at han ikke kunne følge paven inn i Paradis. Paven beroliget Laurentius og sa at han ville følge etter, men at han først måtte dele ut kirkens skatter til de fattige. Disse skattene ville selvfølgelig keiseren ha, men Laurentius samlet de fattige og syke, møtte keiseren og sa de berømmelige ordene: «Se, her er kirkens skatter». Keiseren ble rasende og bestemte at Laurentius skulle arresteres og lide en pinefull død ved å bli grillert langsomt. Igjen svarte Laurentius under martyriet med de velkjente ordene: «Nå, din stakkar, er den ene siden stekt. Vend på steken!»

IKKE BARE FOR DE FATTIGE

Fordi han hadde delt ut kirkens rikdommer til de fattige, ble han også de fattiges trøst og særlige beskytter. Det er klart at en helgen med en slik spennende historie ble populær, og ikke minst var han skytshelgen for svært mange flere enn de fattige. Han ble skytshelgen for bibliotekarer og arkivarer siden han hadde ansvar for kirkens bøker, og for alle yrker som har med ild å gjøre, som brannfolk, kokker og kullbrennere. I tillegg rettes bønner til St. Laurentius ved brannskader, ild, feber, ryggsmertor, og mot skjærsildens lidelser.

Det er utrolig hvilken kraft som er blitt lagt i denne fine treskulpturen av St. Laurentius gjennom middelalderen og kirkens historie. Her har nok mange fattige og andre stirret inn i helgenens milde ansikt med håp om bedre tider for seg selv og sine.

Etter lang og tro tjeneste har St. Laurentius i Lørenskog kirke nå fått sin plassering på korets sørvegg, i et beskyttende og stille hjørne ved kirkens prekestol fra begynnelsen av 1600-tallet. •

LØRENSKOG KIRKE:

Ble bygget mellom 1150 og 1250. I denne perioden ble det bygget til sammen 13 steinkirker på Romerike og i Asker og Bærum.

Fakta

- St. Laurentius kom opprinnelig fra Toledo i Spania. Hans relikvier finnes i dag i en sarkofag i den store pilegrimskirken St. Lorenzo fuori le Mura i Roma.
- Helgenens navn kommer av latin og betyr den bærende.
- Siden år 354 har St. Laurentius vært feiret den 10. august ved Larsok eller Larsmesse.
- Vi finner mange fremstillinger fra middelalderen av St. Laurentius i våre norske kirker. En svært flott fremstilling finner vi blant annet på et av billedfeltene på det rikt utskårne alterskapet fra 1520-årene i Ringsaker kirke.

FUNNET I 1935: Skulpturen av den hellige Laurentius ble funnet i 1935 på loftet i Lørenskog kirke av soknepresten Sverre Kristiansen.

«Helgenfiguren er over halvannen meter høy og skåret i eik. Den er sterkt preget av tidens tann, begge armene er slått av og skulpturen har mistet sin rike fargeprakt.»

ELSEBET KIELER (1918–2006): Dansk motstandskjemper under krigen og en foregangsskikkelse i katolsk legmannsarbeid. Foto: Lars Roar Langslet

Elsebet Kieler

Hun drev farlig illegalt arbeide i Danmark under Andre verdenskrig, og ble kastet i fengsel av Gestapo. Etter krigen konverterte hun. Elsebet Kieler ble etterhvert en viktig skikkelse og inspirator for mange katolikker, både i Danmark og resten av Norden.

TEKST: NILS HEYERDAHL

Den ble kalt «Kieler-gruppen» og spilte en viktig rolle i den danske motstandsbevegelsen under den tyske okkupasjonen. De var fem søsken fra Hortens. Den yngste var for liten til å delta, men Elsebet, Bente, Flemming og Jørgen ble svært aktive. De skjulte jøder og frihetskjemper i en leilighet de hadde sammen i København, og de reddet mange av dem over til Sverige. Brødrene deltok i større sabotasjeaksjoner, mens søstrene var motstandere av å bruke vold i kampen mot de nazistiske okkupantene. Elsebet reiste bl.a. omkring og oppsøkte velstående mennesker i og utenfor København og klarte å samle inn den svimlende sum av 1 million kroner, som ble brukt til å finansiere jøders flukt til Sverige.

Det endte med at alle fire søsken ble arrestert og utsatt for brutale forhør. Elsebet og søsteren slapp ut etter tre måneder, Jørgen ble dømt til døden, men benådet og sendt sammen med Flemming til en

«Et tema som særlig opptok henne, er det bibelske menneskesyn slik det kommer til uttrykk i det gamle og det nye testamentet.»

konsentrasjonsleir i Tyskland. De overlevde så vidt. Etter å ha blitt løslatt, fikk de to søstrene husly i den katolske Sankt Augustins kirke i København. Her traff de pastor Hubert Messerschmidt, en sterk og særpreget prest som med bakgrunn i studier av Bibelen, dogmatikk, moralteologi og kardinal Henry Newmans tenkning, tidlig utviklet tanker og synspunkter som først slo igjennom for fullt under Det andre vaticankonsil. Blant annet innførte p. Messerschmidt messefeiring der menigheten, mot rådende praksis, deltok aktivt ved å fremsi sine svar høyt og lydelig. En selvfølge i dag, et radikalt grep den gang!

KONVERTERTE I 1945

Pastor Messerschmidt ga Elsebet Kieler konversjonsundervisning, som førte til at hun ble tatt opp i Den katolske kirke påsken 1945. Senere fulgte også broren Flemming og søsteren Bente etter. I et brev til sin venn Hans Jensen mange år senere, fortalte den unge motstandskvinnen at hun fikk sjokk da hun skulle motta sin første kommunion:

«En tysk soldat i uniform knelte ved siden av meg. Det var i krigens siste år og mine to brødre satt ennå i konsentrasjonsleir, levende eller døde. Jeg visste hva dette sammentreff betydde: «Elsk din neste...din fiende» og jeg sluttet meg til dette, i strid med alle mine følelser. Da opplevde jeg i den første hellige Kommunion en første kontakt med Vårherre.»

Etter å ha fullført studier i sammenlignende litteraturvitenskap ved Universitetet i København, studerte hun bl.a. ved Harvard University i USA og Institut Catholique i Paris før hun tok fatt på livet som katolsk legkvinne. Samarbeidet med pastor Messerschmidt ble tett, livslangt og bar rike frukter i et aktivt apostolat. Allerede året etter at hun ble katolikk holdt hun et foredrag for det danske Academicum Catholicum (søsterorganisasjonen til Katolsk Studentlag i Norge), der hun trakk overraskende linjer fra den motstandskamp hun nylig hadde deltatt i og utfordringene i et katolsk kristenliv:

«Vi har så mange knagger å henge vårt liv på ►

HØYSKOLE: Elsebet Kieler ledet Nordisk Katolsk Høyskoleuke. Her har hun fått besøk av biskopene Wember av Tromsø (i midten) og Gran av Oslo.
Foto: Lars Roar Langslet

– surrogattrøstemidler og surrogatstøttepunkter, hva enten vi finner dem hos våre omgivelser eller de huserer i vår egen innbilning – men å være kristen – katolsk kristen – har jeg forstått så bokstavelig som en fortsatt motstandskamp – at vi som frihetskjemper aldri slår oss ned, åndelig talt aldri faller til ro, men er på stadig vandring, alltid i beredskap, alltid under oppbrudd, alltid i kamp mot Den Onde i oss selv og andre, alltid i ferd med å bryte nye veier, stadig nærmere Gud – mot den fullkomne innlemmelse i hans mystiske samfunn.»

KNYTTET BÅND TIL NORGE

To år etter, i 1948, var et nordisk katolsk akademikermøte lagt til Kristiansand, og her knyttet Elsebet Kieler verdifulle kontakter med de andre nordiske land. Hun ble kjent med bl.a. John Willem Gran (senere biskop av Oslo), pater Finn Thorn OP (en pionér innenfor økumenikken) og Daniel Haakonsen (senere litteraturprofessor ved Universitetet i Oslo). På en utflukt hun deltok i sammen med disse og de svenske forfatterne Sven Stolpe og Gunnel Vallquist, besluttet de spøkefullt at de skulle innlede en motreformasjon i Norden, for «nå hadde reformasjonen vart lenge nok!».

På dette møtet holdt hun et foredrag om katolsk livssyn og nordisk folkekarakter, senere publisert i det danske tidsskriftet *Catholica*. Her gir hun en nyansert vurdering av den følelsesbestemte subjektivisme i mye av det nordiske fromhetsliv. Troen er riktignok en forstandens overbevisning, hevder hun, men er allikevel alt annet enn bare en blott og bar intellektuell akt. Troen bringer oss i et eksistensielt forhold til Gud, som har åpenbart seg for oss. Et levende tros liv vokser ut av en levende og eksistensiell, ikke en intellektualistisk holdning.

Dette synet på troslivet skulle etterhvert føre Elsebet Kieler noe bort fra det intellektuelle miljøet «som var glad for det akademiske i katolsk regi, men absolutt ikke innstilt på å kompromittere seg i noen form for misjon». Hun hadde tøffe erfaringer fra krigens dager, vært utsatt for brutale forhørsmetoder og sittet i celle med en norsk kvinne som

Et fyr i Norge

Hennes fulle navn var Elsebet von Fyren Kieler. Med det noe spesielle mellomnavnet hadde det seg slik at en av hennes forfedre, Henrich Petersen Ysted, skal ha havarert ved Kvitsøy på kysten mellom Stavanger og Bergen. Da han lå i vannet, lovte han Gud at hvis han kom frelst i land, ville han reise et fyr. Han klarte seg, og bygget i 1700 Norges første vippefyr, Høgevarde på Karmøy. Som anerkjennelse for dette fikk den norske gren av Kieler-slekten tillatelse til å bruke det adelsklingende mellomnavnet von Fyren. I en gammel familiebibel i slektens eie står det: «Dit Ord er en lygte for min fod, et lys på min sti», med tydelig referanse til historien om fyret som skulle lyse for de sjøfarende. Det ble slektens motto, og står på tittelbladet i Elsebet Kielers bok om syndere og helgener i Det gamle testamente.

forsøkte å begå selvmord. «Også vi spurte: «Hva er mennesket? Og svaret lød, med Bibelen i hånd: Det er Kristus – *ecce homo*, som også paven sier: Vårt arbeidsprogram tok konsekvensen og fant sin formulering hos Paulus, hedningenes apostel: *instaurare omnia in Christo* – å sammenfatte alt i Kristus.»¹

Elsebet Kieler og flere likesinnede med pastor Hubert Messerschmidt som inspirasjonskilde, gikk ut av den katolske akademikerbevegelsen og inn i «Nordens unge katolikker» og deres skolearbeid. Gjennom 22 år arbeidet de med nordiske lederskoler for unge. Elsebet Kieler utfoldet seg gjennom trosfordypende foredrag, artikler og bøker, kombinert med praktisk innsats for Kirken. Ikke bare lederskoler, men også sommerleirer for ungdom,

retretter og bibelhøyskoler tok hun del i. Peggy Bruce, senere leder i Norges Katolske Kvinneforbund, fortalte i et intervju i bladet *Broen* for noen år siden ►

«Teologi var hennes sentrale interesse, og hun maktet å formidle fagets vanskeligere deler på en måte som gjorde dem både forståelig og relevant for tilhørerne.»

¹ Elsebet Kieler i brev til Lars Roar Langslet 24/1-1995. Dette og de øvrige sitater er her gjengitt på norsk.

HØSTAKSJONEN 2020

#nullsult

Koronapandemien treffer de fattigste og truer matsikkerheten.
I førstelinjen står Kirken i kampen mot sult.

Gi en framtid som metter

SMS: Nullsult til 2160 (200 kr)

Vipps: 12135 (merk betalingen «høst»)

Gavekonto: 8200.01.93433 (merk betalingen «høst»)

 Caritas
Norge

Caritas Norge, Storgata 38, 0182 Oslo. Telefon 23 33 43 60

om den Nordisk Lederskolen: «En ukes fellesskap med unge katolikker, timer i tros lære, liturgi, apologetikk, foreningsteknikk og om det kristne ekteskap. Blant gode lærere sto Elsebet Kieler i et eget lys. Hun kom til å bety mye for unge norske katolikker.»

I flere år organiserte Elsebet Kieler og miljøet rundt henne hver sommer en Nordisk Katolsk Høyskoleuke på slottet Ledreborg på Sjælland. Sammen med pastor Messerschmidt hadde hun et hovedansvar for høyskolens trosmessige, teologiske og litterære innhold. Foredragsholdere fra hele Norden ble invitert til å bidra til denne uken, som var krevende, men inspirerende for deltakerne, mange av dem fra Norge. De kom tilbake år etter år.

Hennes egne foredrag spente fra motiver i Karen Blixens forfatterskap til refleksjoner over inkarnasjonens betydning i menneskehetens historie. Litteratur var hennes fag, og hun hadde evnen til å analysere den med et troens blikk. Teologi var hennes sentrale interesse, og hun maktet å formidle fagets vanskeligere deler på en måte som gjorde dem både forståelig og relevant for tilhørerne.

Et tema som særlig opptok henne, er det bibelske menneskesyn slik det kommer til uttrykk i det gamle og det nye testamentet. Hun var overbevist om at den innsikt i menneskets natur, muligheter og bestemmelse som er nedfelt i Bibelens to bøker, kan gi et svar på det moderne menneskets identitetskrise og hjelpe det til å finne fotfeste, bekreftelse og fellesskap i en sekularisert verden. Dette sentrale tema behandlet hun i fire bøker som hun kalte sin «bibelhistorie».

I den første, *Det bibelske menneskesyn*, skildrer hun, med bakgrunn i beretningene om skapelsen og

syndefallet, hvordan mennesket i Det gamle testamente rives mellom motsatte krefter: på den ene side ønsket om makt og frihet, på den andre side lengse-

len etter fellesskap. Mot dette setter hun Guds langsomme redningsaksjon gjennom historien. Den begynner med velsignelsen av Abraham og fører frem til «tidens fylde» da Menneskesønnen blir født.

I bok nummer to, *Syndere og helgener i Gl. Testamente*, prøver hun å bibellese seg frem til stadiene i Guds styrelse av verdenshistorien, og den gradvise åpenbaringen av hans frelsesplan.

Den tredje og fjerde i serien har fellestittelen *Syndere og Helgener i Ny Testamente* og omfatter bøkene *Kristi etterfølgelse*, der hun behandler de fire evangeliene og *Det nye menneske*, som tar for seg Apostlenes gjerninger, brevene og Johannes' åpenbaring.

Til sammen et stort prosjekt og en pedagogisk bragd, men verket er hverken avskrekkende voluminøst eller for akademisk for ikke-spesialister: Fire hendige små bøker som ble utgitt på *Katolsk forlag*, der hun selv endte som daglig leder og kom til å virke i 25 år.

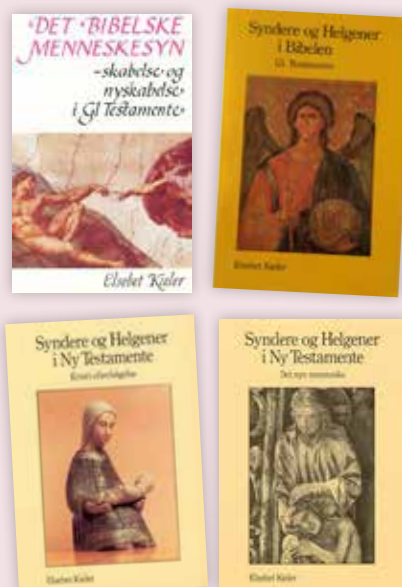
Hun kuttet ikke helt sine forbindelser med det katolske akademi-

kermiljøet. Da Katolsk Studentlag arrangerte en ukes nordisk akademikerkongress på Tranberg ved Gjøvik i 1966, dukket hun opp i den danske delegasjonen. Det er ikke til å undres over. For dette «Toten-konsilet» som samlet drøye 50 deltakere, hadde som hovedtema konsekvensene det nylig avholdte Annet vatikankonsil burde få for nordiske katolikker. Mye av det som konsilet fastslo i dekreter og erklæringer var et gjennombrudd for det Elsebet Kieler og hennes geistlige rådgiver, pastor Hubert Messerschmidt, hadde arbeidet for i mange år: en åndelig fornyelse, inspirert av det de selv gjerne kalte «Kristus-Kirkemysteriet».

Elsebet Kieler, en ugift katolsk legkvinne, fikk mangt et åndelig avkom og etterlot seg en verdifull arv til sine trosfeller. •

Elsebet Kielers bibelhistorie

Et tema som særlig opptok Kieler, er det bibelske menneskesyn slik det kommer til uttrykk i det gamle og det nye testamentet, et tema hun behandlet i fire bøker som hun kalte sin «bibelhistorie».

Modell for Nora i Et dukkehjem

Elsebet Kielers farmor Laura Kieler var fra Tromsø, datter av sorenskriver Smith Petersen von Fyren. 20 år gammel skrev hun boken *Brands døtre* i protest mot Henrik Ibsens drama *Brand*. Hun og dikteren ble ikke desto mindre venner. Han kalte henne «lerkefuglen». Senere ble hun gift med Victor Kieler. I 1876 pådro mannen seg tuberkulose. Da tok Laura, uten at han visste det, opp et lån for å finansiere hans rekonvalesens, men fikk problemer med kreditorene. Da sannheten kom for en dag, forlangte Victor Kieler separasjon og nektet henne samværsrett til barna. Denne historien var forelegget for Ibsen da han skrev skuespillet *Et dukkehjem*. Elsebet Kielers bestemor var altså modellen for Nora, «lerkefuglen».

■ NORGE

NORGES UNGE KATOLIKKER: DET BLE SOMMERLEIR OGSÅ I ÅR

► Til tross for avlysning av påskeleir for konfirmanter, klarte Norges unge katolikker i løpet av sommeren å gjennomføre 6 leirer og en pilegrimstur til stor glede for både barn og unge. Vestlandsleiren hadde sitt opphold på Fredtun i Karmøy, hvor både barn og ledere fra Bergen, Stavanger og Haugesund var samlet i en uke. Til tross for koronapandemien markerer også 2020 et stor comeback for Barneleir i Distrikt Midt, ettersom det er en stund siden det har blitt arrangert leir der. Barneleir Sør hadde årets leir på Stella Maris i Mandal, og var veldig heldig med været, spesielt siden de hadde tilgang til strand. Barneleir Øst var på Mariaholm, et sted som er ganske kjent for mange. Under en av hovedaktivitetene var det fokus på ordenssamfunn; hvor barna fikk kledd seg i ordensskutter som hadde blitt laget av frivillige i St. Olav menighet. Årets juniorleir fikk samlet 30 deltakere på Skogstad – hvor de hadde alt fra talkshow, sportsturnering, bading og film. I løpet av de 7 dagene fikk de skapt gode minner sammen, og fikk oppleve NUKs grunnprinsipper. Med troen ble de forenet, og et felleskap ble dannet med alle handlingene de gjorde sammen. Sommerleiren for ungdommene ble holdt på Gulsrud leirsted, hvor deltakere og ledere fra ulike deler av landet fikk en herlig leiropplevelse. Pilegrimsturen ble også en stor suksess, med 32 pilgrimer! Turen tok for seg vestleden som går over Hole, Ringerike og Hadeland, et nydelig område med mange vakre middelalderkirker.

Norge rundt

1 MARIAHOLM

Norges eldre katolikker med dugnadsånd

► Hvert år arrangerer Norges eldre katolikker sommerleir på Mariaholm. På grunn av koronapandemien måtte årets leir avlyses. Isteden benyttet styret tiden til å ta fatt på et etterlengtet vedlikeholdsarbeid på stedet. Mandag 20. juli stilte ekteparene Ewa og Roger Bivand, Vigdis og Henri Maatje og Gerd og Per Wullum, samt Elisabeth Golding og Gunnar Markussen opp med arbeidstøy og utstyr. Mose på nødtrappen til sovefløyene, mose og andre vekster på plassen ved stuen ble fjernet. Vegetasjon ved hovedbygningen og ved betjeningsboligen ble fjernet – godt at Henri hadde med seg motorsag. Det hadde også begynt å spire i selve murveggen. Fotballmålet, volleyballnettet og flaggstangen fikk et nytt liv i løpet av dugnaden.

KART: FREEVECTORMAPS.COM

2 SELJA

KYSTPILEGRIMSTUR FRA SELJA TIL BERGEN

► I forbindelse med 850-årsjubileet for flyttingen av St. Sunnivaskrinet fra Selja til Bergen la fire unge jenter fra den norske, ortodokse og katolske kirke ut på en trosberikende og historisk pilegrimsreise langs Norges kyst. I en åpen treskute fraktet de St. Sunniva-skrinet, fylt med bønner og fremtidsønsker fra barn og unge, hele veien fra Selja kloster til Bergen. Reisen begynte der det hele startet for 850 år siden: I klosterruinene på øya Selja. Ungdommene Elisabet Osdal (DnK), Victoria Elise Lid (ortodoks), Dina Øien (DnK), Sunniva Aadland Høen (katolske kirke), seilte lang kystpilegrimsleden for å fortelle om St. Sunniva og levendegjøre det som skjedde for så lenge siden med henblikk på fremtiden. I et skrin kalt St. Sunnivaskrinet la barn og unge ned ønsker for fremtiden som jentene på siste stoppested overrakte til ordføreren i Bergen.

NORGE

Opprettet sjelesorgteam for mannskapet på Hurtigruten

► Da p. Claes Tande fikk høre at store deler av mannskapet som hadde testet positivt på korona ved ekspedisjonsskipet MS "Roald Amundsen" i august var filippinere, gikk han raskt til verks for å kunne tilby dem pastoral omsorg. Han tok direkte kontakt med Hurtigruten for å forhøre seg om det var noen som kunne ønske pastoral omsorg, og den filippinske delen av mannskapet uttrykte stor interesse for både messefeiring, og muligheten til å snakke med en prest. Hurtigruten var også positiv til å få dette til. Sjelesorgteamet, foruten p. Claes Tande, bestod av p. Johan Dumandan i Oslo, p. Amando B. Alfaro i Stavanger, p. Cruf Climaco i Bergen og p. Marcos B. Delos Trinos i Trondheim. P. Johan Dumandan i Oslo direktresendte messen på tagalog spesielt for mannskapet. Hurtigruten ordnet det slik at den enkelte kunne få tilgang til messen i sin lugar. Messen ble også sendt på ekspedisjonsskipene "Fridtjof Nansen" og "Spitsbergen", der deler av besetningen er fra Filippinene. Filippinere over hele Norge fulgte messen i solidaritet med mannskapet.

3 STAVANGER

Menighetspraksis

► Det er ikke kun de akademiske studiene som skal til for å forme en person til å bli prest, likeså viktig er den praktiske erfaringen ute i menighetslivet. – I menighetspraksis får ens forkjærlighet for Kirkens liturgi vokse, samtidig som man får leve og være tett på ulike mennesker i alle slags livssituasjoner og oppleve det sterke møtet mellom Gud og Hans folk i sakramentene, sier prestestudent Mathias Ledum om praksistiden i St. Svithun menighet denne høsten. På grunn av koronapandemien måtte studentene som til vanlig studerer ved seminaret i Roma og Valladolid, Spania, flytte midlertidig hjem til Norge. Før de reise tilbake til skolebenken hadde de en praksisperiode ute i menighetslivet.

4 TAUTRA

Nyfløyen: Rom for fortid og fremtid

► Helt siden 2016 har søstrene på Tautra planlagt, samlet inn penger og sett frem til at nybygget skal reise. Endelig skjer det. Før sommeren skred byggeprosjektet raskt fremover, og søstrene fulgte ivrig med på hvert skritt i prosessen. Grande Entreprenør har støpt gulvet og teknet taket. Ut over høsten begynner arbeidet innvendig. – Vi får nye og unge kall. Flere skulle vært her nå, men sitter koronafast i sine hjemland. Det er én viktig grunn til at vi bygger ut. En annen grunn er rett og slett at også vi blir eldre. I alderdommen trenger søstrene bedre stell, fastslår sr. Sheryl. I tillegg bygger kommuniteten et nytt lite kapell, som er spesielt tilpasset stille bønn.

3 MEXICO

Kirken i Mexico venter flere flyktninger

► Den katolske kirke i Mexico forbereder seg på økt migrasjon fra Mellom-Amerika de neste månedene. Etter at grensen mot Guatemala har vært stengt siden 18. mars på grunn av koronaen, har gjenåpningen av grensen nylig resultert i en strøm av flyktninger fra Mexicos naboland på vei til USA. Også migrantherberget Belen i byen Tapachula, har gjenåpnet, sier den lokale biskopen Jaime Calderón. Biskopen forteller om en stadig mer komplisert migrasjon ved de mellomamerikanske landegrensene på grunn av covid-19-situasjonen. Hele familier, blant dem gravide kvinner, små barn og eldre er underveis. Mange har dårlig helse. Calderón minnet om pavenes opprop i forbindelse med «Verdensdagen for migranter og flyktninger», at samfunnet må «ta seg av, beskytte, fremme og integrere disse gruppene.» (Kathpress)

2 NEDERLAND

Hver femte kirke avvigslet

I Nederland brukes nå hver femte kirke til andre aktiviteter enn gudstjenester. Landet har 6.900 kirkebygninger som tilhører enten den protestantiske eller katolske kirke. 1.400 av dem brukes i dag til andre formål som kontorer, boliger, museer, restauranter, treningsstudioer og konsertlokaler. Dette gjelder primært for kirker bygget 1800-1970. Kirker reist før 1800 benyttes i hovedsak til gudstjenester. Ifølge avisen *Trouw* er det i særdeleshet protestantiske kirker som avvigsles. Den katolske kirke i landet klarer å holde på sine kirker. (APD)

1 USA

Slik stemmer kristne amerikanere

► Religion er en tydelig markør for hvilket parti amerikanerne stemmer på. Nesten halvparten av velgerne er kristne protestanter. Av disse ga 56 prosent sin stemme til Trump i 2016. Blant USAs katolikker, som utgjør rundt 20 prosent av velgerne, var det et flertall – 52 prosent – som stemte på Trump ved forrige valg. Unntaket var katolikker med latinamerikansk bakgrunn, der nesten åtte av ti stemte på Clinton i 2016. Den gruppen utgjør imidlertid bare 5 prosent av velgerne. Joe Biden kommer i motsetning til Clinton fra en katolsk familie, noe som kan gi utslag i denne velgergruppen. Dersom han skulle vinne valget, vil han nærmest bli historisk. USA har tidligere bare hatt én katolsk president, og det var John F. Kennedy. (NTB)

4 IRAK

Irakiske kirker på frimerker

► For første gang er det avbildet kirker på irakiske frimerker. Postvesenet i landet har publisert en serie med historiske kirker på åtte forskjellige frimerker. Kirkene ligger på ulike steder i Irak og tilhører flere kristne samfunn. Myndighetene i Irak har tillatt dette som en gest til landets kristne innbyggere. President Mustafa al Kadhimi sa nylig i et møte med kaldeiske ledere at han håper kristne irakere i utlandet vender tilbake til sitt hjemland, og at de kristne er landets opprinnelige barn. (Agenzia Fides).

5 VATIKANET

Vatikanet er svindlet

► Vatikanet har ikke bare fått dårlig råd, men er også svindlet. Det konstaterte jesuittpater Juan Antonio Guerrero Alves, prefekt for Vatikanets økonomisekretariat, den 1. oktober, i forbindelse med at Vatikanet for første gang på flere år presenterte et detaljert budsjett. Vatikanets økonomi har den siste tiden vært i søkelyset, etter at kardinal Angelo Becciu ble fratatt sine oppgaver i Vatikanet og mistet kardinalsrettigheter. Dette skjedde etter anklager om underslag, nepotisme og tvilsomme finansielle operasjoner. Kardinal Becciu var innblandet i et eiendomsutviklingsprosjekt i London hvor Vatikanet investerte store summer. Det er imidlertid uklart om det er dette prefekt Geurrero sikter til som «svindel.» Pater Guerrero skal sammen med pave Frans arbeide for å reformere Vatikanets økonomi og øke transparensten. «De troende har rett til å vite hvordan vi bruker resursene», sa han og la til at Vatikanet «må være et glasshus.» (National Catholic Reporter)

5 VATIKANET

Ber om ny politikk etter koronaen

► I sin nye pavelige encyklika (læreskriv), «Fratelli Tutti» (Alle brødre), ber pave Frans om «en bedre form for politikk» etter koronaen, en politikk som fremmer dialog og solidaritet. Encyklikaen, den tredje etter «Laudato si» (2015) og «Lumen fidei» (2013), ble undertegnet i Assisi den 3. oktober, og er tilegnet brorskap og sosialt vennskap, og er inspirert av Den hellige Frans «Formaninger». Pave Frans mener pandemien bør føre til at verdens land tenker over globale prioriteringer. «Når denne krisen er forbi, er det verste svaret å hoppe enda dyper inn i en feberaktig forbrukerkultur og andre former for egoistisk selvholdelse», skriver pave Frans.

5 VATIKANET

NYTT BREV OM DØDSHJELP

► I et nytt brev om eutanasi – *Samaritanus bonus* – fordømmer Troskongregasjonen på nytt alle former for dødshjelo og legeassistert selvmord, og fremhever i stedet støtte til pårørende og helsepersonell. I teksten slås det igjen fast at eutanasi aldri kan være av det gode, og at også dødssyke mennesker har rett til pleie. «Også når et botemiddel virker usannsynlig eller umulig, bør man aldri gi opp den medisinske, psykologiske og åndelige omsorgen og pleien,» skriver Troskongregasjonen. Med støtte i *Gaudium et Spes*, et dokument fra Annet Vatikankonsil (1965), fremhever brevet at «abort, dødshjelp og bevisst selvdstruksjon forgifter samfunnet og er den største fornedrelse av Skaperen.» (Vatican News, Zenith)

Reisebrev

Utsendt til Colombia i en merkelig tid

Den 4. august er jeg på Gardermoen sammen med familien – mann, tre barn og en hund – klare for å ta flyet til en ny hverdag i Bogota.

Vi har enveisbilletter og mange store og små spørsmål i hodet; om situasjonen i landet vi skal bo i etter flere måneder med nedstengninger, om vår nye hverdag, om hvor lenge skolene vil holdes stengt før barna kan treffe nye venner, og om hvordan det blir å være regional direktør for Caritas Norge i et land og en region som er så hardt rammet av pandemien, fattigdom og vold.

Flyplassen i Bogota er fortsatt stengt for kommersiell trafikk, men vi har vært heldige og fått plass på en såkalt humanitær flyvning fra Europa. Ved ankomst i Bogota blir vi møtt av flyplassansatte i fullt smittevernustyr som måler temperaturen og gir streng beskjed om at vi må være 15 dager i karantene. Bare én i familien får mulighet til å handle mat og helt nødvendige medisiner. Ganske slitne som vi var etter flere uker med pakking og forberedelser, så vi egentlig ganske lyst på å tilbringe 15 dager i en leilighet i Bogota. Men for mange colombianere som har vært innestengt siden midten av mars, har situasjonen vært svært vanskelig. Til tross for at Colombia har hatt et av verdens strengeste karantene-regimer, og at store deler av samfunnet har vært stengt ned, er det også et av landene som har blitt sterkest rammet av pandemien. Inntil nå er over 600.000 smittede, nær 20.000 er døde, og landet opplever 8-9.000 nye smittefall hver dag. Situasjonen for de fattigste og de som bor i de mest marginaliserte regionene har vært spesielt tøff. I tillegg til å være mer utsatt for smitte og dårlig helsetilbud, er

Av Sigrid Nagoda, regiondirektør Latin-Amerika, Caritas Norge

“
Situasjonen for de fattigste og de som bor i de mest marginaliserte regionene har vært spesielt tøff.

”

det også disse som har blitt kraftigst påvirket av den økonomiske nedturen i landet, med en sterk økning i arbeidsledighet og fattigdom.

DET POLITISKE BILDET

Det er ikke lett å forstå hva som skjer i dette store landet, sett fra en leilighet i en av Bogotas bedre bydeler. Avisene og informasjonen som deles på sosiale medier tegner et bilde av et ekstremt polarisert samfunn, der avstanden mellom de politiske debattene i Bogota og virkeligheten i distriktene er stor. På den ene siden preges nyhetene av den pågående etterforskningen mot ex-president Alvaro Uribe, som er mistenkt for å ha påvirket vitner til å holde tett om hans mulige kontakt med paramilitære ledere på 1990- og 2000-tallet. Hans støttespillere fra ytre høyre-siden i politikken er kraftig opprørt over at landets Høyesterett har satt den tidligere populære presidenten i husarrest. På den annen side, og som et gufs fra den samme fortiden, kommer det nesten daglige meldinger om drap på sosiale ledere, og massakre av ungdommer i de mest avsidesliggende og konfliktutsatte områdene i landet. Samtidig som regjeringen ofte er raskt ute og reduserer volden til en konsekvens av kriminalitet knyttet til narkotikahandel, forsøker

DIGITAL MØTEPlass: Videokonferansen organisert av Caritas Colombia under fredsuken. Foto: Sigrud Nagoda, Caritas Norge

opplever i det de opplever er en korrumpert stat, som misbruker sin makt og utøver vold mot egne innbyggere. Selv om årets fredsuke dessverre havnet i skyggen av disse voldelige episodene, understreker disse hendelsene betydningen av å jobbe videre for fred og forsoning i et svært polarisert samfunn.

EN ANNERLEDES OPPTÅRT

Jeg har blitt varmt, om enn foreløpig bare virtuell, mottatt av vår partner Caritas Colombia. I et så polarisert samfunn, og når pandemien gjør det umulig å reise på feltbesøk, er det avgjørende å ha gode lokale partnere som allerede arbeider i lokalsamfunnene og som er godt kjent med situasjonen menneskene der lever i. Caritas Colombia viser et sterkt engasjement og en imponerende kunnskap om situasjonen rundt omkring i landet. Som en kirkeleder sa: «i Colombia er det mer kirke enn stat». At kirkenettverket er forankret i lokalsamfunnene gir en unik mulighet for ansatte på hovedkontoret i Bogota til å bedre forstå situasjonen og bringe informasjonen videre til nasjonale og internasjonale fora og møter. Også i Colombia er videokonferanser blitt en del av hverdagen. Selv om jeg ikke kan vente med å treffe menneskene jeg skal jobbe med og besøke de lokale samarbeidspartnere, er jeg glad vi lever i internettets tid, slik at mye av arbeidet kan fortsette til tross for pandemien.

CARITAS NORGE I COLOMBIA

For meg, som nyankommet i dette vakre, men svært kompliserte landet, er Caritas' nettverk i Colombia og Latin-Amerika helt uvurderlig. De mange videosamtalene med flere bistandsaktører i Colombia viser at kirken og våre samarbeidspartnere ofte er de som har mest informasjon om situasjonen på bakken. Dette har

OPPTØYER: Paradoksalt nok falt årets fredsuke sammen med et tragisk tilfelle av politivold i Bogota, som førte til en bølge av demonstrasjoner og voldelige konfrontasjoner med politiet. Foto: REUTERS/Luisa Gonzalez/NTB Scanpix.

flere lokale ledere, sivilsamfunnsorganisasjoner og kirken å løfte frem den dype sosiale krisen i landet og utfordringene med gjennomføringen av fredsavtalen.

Mange sivilsamfunnsorganisasjoner, inkludert Caritas Colombia, hadde forrige uke slått seg sammen for å organisere den årlige «fredsuken» (la semana por la paz), som har vært organisert i 33 år for å fremme de mange initiativene som bidrar til fredsbygging og forsoning rundt om i landet. Paradoksalt nok falt årets fredsuke sammen med et tragisk tilfelle av politivold i Bogota, som førte til en bølge av demonstrasjoner og voldelige konfrontasjoner med politiet. Denne voldspiralen resulterte i over ti drepte ungdommer i Bogota, og flere hundre sårede, og er en sterk påminnelse om den dype frustrasjonen deler av befolkningen

blitt ekstra tydelig under pandemien med begrensede reise muligheter, og Caritas er gjennom kirken en av de få aktørene som er til stede i noen av de mest utsatte delene av landet. Som regionaldirektør for Latin-Amerika vil en viktig del av min jobb være samarbeidet med dette nettverket, for å bidra til at stemmene fra de meste marginaliserte når frem til beslutningstakerne i Bogota, New York og Oslo. God koordinering mellom de forskjellige initiativene – både lokale, nasjonale og internasjonale – er også svært viktig for å sikre at all støtten til fredsprosessen drar i samme retning, og at vi til sammen oppnår så stort gjennomslag som mulig.

Siden 1. september har President Duque åpnet landet til det som kalles «La nueva realidad» (den nye virkeligheten). Folk begynner å vende tilbake til hverdagen, selv om de kraftige sammenstøtene mellom politi og demonstranter med tydelighet viser at det er mange uløste problemer som ulmer under Covid-19-overflaten. Allikevel, butikkene åpnes (i hvert fall noen dager i uken), og gatene fylles av musikere, unge par som soler seg i parkene, gate-selgere og venezuelanske flyktninger. De siste

SAMLES UTE: Bursdagsfeiring i en park. Landet er hardt angrepet av pandemien, så ansiktsmasken på plass. Foto: Sigrid Nagoda, Caritas Norge

“
Caritas er gjennom kirken en av de få aktørene som er til stede i noen av de mest utsatte delene av landet.
 ”

er det mange av, og er en påminnelse om at de humanitære utfordringene i denne regionen ikke er begrenset til Colombia. Skolene i Bogota holdes fortsatt stengt, men vi håper at det snart skal bli mulig for barna å begynne på skolen og treffe nye venner. Muligheten for å reise i landet vil åpne seg etter hvert, og for meg vil det også bety at jeg snart kan treffe mine nye kolleger som jobber så hardt for fred og utvikling i dette vakre landet. •

KLIPP

– Hvem har gjort sterkest inntrykk på deg?
– Helt klart paven. Jeg har møtt ham to ganger. Noen dager på innsiden av Vatikanet. Det skaper en stemning. Det å møte han som betyr så mye for så mange millioner mennesker på denne kloden, og faktisk ha muligheten for å stille ham et spørsmål.

– Du snakker om pave Frans?

– Ja, det er nok det øyeblikket som er sterkest. Det var jo paven, for pokker. Jeg tenkte at: her skulle min mor vært.

**AVTROPPEDE SJEF FOR
EQUINOR ELDDAR SÆTRE SER TILBAKE I
DAGENS NÆRINGS LIV**

«Pave Frans virker som en sympatisk kar, og Erik Varden virker som et godt valg. I løpet av helga er jeg blitt kjent med ham gjennom intervjuer han har gitt til mediene, og fått noen av mine fordommer om katolikker avkreftet.»

ÅSE BRANDVOLD I KLASSEKAMPEN

«Utviklingen illustrerer at Den norske kirke endrer seg svært raskt. Det som var helt akseptabel teologi for 25 år siden, betraktes i dag som oppsigelsesgrunn av noen. Slik svekkes Kirkens troverdighet. Den kristne kirke er 2000 år gammel og bekjenner at «Jesus Kristus er i går og i dag den samme, ja, til evig tid» (Hebr 13,8). Til grunn for Kirkens tro ligger Bibelen – som er uforanderlig. Da blir det vanskelig å forsvare at Kirken skal endre teologien etter samfunnsutviklingen og fremstå som et forsinket speilbilde av sin tid.»

ESPEN OTTOSEN I AFTENPOSTEN

«Det nye testamentet var ikke samlet før på 300-tallet. Vår kirkefar Martin Luther mente at det var noen av skriftene som ikke burde vært med. Når Ottosen siterer bibelstedet som sier at "Jesus Kristus er i går og i dag den samme, ja til evig tid", har det aldri i kirkens historie betydd at kirkens teologi om ekteskap, rasisme, slaveri, kvinnesyn eller våpenbruk er det samme til evig tid.»

TROND BAKKEVIG SVARER OTTOSEN I AFTENPOSTEN

«Olav Haraldsson var en krigerkonge og en mann av sin tid. Men han var også en mann som ble del av en bevegelse bygget på et evangelium om nåde, omsorg og nestekjærlighet. Hva som enn drev ham, bidro han til gjennombruddet for en bevegelse og et sett ideer som skulle få enorm betydning for vår nasjon og sivilisasjon – en bevegelse som selv hadde sine røtter i en sivilisasjon langt borte. Det er dette vi skal markere i det jubileenes tiår vi nå står foran.»

HENRIK SYSE I MINERVA

ANNONSE

Biskop Erik Vardens bok ute på norsk:

LENGSEL ER MITT VESEN

Om ensomhet og kristen erindring

Oversatt av Kristine Dingstad

Biskop Erik Vardens kritikerroste bok er allerede oversatt til syv språk, og originalutgaven *The Shattering of Loneliness - on Christian Remembrance* er trykket i hele seks opplag. Boken, som allerede omtales som en moderne åndelig klassiker, er også mottatt med begeistring i Norge. Les den selv - og gi også et eksemplar til en venn!

«Jeg vandrer på denne jorden som inkarnert lengsel. Jeg er hjemme, men en fremmed, lengter hjem til et fedreland jeg erindrer, men aldri har sett.»

Navn: Vasanthi Kanthirajah

ALDER: 57

FRA: Sri Lanka

Briyani er en smakfull alt-i-en-gryterett, typisk for India, Sri Lanka og mange andre sørasiatiske land. Sammensetningen av de ulike krydderne får virkelig smaksøkene til å dirre, mener Vasanthi Kanthirajah. Hun anbefaler retten til ukens søndagsmiddag.

- **Hva er Briyani?** - En risrett med kjøtt, grønnsaker og krydder. Briyani kommer opprinnelig fra India, men det er en rett som er godt utbredt blant sørasiatiske land. Alle land har sin egen vri på denne retten.

- **Hvorfor anbefaler du denne retten?** - Rett og slett på grunn av smaken. Sammensetningen av de ulike krydderne høyner smaken. Dette er noe som kan assosieres med tamilsk mat. Det som også er bra med briyani, er at man kan tilsette eller velge bort ingredienser, akkurat slik man ønsker selv.

- **Hvordan anbefaler du å servere den?** - Den bør serveres varm, gjerne i en stor skål og som en buffet. Tilbehør som myntechutney og en type tamilsk reita gjør det lille ekstra for å få en god balanse mellom det varme og det kalde.

- **Hvordan er matkulturen på Sri Lanka?** - Sterk mat er alfa og omega på Sri Lanka. Et måltid på Sri Lanka inneholder som regel retter laget av hvetemel eller brun ris, og ulikt tilbehør passende til dette: på hverdagene som regel grønnsaker dyrket i ens egen hage og fisk, mens man i helgene tar seg litt mer tid og lager curry av kjøtt som krever mer arbeid.

- **Hvilke ingredienser bruker man mest?** - Det varierer mye fra rett til rett, men chilipulver er noe du finner i så å si enhver rett.

- **Har du et matminne du ønsker å dele?** - Jeg har ikke ett spesielt minne, men det er en form for tradisjon vi hadde da jeg bodde på Sri Lanka, og jeg husker det veldig godt. Vi samlet familie og venner, satt ute i hagen og drakk en spesiell sterk suppe, veldig kjent blant tamiler som «kool». Denne suppen inneholder ulike grønnsaker og fiskearter. Dette var noe vi gjorde omtrent annenhver måned, og som jeg savner den dag i dag.

Briyani

En skikkelig alt-i-ett-rett med varme kryddere som passer perfekt nå når det går mot kaldere tider.

VED KATHRINE LÅVER

DU TRENGER (4 PERS.)

- 500 g basmatiris
- 1 hel kylling (1kg)
- 4 ss vegetabilsk olje
- 2 løk
- 4 tomater
- 4 hvitløksfedd
- 1 ts svart pepper
- 2 ts ingefær
- 1 grønn chili
- 3 ts malt gurkemeie
- 1 ts kardemomme malt
- 4 cm kanelstang
- 6 kryddernelliker
- 3 anisfrø
- 4 ts salt
- 2 ss garam masala
- 500 g naturell yoghurt
- 4 ss sindhi briyai pulver
- 1 vårløk
- Chili, koriander og mynte etter smak

SLIK GJØR DU

Start med å skjære kyllingen i store biter og marinere den i yoghurt naturell, chilipulver, sindhi briyai pulver, garam masala og salt. La stå i én time.

Skjær løk og tomat i skiver og finhakk hvitløk. Varm olje i en dyp panne med lokk. Stek løken i omtrent fem minutter.

Tilsett tomat, hvitløk, pepper, ingefær, chilipulver, koriander, gurkemeie, kanel, kardemomme og kryddernellik.

Stek det hele i fem minutter mens du rører for at det ikke skal sette seg fast.

Tilsett deretter de marinerte kyllingbitene og stek dem i 10 minutter mens du fortsetter å røre. Sett på lokket innimellom for å holde på varmen.

Tilsett 8 dl vann og hell i risen sammen med salt. Fortsett deretter å røre til det starter å koke. Sett så ned varmen og sett på lokket. Etter 5–10 minutter er det greit å røre en gang til, for å være sikker på at det ikke setter seg fast.

Når mesteparten av vesken er absorbert, kan du skru av varmen og sette retten til side i fem minutter.

Hakk fersk koriander og vårløk, og bland i retten før du serverer.

Tamilsk Raita

- 2 rødløk
- 1 agurk
- 4 ss naturell yoghurt
- 1 ts salt
- 1 ts pepper

Chutney

- 1 bunt fersk koriander
- 1 bunt fersk mynte
- 1 løk
- 3 ss kokosmasse
- 2 chilli
- 1 ts salt
- 2 ts lime

Hakk løk og agurk i små biter. Bland inn yoghurt naturell og tilsett salt og pepper.

Kjør alt til en jevn masse med en stavmikser eller i en hurtigmikser

En annerledes sommer

Vi er blitt mer engstelige og sårbare, selv om vi kanskje ikke vil innrømme det. Og vår tro settes på prøve: Hva vil Gud med dette?

TEKST: SR.METTE ANDRÉSEN OP, KATARINAHJEMMET
ILLUSTRASJON: MALGORZATA PIOTROWSKA

Når dette skrives, er sommeren over; en sommer som ble annerledes for de fleste. Også for mange av oss ordensfolk, selv om noen av oss eldre kanskje har vært spart for de fleste ulempene ved å være i karantene. Andre har kunne handle for oss, og vi har hatt tilgang til telefon og nettverk for å komme i kontakt med folk. Og, ikke minst, kunne tidebønnene i kapellet fortsatte som vanlig, dog med den avstand som var påkrevet. Men det var først i august vi kunne åpne gjestehuset igjen og våre studenter komme tilbake til skolebenken. Alt i henhold til gjeldende smittevernregler.

DET HAR VÆRT SKREVET MEGET om hvordan folk har opplevd denne tiden fra 12. mars da Norge ble stengt og i ferietiden som fulgte. Eller rettere sagt - opplever den, for vi er jo ikke ute av tunnelen ennå, et drøyt halvt år senere. Det er kanskje det som er det verste å leve med - vi vet jo ikke hva som venter bak neste sving. Og blir noe noen gang som før? I mellomtiden prøver vi å finne nye måter å kommunisere på - ikke bare gjennom sosiale medier, men også med dem vi omgås til daglig - på én meters avstand. Smil og vinking erstatter klemming, men er det nok?

Det er også mange som ikke har noen å smile eller snakke til hvis de da ikke er så heldige å være i stand til å gå en tur i butikken. Og i storbyene er det jo heller ikke

ofte man støter på postmannen lenger, som nå bare kommer annenhver dag og sjelden med brev. Ensomhet er for mange det tyngste i denne tiden. Derfor sjokkerte det meg litt at et flyselskap for en stund siden i en annonse tilbød litt «alenetid». Som om man ikke har hatt nok av det i sommer?

HVORDAN FYLLE DENNE ALENETIDEN?

Kirken har gjort sitt til at man iallfall har kunnet få gudstjenester strømmet når man ikke kunne komme i kirken. Nå er det plass til et begrenset antall mennesker som må registrere seg, men vi kan på nytt ta del i messen.

«Vi trodde det skulle bli bedre, men så ble det bare verre» sto det i en fransk avis her en dag. Hva med Kirkens svar på dette? Skal vi kristne også la oss overvelde av motløshet? Sikkert er det at også mange av oss som kaller oss kristne er blitt mer engstelige og sårbare, selv om vi kanskje ikke vil innrømme det. For vår tro settes på prøve. Hva vil Gud med dette? Har han helt mistet styringen?

Egentlig tror jeg ikke vi kan skyldte på Gud, selv om det er nok av steder i Det gamle testamente der han sender pest og plager for å straffe sitt ulydige folk. Jeg vil heller tro at han i sin barmhjertighet vil lære oss noe også i denne situasjonen: vise mer medmenneskelighet, ha mer omsorg for hverandre, og be for dem vi ikke kan hjelpe.

Da kan det kanskje komme noe godt ut av pandemien. •

Når ytringsfriheten truer religionsfriheten, eller omvendt

Den marginale islamfiendtlige gruppen SIAN har fått svært mye oppmerksomhet de seneste månedene. Det har vært en urovekkende og ubehagelig opplevelse. Særlig da navngitte muslimer ble for-
talt på riksdekkende fjernsyn at de ikke hører hjemme i landet vårt. På den andre siden har det satt rasisme og muslimhat på dagsorden. Videre har det reist noen interessante spørsmål om hvordan man best håndterer slike fenomener. Norske tros- og livssynssamfunn har i høyeste grad engasjert seg i denne debatten. Vi skal se nærmere på hvordan.

ET MEDIESKAPT FENOMEN?

Det er ingen overdrivelse å hevde at målt i rekkevidde har SIAN lykkes overmåte godt med sine provokasjoner. Ifølge medieovervåkingstjenesten som STL benytter seg av, har SIAN blitt omtalt i 911 redaktørstyrte medier i august 2020. Et søk på Den katolske kirke gir 120 treff i samme periode, mens Oslo katolske bispedømme får 3 treff. Kjempen i den norske tros- og livssynssektoren, Den norske kirke, får 562 treff. En stor organisasjon som Kommunenes Sentralforbund får 21 treff.

Det er oppsiktsvekkende tall, men SIAN kan neppe ta æren for dette selv. På sin nettside har de dokumentert sine egne arrangementer helt tilbake til 2008, og oppskriften har stort sett vært den samme hele veien. De har heller ikke klart å mønstre flere tilhengere på demonstrasjonene sine i løpet av alle disse årene. Det som har vokst, er antall motdemonstranter og mengden medieomtale.

Å BRYTE DEN ONDE SPIRALEN

Det er ikke lett å si nøyaktig hva som gjorde at denne marginale gruppen med ett ble av så stor interesse for hele nasjonen. Koran-brenningen i Kristiansand i 2019 var nok ett skritt på veien. Den endte med at SIAN-lederen Lars Thorsen ble angrepet. Det er ikke første

gang det skjer; allerede i august 2009 endte en SIAN-demonstrasjon på Egertorget i Oslo med vold. Én forskjell var at det denne gangen var muslimsk ungdom, ikke venstreradikale, som angrep. Det er tydeligvis noe som vekker medienes interesse.

Dialogmaskineriet gikk i gang allerede da. Den lokale dialoggruppen, Forum for tro og livssyn (FTL) der St Ansgar katolske menighet i Kristiansand er med, diskuterte dette grundig og en lokal imam tok fatt i ungdommene som hadde brutt sperringene. Tilbakemeldingene vi har fått tyder på at dette har vært en effektiv tilnærming.

Drapet på George Floyd i USA kan også ha bidratt til at interessen for SIAN vokste seg enda større i 2020. Flere har trukket en linje mellom rasisme i USA og innvandrings- og islamfiendtlige holdninger i Norge, og det kan nok ha bidratt til mobiliseringen av motdemonstranter.

Uansett hva forklaringen på den økende interessen er, ble det ganske klart at vi befant oss i en negativ spiral. Økt medieoppmerksomhet førte til større motdemonstrasjoner og sammenstøt med politiet. Jo mer uro motdemonstrasjonene skapte, jo større ble mediedekningen. Hvordan kunne man bryte dette mønsteret?

STILLER SEG BAK MUSLIMSK DIALOGNETTVERK

Muslimsk Dialognettverk (MDN) representerer de største moskeene i Norge og er medlem i STL. De gikk flere ganger ut og oppfordret sine medlemmer til ikke å møte opp ved demonstrasjonene. Før demonstrasjonen foran Stortinget 28. august, la de ut følgende oppfordring på sin facebookside:

«Av tidligere erfaring vet vi at SIAN kun er ute etter å provosere og å få oppmerksomhet. Muslimsk Dialognettverk (MDN) oppfordrer alle til ikke å møte opp ved SIANs arrangementer. Beste reaksjon mot SIANs provokasjoner er ignorering. Motdemonstrasjoner virker mot sin hensikt.»

INGRID ROSENDORF JOYS, generalsekretær i Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn

MDN ønsket seg tilbake til den tiden da denne vesle muslimfiendtlige gruppen holdt sine demonstrasjoner nesten uten tilhørere, og med svært beskjeden, om noen, medieoppmerksomhet. Ikke alle mente det var mulig å skru tilbake klokken, men at man i stedet måtte forsøke å organisere motdemonstrasjonene bedre, slik at sammenstøt med politiet og vold mot SIAN-aktivister ikke fant sted.

Man kan argumentere godt for begge disse tilnærmingene, men for Religions- og livssynslederforumet i STL falt det seg naturlig å støtte den linjen MDN hadde valgt, og som også Islamsk Råd Norge (IRN) hadde lagt seg på: Altså å ikke møte opp ved SIANs demonstrasjoner.

Den 4. september ble det derfor sendt ut en pressemelding gjennom NTB hvor religions- og livssynslederne i STL gav sin støtte til MDN om å kvele oksygentilførselen til den i utgangspunktet vesle flammen. En kronikk i VG, publisert samme dag, gav en mer utfyllende forklaring på hvorfor.

YTRINGSFRIHET OG RELIGIONSFRIHET

Det var særlig to aspekter ved debatten rundt SIAN som vakte bekymring hos oss i STL. Det ene var at flere innlegg kritiserte politiet så vel som SIAN. Det andre var at enkelte debattanter tok til orde for å innskrenke ytringsfriheten.

I innlegget publisert i VG ble begge disse bekymringene tatt opp. Religions- og livssynslederne gjorde det klart at de delte MDNs tillit til norsk politi, så vel som til rettsvesenet, som skal avgjøre om SIANs ytringer er i strid med loven. SIAN-lederen Lars Thorsen er dømt for hatefulle ytringer, slik at denne tilliten må kunne sies å være berettiget.

Religions- og livssynslederne gikk også ut med et forsvar for ytringsfriheten. I STL, som har flere medlemsorganisasjoner som opplever forfølgelse i andre land, er man naturligvis klar over at religionsfrihet og

ytringsfrihet henger nært sammen. Det ble nødvendig å nevne det i kronikken gitt at enkelte stemmer tok til orde for å innskrenke den for å få bukt med skjending av Koranen og sette en stopper for SIANs hatefulle budskap. Det er kanskje et forståelig motiv, men en potensielt svært farlig vei å gå, særlig sett med minoritetsøyne.

BETRAKTNINGER

Det har vært både fascinerende og skremmende å se en marginal gruppe som SIAN dominere nyhetsbildet i en lengre periode. Hvordan møter man best et slikt fenomen?

Ulike aktører har valgt ulike tilnærminger. I STL, som har fulgt SIAN over tid, fremstod det å gi dem oppmerksomhet, uansett måten man gjorde det på, som uheldig. Ikke bare gjennom motdemonstrasjoner, men også gjennom såkalte dialogmøter. Selv skrev jeg et innlegg i Dagsavisen hvor jeg stilte meg kritisk til Yousef Gilanis mye omtalte dialogmøte i Drammen. På samme måte som SIAN ikke er verdt den medieoppmerksomheten de blir skjendet, har de heller ikke tyngden og legitimiteten som rettferdiggjør et offentlig dialogmøte.

Andre aktører, som Antirasistisk Senter, har valgt en annen tilnærming. De mener at man må møte opp på demonstrasjonene og gi SIAN motstand, men at man må sørge for at disse markeringene skjer innenfor lovlige rammer.

Man bør være ydmyk nok til å innrømme at vi ikke ennå har noen fasit på hvilken tilnærming som er den beste. Nå er SIAN ferdig med sin såkalte krenketurné og vi får en pause til å forberede oss til de setter i gang på ny. Forhåpentligvis har vi lært noe i løpet av denne prosessen slik at SIAN ikke får alt de ønsker seg servert på sølvfat når neste runde bryter løs. •

Ingrid Rosendorf Joys

THOMAS MERTON
FJELLET MED DE SYV TRINN
 FORORD AV ERIK VARDEN
 ST.OLAV FORLAG 2020
 588 SIDER

En moderne Dante?

OMTALT AV HANS FREDRIK DAHL

Endelig på norsk – klassikeren fra vår egen tid som forener dyp selvransakelse med levende livsskildring – Thomas Mertons ”Fjellet med de syv trinn. En trappistmunks selvbiografi” fra 1948, nå som utgivelse i St.Olavs nye klassikerserie.

Den er godt skrevet, bevares. Flott oversatt av Jeanne Vreden også, med et språk som flyter utvungent gjennom de lange setningene i en ellers mangfoldig handling. Litt mer nøkternt enn originalen, kanskje, men forbilledlig i sin nøyaktighet, godt hjulpet av Heidi H. Øymas saklige fotnoter. Tekstens dobbelte formål ivaretas i hvert fall med god margin – både den ytre biografi som bringer oss fra by til by, land til land i perioden 1915-43, med skildringer av alt fra gutteflokk til universitet, og den intense dyp-letingen etter Gud og Guds mening ved et så kaotisk liv som det Merton ser rundt seg. Det er et ekko av Augustin her, med referanser til *Confessiones*’ vei fra det ville liv til den trygge Guds favn. Men også til andre klassikere – Thomas Aquinas, Johannes av Korset og salige Bonaventura. Men kanskje først og sist til Dante. Ja det er et spørsmål om ikke vi her står overfor en *Guddommelig komedie* for vår egen tid.

TIDSBIOGRAFI OG DYP-REFLEKSJON

Selve tittelen ”Fjellet med de syv trinn” viser eksplisitt til komediens midtparti, Purgatorio, der Vergil og Dante gjennom de til sammen syv veiene som går langs Skiringsberget, ser hvordan de stakkars avdøde sjeler håper på frelsen ved å angre sine jordiske feiltrinn – grådigheten, voldsomheten, egoismen, lysten. Den tilsvarende vandringen her bringer Merton gjennom jordelivets synd og skam til konfrontasjon med det som etter hvert blir det overskyggende spørsmål om hva Gud kan ha ment ved det hele – og til det svaret han selv finner i så måte gjennom det kontemplative trappist-kall, uten at han derved påtvinger oss andre denne løsningen. Det er kombinasjonen av tidsbiografi og dyp-refleksjon som gjør denne teksten så bevegende – i hvert fall for meg, som må lese serien av religiøse opplevelser sett gjennom et håndfast jordeliv, himmelen gjennom historien, samtids-historien attpå til.

Bare livet er spennende her. Født 1915 ved Pyreneene av angelsaksiske kunstner-ener, med barndom og skolegang i typisk franske landsby-omgivelser; deretter livet i London i møte med ”the British way” og anglikansk tro, avsluttet med et hektisk studieår i Cambridge; til sist med overfart til besteforeldrenes USA og en akademisk løpebane ved Columbia-universitetet, New York, den som altså ender i Gethsemani-klosteret i Kentucky. Det jordiske livet blir omflakkende på en egen måte for unge Thomas (selvbiografien slutter ved fylte 33 år), ikke minst ved at denne livsveien faller sammen med mellomkrigstidens opprusting og Folkeforbundets sammenbrudd i tiden fram mot Andre verdenskrig, til sist med japanernes angrep og USAs inntreden i krigen i desember 1941. Livet blir et aspekt av Vestens krise og av en tiltakende bombefrykt, den som ender i verdenskrigens forfordelige ødeleggelser. Den indre veien fra agnostisisme til kristentro, derfra til katolsk konversjon, tros-nøling og religiøs dypboring (”hva kan Gud ha ment det dette”) følger altså den ytre utviklingen fra fredshåp til krigsfrykt, akkurat som hos Dante – en miks av verdslig kaos og Guds evige mening.

Som sin forløper ved Skiringsberget, må Merton uopphørlig spørre seg hva Skaperen kan ha ment ved å pålegge så mange sjeler den åpenbare tyngsel han ser i verden rundt seg, og som han opplever så sterkt ved sine egne utsvevelser. Veien til frelse er i sannhet gåtefull! Men ved å legge gåten åpen, tar han på seg et åk som leserne må kjenne takknemlighet for. Jeg for min del har til gode å lese en ærligere bok om Guds mening med mennesket, og føler meg beriket.

EN DIKTERS SPRÅK

Som Dante er Merton dikter, språkbeherker. Hva betyr det? At farger, lys og stemninger lever i teksten. På samme måte som sollysets spill over Gudsriket må slå enhver leser av Komediens med undring, får vi gjennom Mertons naturscener detaljer som langt overgår selvbiografienes vanlige rammer. Landskapene formelig lever. Menneskene lever også, men de møtes på sin side av en omsvøpsløs holdning, akkurat som hos Dante. Mertons skildringer av franske

“
 Jeg for min del har til gode å lese en ærligere bok om Guds mening med mennesket, og føle meg beriket.
 ”

barns agressivitet, av overklasse-preget i britisk gudstro (anglikanismen som beskyttende hinne over samfunnets øvrighet), eller av råskapen i den amerikanske økonomi og rasisme, alt dette blir omtalt med nesten brutal innlevelse.

Det er noe befriende ved å se sin egen samtid behandlet så hensynsløst; man forstår at den vanligvis omtales litt sminket, litt forsiktig. Men ikke her. Menneskets synder kan ikke bortforklares; er det guds-perspektivet som bringer dem inn? Jeg er for min del er vant til å betrakte f.eks. den europeiske krise i 1930-årene som det godes strid mot det onde; demokratiet mot nazismen osv. Her blir jeg i stedet bedt om å se politikere generelt som menneskelige syndere, med sine kalkyler om vold og våpen på begge sider, stridende

mot Guds lov uansett. Tankevekkende, for å si det mildt...

PRØVING OG FEILING

Og så hovedsaken – dette med nærheten til Gud, som vi alle ønsker mer av, men så sjelden oppnår. Hvorfor kommer vi til kort? Igjen og igjen griper vi, men glipper. Denne boka sier mye om dette, ja, man kan si at den handler om prøving og feiling i det hele tatt, men uten å gi noen "løsning" på hvordan et guddommelig liv egentlig skal leves. Når hovedpersonen til slutt står på Gethsemani-klosterets dørstokk og ser åkrene bølge i morgensolens skinn, da aner vi en fortsettelse. Mange bøker, mye tvil, ofte kval. Thomas Merton døde i 1968. Siden den gang har problemet om synden, nåden og Gud ikke blitt mindre. •

Nok et pilegrimsmål i Trondheim

Av Bjørn Krangsaa

Jeg har nå sittet en times tid og kost meg med St. Olav nr. 2, 2020. Jeg synes det er et av de beste som er utgitt!

Dog, under pilegrimsmål i år har dere under Trondheim ikke tatt med St. Birgittaklosteret på Tiller, det eneste St. Birgittaklosteret i Norge, og det eneste kloster i Trondheim. St. Birgitta er som bekjent Europas skytshelgen, og ordenens første kloster i Norge ble etablert i det opprinnelige benediktinerkloster Munkeliv ved Bergen, etter at pavelig tillatelse til å overgi klosteret til Birgittinerordenen ble gitt i årene 1421 til 1426. Det var da bare en abbed og en eller to munkers igjen i hele dette benediktinerkapittel, alle i støvets år.

De første munkers og nonners der var fra alle de tre riker, Norge, Sverige og Danmark, og det manglet ikke på tilstrømning. Daværende biskop i Bergen, Aslak Bolt, fastsatte på provinsialmøte i Oslo 20. desember 1436, som erkebiskop, at St. Birgittas helgendag skulle festligholdes sub festo dupplici den 7. oktober i alle land under Nidaros' metropolitanhøyhet. Senere var det også en transaksjon av Munkeliv-birgittinere til Hovedøya, og av Hovedøya-cisterciensere til Munkeliv noe etter avslutningen av det 15. århundre, og kun for en kort tid. Således antas på grunnlag av et brev fra lagmannen i Bergen, at birgittinerne en "rum tid" før 1473 har vært bosatt på Hovedøya, og at de igjen har forlatt dette kloster før 1479 om høsten, og begitt seg til Munkeliv i Bergen. Dette var således et midlertidig opphold. Jeg skal ikke her dvele mere med ordenens historie i Norge. Interesserte kan lese Christian Langes De norske klostres historie i Middelalderen, Christiania 1847.

Jeg har vært leder i Venneforeningen til Birgittaklosteret her i Trondheim i flere år, og var også invitert til Roma for å være til stede da St. Elisabeth Hesselblad, ordenens fornyer, ble helligkåret 5. juni 2016 av pave Frans. Det var en stor opplevelse! •

MENIGHETENE I VESTFOLD

En rettelse

Av Kjell Arild Pollestad,
tidligere sogneprest i Tønsberg

Det er ikke til å undre seg over at historien om fjerne tider kan være vanskelig å etterspore, når selv vår nærmeste historie kan gjengis så upresist som i intervjuet med sognepresten i reportasjen fra menigheten i Sandefjord i St. Olav 2/2020.

Da jeg i 1988 ble sogneprest i Tønsberg, omfattet St. Olav menighet nesten hele Vestfold. Det var allerede etablert en rutine for messer i Larvik med ujevne mellomrom, først hjemme hos Knut og Olaug Eggen, senere i leide lokaler, inntil man med Albert Gilje i spissen fikk ordnet med kjøp av et egnet bygg, som ble vigslet til St. Frans kapell. Katolikkenes i Larvik, ikke minst de mange vietnameserne, var både trofaste og generøse, så i det nye kapellet var det messe hver søndag kl. 17.00. Pastor Rolf Rollefsen, som da var sogneprest i Porsgrunn, delte på prestetjenesten med meg, inntil han flyttet hjem til Larvik og ble kapellan i St. Olav menighet, med det fulle ansvar for Larvik. I 1993 ble menigheten formelt opprettet, med pastor Rollefsen som sin første sogneprest.

St. Olav kirke i Tønsberg var stadig for liten, og da menigheten fikk egen kapellan i Larvik, kunne vi begynne med en mer regelmessig messefeiring i Sandefjord, der Sandar Menighet raust stilte det vakre Olavskapellet til vår disposisjon. Sandefjord var i hvert fall den gang den kommunen i fylket som hadde flest katolikker. Mange av dem stilte opp, og det ble til og med sørget for kirkekafe med mye godt å bite i. Da pastor Arulanandam Anthonypillai ble sogneprest i Tønsberg i 1997, fortsatte han en tradisjon som da var vel etablert i Sandefjord. Det må også understrekes at det var initiativer og innsats fra legfolket som førte til at katolske menigheter ble opprettet i disse byene. Det levende trosfellesskap som var bygget opp av en rekke ildsjeler, har båret rik frukt. •

HALVOR NORDHAUG
**MEN HVA MED
 DE ANDRE?**
 VÅRT LAND FORLAG 2020

En underlig forståelse av «gjerningskristendom»

OMTALT AV P. ODDVAR MOI

Halvor Nordhaug er en dyktig biskop i Den norske (lutherske) kirke og har nylig skrevet en bok: *MEN HVA MED DE ANDRE?* Kristendommen og religionene, på Vårt land forlag. Det er «en forholdsvis enkel bok», som Nordhaug selv skriver, og den tar opp flere spørsmål om hvordan mennesker med forskjellig gudstro og kristentro kan omgås og forstå hverandre. Men det spørsmålet som har fått mest oppmerksomhet, og som boken starter med, er (satt litt på spissen) hva som skal skje på dommens dag med dem som ikke er kristne?

FIRE MODELLER

Nordhaug nevner fire modeller for hvordan forholdet mellom kristendommen og andre religioner kan forstås: Eksklusivismen (ingen frelse uten ved Jesus Kristus), Inklusivismen (også tilhengere av andre religioner kan frelses gjennom Jesu Kristi frelsesverk), Pluralismen (alle religioner er likeverdige) og Partikularismen (religionene er bare ulike måter å forstå den samme Gud på).

Nordhaug skriver at en «streng» eksklusivisme sier at bare de som tror på Jesus Kristus kan bli frelst, og derfor var den norske misjonsbevegelsen så nødvendig, for «hedningene» ville gå fortapt om de ikke fikk høre om Jesus. En «myk» eksklusivisme derimot lar spørsmålet om evig frelse stå åpent «for dem som ikke har hørt evangeliet», og ligger derfor nokså nær inklusivismen.

Katolikker bekjenner seg til en «myk» eksklusivisme eller inklusivisme, og 2. Vatikankonsils dokument *Lumen gentium*, art. 16, omtaler dette presist og vakkert (og dette er også sitert i Den katolske kirkes katekisme, nr. 847):

«... de som uforskyldt er uten kunnskap om Kristi evangelium og hans Kirke, men som ikke desto mindre søker Gud av et oppriktig hjerte – og under nådens impulser prøver å gjennomføre Hans vilje slik de erkjenner den ved sin samvittighet – kan nå frem til den evige frelse. Og det guddommelige

Forsyn vil ikke nekte den nødvendige hjelp til frelse til dem som ikke har hatt muligheter for å nå frem til en bevisst gudserkjennelse, men som, selvsagt ikke uten Guds nåde, strever for å leve rett. Alt det gode og sanne som finnes hos disse blir av Kirken betraktet som forberedelse for evangeliet og en gave fra Ham som opplyser ethvert menneske for at det til slutt skal eie livet. ....»

Dette er en forståelse som det oppleves ganske opplagt for oss katolikker å slutte oss til; for Gud er ikke urettferdig og dømmer ikke mennesker til evig fortapelse bare fordi de aldri har fått høre om Kristus. De vil få en mulighet etter døden (på en måte som bare Gud kjenner til) til å ta stilling til Kristi frelsesverk. I et dokument i år 2000, *Dominus Jesus*, gjentok Vatikanet dette, men presiserte at selv for slike mennesker som møter evangeliet først etter døden, er det bare pga. Kristi frelsesverk at de kan oppnå evig frelse.

Også for Nordhaug virker dette som en riktig forståelse, og han skriver på s 22-23: «*Dette høres på mange måter sympatisk ut. Likevel, blir ikke denne katolske løsningen litt vel moralistisk? Er det bare fromme og oppriktige som innlemmes i frelsen? Jeg kan ikke fri meg fra inntrykket av at dette strider mot selve grunntonen i evangeliet: Ingen blir frelst ved gjerninger.*»

SYNET PÅ DE GODE GJERNINGER

Det er når jeg leser dette at jeg som katolikk (det er i år 26 år siden jeg gikk fra å være lutheraner til å bli katolikk) blir ganske sjokkert, for er man så redd for gode gjerninger at man ikke en gang kan gi mennesker «selvsagt ikke uten Guds nåde» muligheten til å svare på en positiv måte på Guds kall?

Mine mange år borte fra Den lutherske kirke får meg altså til å undres over en slik forståelse av «gjerningskristendom». Det virker helt urimelig for meg at det skal være noe problem at de som «søker Gud av et oppriktig hjerte» og forsøker å gjøre godt mot andre mennesker, skal få glede av at de slik svarer på Guds

— “ —
 Mine mange år borte fra Den lutherske kirke får meg altså til å undres over en slik forståelse av «gjerningskristendom».

— ” —

nåde og Guds kall. For det er dette Nordhaug her ser ut til å avvise.

Implisitt i den katolske forståelsen her er vårt syn på den naturlige åpenbaringen, som betyr at også før mennesker får kjennskap til Guds direkte åpenbaring (i Bibelen) vet de (fra naturen) noe om en guddom og om visse moralske prinsipper. Luthersk teologi har lite plass til en slik naturlig åpenbaring, og dette kan være med og forklare hvorfor Nordhaug ikke egentlig forstår det katolske synet på frelse for mennesker som i sitt jordiske liv ikke har hørt om Kristus.

Når vi leser videre i boken, ser vi at Nordhaug får problemer når han avviser denne katolske og «sympatiske» forståelsen av hva som skal skje i det evige liv med mennesker som ikke har hørt evangeliet; han har problemer med å finne en annen modell han kan stå inne for.

På slutten av dette hovedkapittelet skriver han på s. 64 at han *«har prøvd seg fram med to andre løsninger: forkynnelse etter døden eller frelse for alle (apokastasis)»*. Han synes forkynnelse etter døden løser de fleste problemene, men om dette skriver han også problematiserende: *«Men vi kan jo undres på hvem som etter døden vil svare nei til et budskap om evig liv?»* (s. 65) (Om dette tenker jeg, at når han som lutheraner ikke i det hele tatt kan snakke om gode gjerninger, må jo både onde og gode få samme tilbud om evig liv.) Han ender dermed opp med å noe nølende gå inn for synet at alle mennesker blir frelst. Men også dette er problematisk, for *«har det virkelig ingen betydning hva Hitler og Breivik gjorde?»* (s. 63). Han ønsker ikke å gjøre det til et dogme at «alle blir frelst», men mener det er nødvendig å ha dette som et klart håp.

MEN HER ER MER

Nordhaug skriver videre også om andre emner. Han har kapitler om: Å leve i dialog med mennesker av annen tro – Hvem kan man be sammen med? – Kritikk av de religionsteologiske modellene – Å være kirke i et pluralistisk samfunn. Disse kapitlene vil jeg ikke gå inn på her, og det er jo også første hovedkapittel om hvem som blir frelst og Nordhaugs (åpne, overraskende, liberale) svar på dette som har ført til en hel del debatt om denne boken blant norske lutheranere i år. •

Internetts «apostel» saligkåret

Carlo Acutis (15) døde av blodkreft i 2006. Lørdag 10. oktober ble han saligkåret under en messe i byen Assisi i Italia.

Bakgrunnen for saligkåringen er Kirkens overbevisning om at Acutis helbredet en brasiliansk gutt, syv år etter at Acutis var død, ifølge BBC.

Gutten skal ha hatt en alvorlig medfødt lidelse, men det hevdes at han ble frisk etter at moren ba Acutis gå i forbønn for sønnen.

Acutis er blitt et stort fenomen på internett. Han kalles der bare «Internetts Apostel» og «Guds nerd», ifølge Kristeligt Dagblad.

– Carlo brukte internett i evangeliets tjeneste, for å nå så mange mennesker som mulig, sa kardinal Agostino Vallini under messen der Acutis ble saligkåret, ifølge BBC.

YNGSTE FRA VÅR TID

Mens Acutis ennå levde, samlet han fortellinger om mirakler og gjorde dem tilgjengelig på en hjemmeside. Ifølge Kristeligt Dagblad, viste tenåringsen en så sterk tro at mennesker over hele verden har fortatt å be til ham etter hans død.

BBC skriver at Acutis skal være den yngste personen fra vår samtid som har blitt saligkåret. Etter saligkåringen har pave Frans omtalt tenåringsen som et forbilde for unge.

– Den salige Carlo Acutis eksempel viser unge at man finner ekte lykke ved å sette Gud først og tjene Ham i våre brødre og søstre, sa pave Frans, ifølge Vatican News. (Kilde: Vårt Land) •

Les mer på: www.miracolieucaristici.org

AKTUELL PROFIL

Hvem: Gjermund Andreas Høgh

Aktuell: Gikk nylig av som Oslo katolske bispedømmes skoleråd (2009 – 2020)

«På lærerskolens fane stod mottoet: 'Følg kallet! De fleste i mitt kull opplevde dette.»

Gjermund Andreas Høgh ble døpt i kapellet på Florida, Bergen, 19. mars 1947. Nå har han nylig avsluttet sin yrkeskarriere som katolsk skoleråd med kontor i St. Paul gymnas' lokaler samme sted.

– *Hvordan føles det?*

– Det kommer gode folk bak meg, så det føles riktig. Ringen kan sies å være sluttet. Jeg ble båret inn. Med tiden kan de bære meg ut! Men det har ingen hast, bedyrer den muntre bergenser.

Som barn gikk Gjermund selv på St. Paul skole, en typisk «menighetsskole».

– *Kan du beskrive miljøet der?*

– Skolen hadde 60 – 70 elever fordelt på 7 årstrinn i 3 klasserom. Det var ingen offentlige tilskudd, så vi sparte på alt. Var manglene for store, ble det oftest søstrene som tro til.

De fleste elevene var katolikker, og trykket var stort for å velge «sin egen skole», sier Gjermund.

«ALLE KJENTE ALLE»

Han minnes at St. Paul menighet var en liten, men sammensatt menighet; det var store sosiale og kulturelle forskjeller, og sårene etter en splittende krig var fortsatt der. Alle lærerne ved skolen var franciskussøstre fra Nederland, supplert av prester i religionstimene.

– «Alle kjente alle» og hverandres historier. Nær 20 prosent av menigheten besto av ordenssøstre. Kirkeåret og skoleåret var tilknyttet hverandre og satte skolens rytme, sier Gjermund og forteller at skolen på mange måter var menighetens lim. Hverken menighet eller skole var noen idyll, men jeg – og de fleste – hadde det godt.

– *Du var aktiv i menighetsarbeidet i ung alder og ministrerte blant annet ved den første nordiske bispekonferansen på*

Marias Minde i mai 1960. Hva gav det katolske ungdomsarbeidet deg?

– Et ståsted og en identitet.

Gjermund tok lærerutdannelse i Kristiansand, var ferdig i 1969 og ble umiddelbart ansatt ved St. Paul skole.

– *Er lærergjernenen ditt kall?*

– På lærerskolens fane stod mottoet: «Følg kallet». De fleste i mitt kull opplevde dette. På slutten av studiet fikk jeg et brev med forespørsel fra daværende rektor sr. Rita. Jeg – som trodde jeg skulle til Nord-Norge og avhjelpe lærermangelen – takket ja og reiste hjem til Bergen og min barndoms skole, forteller han.

I 1978 ble Gjermund rektor ved St. Paul skole. Der arbeidet han, med et par års unntak, frem til 2009. I denne perioden ble skolens nye lokaler bygget, tatt i bruk og antall elever økte sterkt.

– *Er det riktig å beskrive St. Paul skole som ditt livsverk?*

– Tja, sammen med andres bidrag. Og en bygning i seg selv er ikke det

viktigste, men de mennesker, den aktivitet og det miljø den fylles med.

VIKTIG FOR ÅNDSFRIHETEN

– *Den norske offentlige skolen er god. Hvorfor trenger vi et katolsk alternativ?*

– Den norske skole er god, og vi kan ikke være dårligere. Det følger av katonisk lov 806 § 2. La meg legge til at et fritt samfunn krever åndsfrihet – ikke minst frihet til å ta ansvar for egne barns oppdragelse, sier Gjermund bestemt, og viser til både Verdenserklæringen om menneskerettigheter, artikkel 26.3 og FNs konvensjon om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter, artikkel 13.

– Den offentlige norske skole var Statskirkens domene. I dag får hverken Den norske kirke eller andre kirkesamfunn hjelp av offentlige skoler. Barns oppvekst preges stadig mindre av møter med Det glade budskap og kristne verdier. Det gjør den katolske skolen noe med, der har vi vårt oppdrag, vår misjon.

Pavens bønneintensjoner

OKTOBER

Misjonsintensjon: For legfolkets arbeid

Vi ber om at legfolket, og spesielt kvinnene, utrustet av dåpens sakrament, stadig kan få mer ansvar og flere oppgaver i Kirken.

NOVEMBER

Generell intensjon: Om kunstig intelligens

Vi ber om at utviklingen av roboter og kunstig intelligens alltid må tjene menneskeheten.

DESEMBER

Misjonsintensjon: Om bønnelivet

Vi ber om at vårt personlige forhold til Jesus Kristus finner næring fra Guds Ord og et liv fylt av bønn.

Nye medlemmer av Konsultorkollegiet

► P. Arne Kirsebom og p. Pål Bratbak er for tiden bosatt utenfor Oslo katolske bispedømmes grenser. Biskop Bernt I. Eidsvig har derfor med virkning fra 9. september 2020 besluttet å utnevne Dom Alois Brodersen og p. Peter Tan Duc Do til nye medlemmer av Konsultorkollegiet for den gjenværende del av perioden.

– Jeg takker p. Arne og p. Pål for deres innsats, og ønsker dem alt godt for henholdsvis pastorale oppgaver i Tromsø stift og studier i Roma. Jeg ser frem til samarbeidet med de nye medlemmene, sier biskop Eidsvig.

Gjermund Andreas Høgh

Født: 1947 i Bergen

Familie: Gift med Elisabeth Fiala. Barnebarnet Line begynte i 1. på St. Paul i år. Erik følger om to år.

Utdannelse: Lærerskolen i 1969. Cand.mag. (samfunnsfag, skoleledelse, mediekunnskap, økonomi) i 1991.

Karriere:

1969 – 1975: lærer på St. Paul

1975 – 1977: bestyrer på Mariaholm

1978 – 2009: rektor på St. Paul

1986 – 1987: fungerende generalsekretær i Caritas Norge (eneste ansatte ved tiltredelsen)

1999 – 2020: medlem av European Committee for Catholic Education (CEEC.be)

Æresmedlem i UNKF (nå NUK) i 1996. Friskoleprisen (KFF) i 2018.

I 2009 ble Gjermund skoleråd i Oslo katolske bispedømme. 1. juli 2020 ble han pensjonist.

– Hva er du mest stolt over å ha oppnådd?

– Å ha deltatt i overgangen fra en avgrenset menighetsskole, til at vi er et utadventt og anerkjent skoleslag, som er viktig for mange.

– Hva gleder du deg til å gjøre nå, som du ikke har rukket som travelt opptatt lærer, rektor og skoleråd?

– Jeg fikk ny hofte 6. august. Jeg skal få bedre orden på fysikken, og så blir det vel noen fisketurer. Noen skoleoppgaver har jeg fått beholde; de skal selvsagt utføres.

– Du har alltid hatt ambisjoner på vegne av Kirken og den katolske skolen i Norge. Hva vil du utfordre dine etterfølgere til å ta tak i?

– Bygg på det som er rett og faglig sterkt, og sett dere langsiktige mål: Hvorfor ikke ha et katolsk gymnas i Oslo om 10 – 15 år? •

Sr. M. Albina Henningsen CSSE (103 år) feiret i Tromsø i midten av juni 80-årsjubileum for sine ordensløfter. Hun ble hedret både i person og via video, og mottok hilsen fra pave Frans.

Katolsk kirkeblad

Grunnlagt 1889
av Johannes Olaf Fallize.
Hvori opptatt «Klippen»
(Midt-Norge, 1950–78), «Stella
Maris» (Nord-Norge, 1950–68)
og «Broen» (Landsdekkende,
1979–2009).

Utgis av:
Norsk Katolsk Bisperåd
Nr. 3–2020, årgang 132
ISSN 0802-6726
Oslo katolske bispedømme
tlf.: 23 21 95 00
Trondheim Stift tlf.: 73 52 77 05
Tromsø Stift tlf.: 77 68 42 77

Adresse:
Akersveien 5, 0177 Oslo
kirkeblad@katolsk.no
www.katolsk.no/kirkebladet

Redaktører:
Nils Heyerdahl
Hans Rossiné (ansv.)

Redaksjon:
Kathrine Låver
Petter Stocke-Nicolaisen
Marta Tomczyk-Maryon

Design og layout:
Erlend Lans Pedersen

Gaver til bladet:

Fra Norge:
Kontonr.: 3000.15.11110
(gir skattefradrag)

Fra utlandet:
Sparebanken Sør
Postboks 200
4662 Kristiansand
BIC/SWIFT: SPSONO22XXX
IBAN: NO43 3000 2275 321

**Signerte artikler står for
forfatterens regning.**

**Dersom intet annet er angitt, er
bildene hentet fra katolsk.no**

**St. Olav kirkeblad redigeres
etter prinsippene i Redaktør-
plakaten og Vær Varsom-pla-
katen.**

**Redaksjonen tar intet ansvar
for ikke-bestilt stoff.**

Redaksjonsslutt: 16.10.20

Deadline neste nummer:
10.11.20

Trykk: UnitedPress, Latvia
Opplag: 4300

Forsidefoto: Kristin Svorte

Ny kapellan

31. juli ankom p. **Ryszard Pierzchała** M.S.F Norge for å virke som kapellan i Den hellige families menighet i Storfjord. Han er født 20. januar 1962 i Duszniki-Zdrój (bispedømmet Świdnica), Polen, og avla de første ordensløftene 8. september 1984 i Bąblin (bispedømmet Poznań) og ble en del av kongregasjonen for misjonærene av den Hellige Familie (MSF). De evige løftene avla han 8. september 1987 i Kazimierz Biskupi,

der han også ble diakonviet 15. juni 1989 og presteviet 16. juni 1990.

Tidligere har han tjenestegjort i Polen og Hviterussland. P. Ryszard blir en del av kommuniteten i Tromsø.

1. august 2020 utnevnte biskop Berislav Grgić ham til kapellan i Den hellige families menighet i Storfjord.

Utnevnelser

**UTNEVNELSER FOR OSLO KATOLSKE
BISPEDØMME:**

- ▶ Pastor **Peter Nguyen Duy Hai** er utnevnt til sjelesørger for vietnamesiske katolikker i St. Josef menighet i Haugesund fra den 1. september.
- ▶ Pastor **Oddvar Moi** er med virkning fra 15. juni løst fra oppdraget som sekretær for liturgikommisjonen og utnevnes til stiftskapellan. Han fortsetter i stillingen som sykehusprest.
- ▶ Pastor **Bharath Villavarayan** blir med virkning fra 15. juli løst fra stillingen som rektor ved St. Eystein presteseminar og er innvilget tre måneders permisjon.
- ▶ Pastor **Myron Kuspys** konstitueres som rektor ved St. Eystein presteseminar fra 15. juli til 1. september. Han løses fra stillingen som kapellan ved St. Hallvard menighet 1. september, og utnevnes til kapellan ved St. Olav domkirke i Oslo. Han fortsetter som ansvarlig for den ukrainske sjelesorg i bispedømmet.
- ▶ Pastor **Augustine Franklyn Fernando** utnevnes i tillegg til sine plikter som kapellan ved St. Olav domkirke, til prefekt ved St. Eystein presteseminar.
- ▶ Pastor **Nguyen tuan Van** blir med virkning fra 1. september løst fra stillingen som kapellan ved St. Torfinn menighet i Hamar, og utnevnes samme dato til sogneadministrator for St. Gudmund menighet, Jessheim.
- ▶ Pastor **Do duc Tan** løses med virkning fra den 1. september 2020 fra embedet som sogneprest i St. Gudmund menighet på Jessheim, og utnevnes fra samme dato til sogneprest i St. Johannes, apostel og evangelist menighet i Oslo. Han overtar ansvaret for den vietnamesiske sjelesorg i St. Torfinn menighet på Hamar og på Gjøvik.
- ▶ Pater **Anthony Erragudi** SVD og pater **Piotr Śledź** SVD løses fra sine kapellanstillinger ved St. Olav domkirke og overtar ansvaret for Mariakirken (Stabekk) og den polske sjelesorg ved St. Elisabeth menighet (Eikeli) og St. Therese menighet (Hønefoss), alt med virkning fra 15. september.
- ▶ Pater **Adam Wróblewski** C.P.P.S blir med virkning fra 15. september løst fra stillingen som kapellan ved Mariakirken (Stabekk) og overtar samme dato ansvaret for den polske sjelesorg i St. Laurentius menighet (Drammen).
- ▶ Pastor **Nguyen Quoc Tao** blir med virkning fra 1. september løst fra stillingen som sogneadministrator ved St. Johannes menighet (Oslo) og utnevnes til rektor ved St. Eystein presteseminar. Han fortsetter som biskopens kapellan.
- ▶ Pastor **Waldemar Bożek** blir med virkning fra 1. september løst fra stillingen som kapellan ved St. Gudmund menighet (Jessheim) og utnevnes samme dato til sogneadministrator for St. Klara menighet (Kongsvinger).

- ▶ Siden 2015 har mgr. **Torbjørn Olsen** tjenestegjort som biskoppelig vikar i Oslo katolske bispedømme. 13. mai gjenutnevnte biskop Bernt I. Eidsvig mgr. Torbjørn Olsen til tjenesten for en periode på fem år. Mgr. Torbjørn Olsen er biskoppelig vikar for arbeidet med fornyelsen av de liturgiske bøker og feltpresttjenesten.
- ▶ Den 22. juni 2020 utnevnte biskop Bernt I. Eidsvig p. **Jagath Premanath Gunapala** OMI til sjelesørger for tamilske katolikker i St. Johannes menighet i Oslo.
- ▶ 15. september 2020 gikk p. **Arne Marco Kirsebom** av som sogneprest for Mariakirken menighet på Stabekk for å virke som kansler og stiftskapellan i Tromsø stift. «Jeg takker sogneprest Arne Marco Kirsebom for hans innsats på Stabekk og i OKB, og ønsker ham alt godt for tjenesten i Tromsø stift.», sier biskop Bernt I. Eidsvig.
- ▶ Fra 16. september er Mgr. **Torbjørn Olsen** utnevnt til sogneadministrator ved Mariakirken menighet på Stabekk. Utnevningen er foreløbig begrenset til årets utgang. Mgr. Olsen vil kun overta det administrative ansvar, det liturgiske ansvar påhviler sognets øvrige prester. Mgr. Olsen forblir sogneprest for St. Teresia menighet i Hønefoss. P. **Eystein Freuchen**, kapellan i menigheten, går fra og med den 1. oktober over i en 30% stilling.
- ▶ 15. september utnevnte biskop Bernt I. Eidsvig p. **Aleksander Miroslaw Pilat** O.F.M til sjelesørger for polsktalende katolikker i menighetene Larvik, Porsgrunn, Sandefjord og Tønsberg.

**UTNEVNELSER OG FORFLYTNINGER
I TROMSØ STIFT.**

- ▶ **Ulrik Sverdrup-Thygeson** ble 2. april 2020 gjenutnevnt til økonom for Tromsø stift for nok en femårsperiode.
- ▶ Pater **Rafał Sebastian Ochojski** MSF, nyankommet fra Polen, er med virkning fra 1. mai 2020 utnevnt til kapellan i Vår Fru menighet, Tromsø.
- ▶ Pater **Andrzej Żydek** MSF avsluttet sin tjeneste i Tromsø stift den 30. juni 2020, og har flyttet tilbake til Polen.
- ▶ Pastor **Marcin Roland Szymańczuk** avsluttet sin tjeneste i Tromsø stift den 31. august 2020, og flyttet tilbake til Polen.
- ▶ **Heidrun Aufles** løses med virkning fra 31. august 2020 fra sin stilling som husholderske og kansler i Tromsø stift.
- ▶ Pater **Arne Marco Kirsebom** S.S.C.C. vil virke i Tromsø stift fra den 1. oktober er han utnevnt til kansler og stiftskapellan med flere oppgaver i stiftet.

VIET TIL PREST

► Lørdag 20. juni 2020 ble **Franklyn Fernando** presteviet i St. Johannes Apostel og Evangelist kirke av biskop Bernt I. Eidsvig. Da han var 16 år fortalte p. Franklyn Fernando til sin lokale sogneprest at han ville bli prest. Nå blir kallet en realitet. P. Franklyn er født i Colombo (Sri Lanka). Han inntrådte i Minor seminary i Negambo 2004 og ble innsatt som lektor 2011 og akolytt 2014. Han kom til Norge for å studere til master i Religion, Society and Global issues ved Menighetsfakultetet i 2018, og 30. november 2019 ble han diakonviet i St. Johannes i Oslo av biskop Bernt Eidsvig. 15. juli ble han utnevnt til perfekt for St. Eystein presteseminar og 1. september til kapellan i St. Olav domkirkemenighet i Oslo av biskop Bernt I. Eidsvig.

Sr. M. Katarina Hodyr gjenvalgt

► Den 26.-30. august 2020 avholdt St. Elisabethsøstrene sitt ordinære provinskapittel i Oslo. Sr. M. Katarina Hodyr ble gjenvalgt til provinspriorinne. Følgende søstre danner den nye provinsledelse:

Provinspriorinne: Sr. M. Katarina Hodyr
 Provinsvikar: Sr. M. Natanaela Hess
 1. rådssøster: Sr. M. Asumpta Balcerzak
 2. rådssøster: Sr. M. Agnes Nowak
 3. rådssøster: Sr. M. Danuta Bialk

Liv Marie Hegna (1944-2020)

Liv Marie Hegna døde den 1. oktober 2020 i Oslo. Hun ble 76 år gammel.

Liv Hegna var en profilert og engasjert katolikk og hadde gjennom årene flere verv i Kirken.

Hun ble født den 5. juni 1944 i Oslo, døpt i St. Hallvard og fermet i mai 1958 i St. Olav domkirke i Oslo.

Liv Hegna gikk på St Sunniva skole og tok latinartium på Berg gymnas (videregående skole).

Etter gymnaset tok hun sosionomutdanning, og var i årene 1968–1970 landets yngste sosialsjef, i Lakselv kommune.

Liv Hegna var en kvinne med allsidige interesser. Under oppholdet i Lakselv ble hun opptatt av flyvning og tok flysertifikat. Men å få jobb som flyver den gang for en kvinne var så å si umulig. Liv Hegnas videre karriere brakte henne etter Lakselv til en opplæringsstilling i NRK. Derfra bar det videre til redaktør i Det Liberale Folkeparti før hun tok Forsvarets høyskole og tilbrakte to år i OSSE (Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa) i Wien.

Etter Wien begynte hun i Aftenposten med forsvarsstoff som spesialer, og ble en av landets fremste på sitt felt. Etter 28 år i Aftenposten var hun i syv år redaktør av tidsskriftet Pro Patria. Som godt voksen tok hun også hovedfag i filosofi ved Universitetet i Oslo.

Liv Hegna hadde mange verv i Kirken. Hun satt i menighetsrådet i St. Olav domkirkemenighet i Oslo i flere omganger, hun var varamedlem i styret for St. Eystein presteseminar, satt i styret for Norges Katolske Kvinneforbund og har representert St Olav domkirkemenighet i Pastoralrådet.

Liv Hegna var medlem av Ridderordenen av Den Hellige Grav i Jerusalem.

I 2016 redigerte hun boken «Katolsk kirkelev i Norge gjennom 1000 år» for St. Olav forlag. De siste årene virket hun også aktivt for Partiet De Kristne (PDK).

Liv Hegna var en fargerik og positiv person, sterk og uredd i meninger, men alltid i godt humør. Fra barnsben av fant hun på gøyale ting og sprell for å more sine venner. Hun vil bli dypt savnet av mange.

Vi lyser fred over Liv Hegnas minne, i takknemlighet over hennes innsats for Kirken.

Måtte hun finne den evige fredens hvile.

St.Olavs redaksjon

DOM Robert Kevin Anderson O.C.S.O. (1932 – 2020)

Munk Robert Anderson, født 23. januar 1932 i Hartford i USA, trådte i ung alder inn i cistercienserabbediet av den strenge observans i Spencer, Massachusetts. Han ble presteviet bare 23 år gammel.

Munk Robert var en markant og tydelig personlighet i sitt fellesskap, ikke minst i sin tid som novisemester. Han var en som medbrødrene respekterte og så opp til, ikke minst fordi han var streng med seg selv – og glad. Han var munken som mislikte alt som smakte av kompromisser med et bekvemmere liv, fordi det var et tegn på åndelig slapphet: En munk skal leve asketisk, ellers er det noe i veien med hans og klosterets forståelse av kallet.

Ordensregelen gir anledning til eneboerliv, og det var som eneboer munk Robert kom til Tinn i 1967 for å leve sin askese, i bønn, messefeiring og fysisk arbeid. Dette fortsatte han trofast med helt til siste slutt. Hans eneriske motstand mot kompromisser varte også livet ut.

Munk Roberts livsform tar oss helt tilbake til klosterlivets eldste tid, det 4. århundre, først i Egypts varme klima. Klostrene begynte ikke som fellesskap, men med enkeltpersoner, eremitter, som valgte å leve alene i ødemarken uten byenes uro eller verdslig forfengelig og mas. Folk oppfattet disse som hellige menn og, sjeldnere, kvinner, og de fikk ikke være i fred. De som søkte forbønn og råd, fant eneboerne, og forstyrret dem – og fikk de råd og den forbønn de bad om. Det jeg sier nå kan selvsagt bestrides, men såvidt min livserfaring rekker, finnes det ikke noen mer tiltrekkende menneskelig egenskap enn hellighet – som ikke er noe annet enn en Guds gave mottatt i fri vilje.

Noen av dem som kom til fedrene i ødemarken, nektet å dra hjem. Vi kan si at små og, senere, store fellesskap vokste frem rundt menn som ville være alene med sin bønn og betraktning, og motvillig tok imot andre. De råd disse fedrene gav, ble imidlertid sitert og brakt videre, og det finnes nedskrevne samlinger av deres utsagn. Mange øser fortsatt av disse kilder, hvis jeg skulle antyde litt åndelig lesning for dere.

Det er én ting å være eneboer i Egypts klima, noe ganske annet er eneboerlivet i Telemarks fjellsider. Jeg har neppe kjent noen som har frosset så meget som munk Robert, som har spist så lite og så enkelt. Forsakelsen var ikke ment som en prestasjon, den hadde bare én hensikt: Å vinne frihet til å leve som munk for Gud.

Hva hadde han å vise for sine oppofrelser? Svaret kjenner dere alle: en dyp og inderlig glede, en sjelden åndelig intuisjon, evnen til å se andres nød. Noen moderne prester ser seg selv som terapeuter. Hva kunne de ikke ha lært på Hylland?

Dette er ikke en historietime; jeg henviser til historien fordi dere kjenner dere igjen. Noen av dere kom til munk Robert for å få råd eller for å be om hans forbønn, eller for å komme nær en person som løftet hjertene, eller fordi stedet gav deres trette sjel noen øyeblikks

hvile fra sorg og bekymring. Noen ble et par år hos ham, to ble for godt. Såvidt jeg kjenner til, har munk Robert aldri sagt noe slikt, men jeg har en følelse av at han håpet å være salt og surdeig her i bygdene, for nå å bruke bibelske uttrykk.

Det ville være altfor enkelt å si at han var her bare for å be og kontemplere. Han hadde en instinktiv kjærlighet til folket her, til landskap og landbruk, til tradisjoner og kultur – og, ikke minst, til deres talemål. Han ville ikke leve som en fremmed blant dere, og han døde som en av dere.

Mange har skrevet til meg og bedt om at han kunne bli begravet her – som et såkorn i Tinns fruktbare jord. Han tenkte som fedrene skrev: Mitt fedreland er hos Gud i himmelen. I sitt stille sinn la han nok til: Av alle former for utlendighet, er Tinn den beste.

Munk Roberts dype overbevisning var at bønnen *virker hva den nevner*: Hos den som ber, hos dem bønnen er for, hos Gud. Ikke bare var han overbevist om dette, han erfarte det gang på gang.

Munk Robert var mer profet enn prest. Han var en stabeis, kompromissløs i alt som var hellig for ham. Be for hans sjel i takknemlighet for at hans stahet og kompromissløshet ble til vidnesbyrd om Guds kjærlighet og imøtekommenhet iblant dere.

Munk Robert sovnet inn 29. september 2020. Måtte han, Guds munk og tjener, nå gå inn til den evige glede.

+ Bernt I. Eidsvig, biskop av Oslo
Minnetale under bisettelsen i Atrå kirke i Tinn

Sidsel Meyer Aasrud (1929 – 2020)

St. Olav bokhandel ble opprettet i et trangt hjørne av Akersveien 5 av den idealistiske Kirsten Rydberg i 1961. Men Det annet vatikankonsil (1962 – 65) skapte en uventet interesse for vår kirke, og god faglitteratur ble nå etterspurt. Den lille bokhandelen hevdet seg godt, og betjente sine kunder på beste måte med et rikholdig utvalg av bøker på fransk, engelsk og tysk i tillegg til det som fantes på norsk.

I 1974 overdro Kirsten Rydberg St. Olav bokhandel til Oslo Katolske Bispedømme, og Sidsel Meyer Aasrud ble ansatt som daglig leder. I virkeligheten var hennes oppgave meget større: Inngangen til bokhandelen hadde den laveste av alle terskler i det katolske Norge. Kvalitet og service var viden kjent, og «alle» som ønsket vakre julekort med kristne motiver, kjøpte dem hos Sidsel – for å ta ett eksempel. Hos henne var det svært mange som fikk sin første time i katolsk lære og praksis, for kundene kom ikke bare for å handle bøker. Hun var usentimental, morsom, språkmektig og svært kunnskapsrik. De bøkene hun solgte, hadde hun også lest. Nordmenn er ofte noe generte i første møte med Kirken, men dette tallet Sidsel med innlevelsessevne og grenseløs tålmodighet. Service hadde lite med forventet omsetning å gjøre.

Bokhandelen ble flyttet i 1982 til større og bedre lokaler i Akersveien 14, der den fortsatt holder til. Sidsel utvidet vareutvalget med sakral kunst og musikk, men avviste bestemt velmente forslag om plastikkrosenkranser i lyseblått og rosa.

St. Olav bokhandel var, og er stadig, et idealistisk foretagende, men den skulle holde et ordentlig nivå.

Etter drøye tyve år med bokhandleransvar, ble Sidsel pensjonist. Endelig hadde hun god tid til familie, fjellturer og havearbeide. Hun hadde imidlertid alltid tid til å bistå sin etterfølger, Marianne Fjordholm, med råd og oppmuntring. Det er blitt enda litt tyngre å sørge for bøker og kunst av kvalitet til våre troende og søkende.

Sidsel er dypt savnet av alle som fikk det privilegium å bli kjent med henne; hun vil bli husket med glede av de mange som våget seg over hennes lave terskel – og fikk svar på sine spørsmål.

Jeg anbefaler Sidsel Meyer Aasrud til de troendes forbønn. Måtte hun gå inn til sin Herres glede!

+ *Biskop Bernt I. Eidsvig, biskop av Oslo*

Ågot Marie Kermit (1943 – 2020)

Ågot Marie Kermit sovnet stille inn den 16. august, etter lenge tids sykdom. Hun ble født i Tromsø som nest eldste barn i en søskenflokk på fire. Hennes foreldre var døve, og hun måtte tidlig påta seg sosialt ansvar, bl.a. som tegnspråktolk for sine foreldre. Denne kunnskapen tok hun med seg videre i livet.

Et vendepunkt ble møtet med den katolske kirke og biskop Johannes Wember. Han øvet ikke bare en åndelig innflytelse, men ble også en stor kulturell og intellektuell impuls i den unge Ågots liv. Som 19-åring konverterte hun sammen med sin yngre søster. Siden da hadde Kirken en viktig plass i hennes liv. I 1966 flyttet hun til Danmark. Gjennom jobben og det katolske ungdomsmiljøet der utviklet hun raskt gode ferdigheter som nettverksbygger, og det var her hun fant sin livsledsager Hans.

Ågot utviklet en livslang kjærlighet til det danske. Det sterke båndet til familien i Nord-Norge veide likevel tyngre. Familien flyttet derfor fra København til Tromsø i begynnelsen av 70-tallet og familien økte etter hvert fra to til fire barn.

På 90-tallet fikk Hans jobb i Bergen, og familien flyttet etter. Også her bygget Ågot nettverk. Mye av familiens liv var sentrert rundt den katolske skolen der de to yngste barna gikk, og menighetslivet for øvrig. Med sin evner og tegnspråkkunnskaper gikk det ikke lang tid før hun var ansatt som tegnspråktolk med oppdrag over hele Hordaland fylke.

Ved retur til Tromsø i 1995 fikk Ågot jobb som leder ved tolketjenesten i Troms fylke. Men ikke lenge etter gikk hun

inn i en stilling som sekretær for Tromsø katolske stift, og endte som kansellist i perioden 2006 til 2012, da hun gikk av med pensjon.

Ågot var en god samtalepartner og lyttet entusiastisk til fortellinger fra andres liv og opplevelser. Når hun fant et tema hun virkelig var interessert i, kunne hun investere mye krefter i å sette seg inn i det. Kontakten med biskop Wember førte til at hun ble begeistret for det tyske språk, og lærte seg det flytende både skriftlig og muntlig, bl.a. gjennom studier på Goethe-instituttet i Bergen.

Ågot var varm, omsorgsfull og entusiastisk, opptatt av mennesker og svært flink sosialt. Ågot var sine venners venn og kunne strekke seg lengre enn langt for dem hun var glad i. Ofte satte hun seg selv og sine ønsker i bakerste rekke.

Derfor ble det opplevd som særlig trist at hun i de senere år gradvis utviklet Alzheimers sykdom. Den fratok henne det aller kjæreste: å være sosial og ta del i andres liv. Dette må hun ha opplevd som en stor sorg, og det var i tillegg en tung bølge for familien. På grunn av sykdommen trakk hun seg mer og mer tilbake, før hun kom på Otium sykehjem i Tromsdalen for om lag et år siden. Her fikk hun den beste pleie og omsorg.

Ågot etterlater seg ektemannen Hans, deres fire sønner, svigerdøtre, sju barnebarn og et oldebarn.

Vi lyser fred over hennes minne.

+ *Biskop Berislav Grgić, biskop av Tromsø*

Berre dette

Av Arnfinn Haram O.P.

Berre dette kan eg no:
gå ved havet
lange strender fram
lange tilbake

Berre dette høyrer eg no:
stor sus av bylgjer

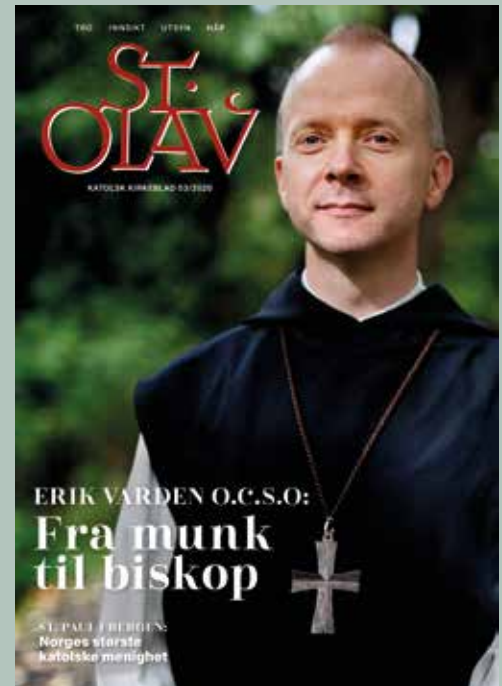
Berre dette ser eg no:
vind og himlar

Berre dette ventar eg på:
få sjå
Gud

Arnfinn Haram (1948–2012) ble utdannet på Menighetsfakultetet og var i 20 år prest, til sist prost, i Den norske kirke. Haram var blant forgrunnsfigurene i *Pro Ecclesia*, et høykirkelig, luthersk fellesskap der en rekke medlemmer senere ble katolikker. Han konverterte i 1998 og trådte deretter inn i dominikanerordenen. Pater Haram var en profilert kulturkritiker og en energisk, velartikulert forsvarer av den kristne tro i norsk offentlighet. Han skrev regelmessig i *Vårt Land*, *Dag og Tid* og *Klassekampen*, og utga bl.a. artikkelsamlingen *Tre florentinarar*. Pater Haram døde brått, midt i sine mest aktive år. Diktet «Berre dette» er hentet fra samlingen *Babylonsk harpe*, utgitt på Efrem forlag etter forfatterens død.

Ingen skal tro alene!

St. Olav kirkeblad ønsker å bidra til å styrke troen og håpet i det katolske fellesskapet i Norge. Vi håper å gi alle våre lesere – katolikker som ikke-katolikker – innsikt i og utsyn over Kirken, troen, historien og tiden vi lever i.

STØTT OSS VED Å GI EN GAVE:

- ◆ Vipps-nummer: 589094
- ◆ Kontonummer: 3000 15 1110

LES OSS VED Å TEGNE ABONNEMENT:

- ◆ Send en **SMS** til nr. 969 43 490 med kodeord **STOLAV** etterfulgt av navn og adresse
- ◆ Send en **E-post** med navn og adresse til abonnement@katolsk.no
- ◆ Ring 23 21 94 21